

ARGIA

HAUTESKUNDEAK

Kantonamenduetan
sozialista eta
abertzaleak
eskuinaren
nagusigoa
gainditzera

HEZKUNTZA

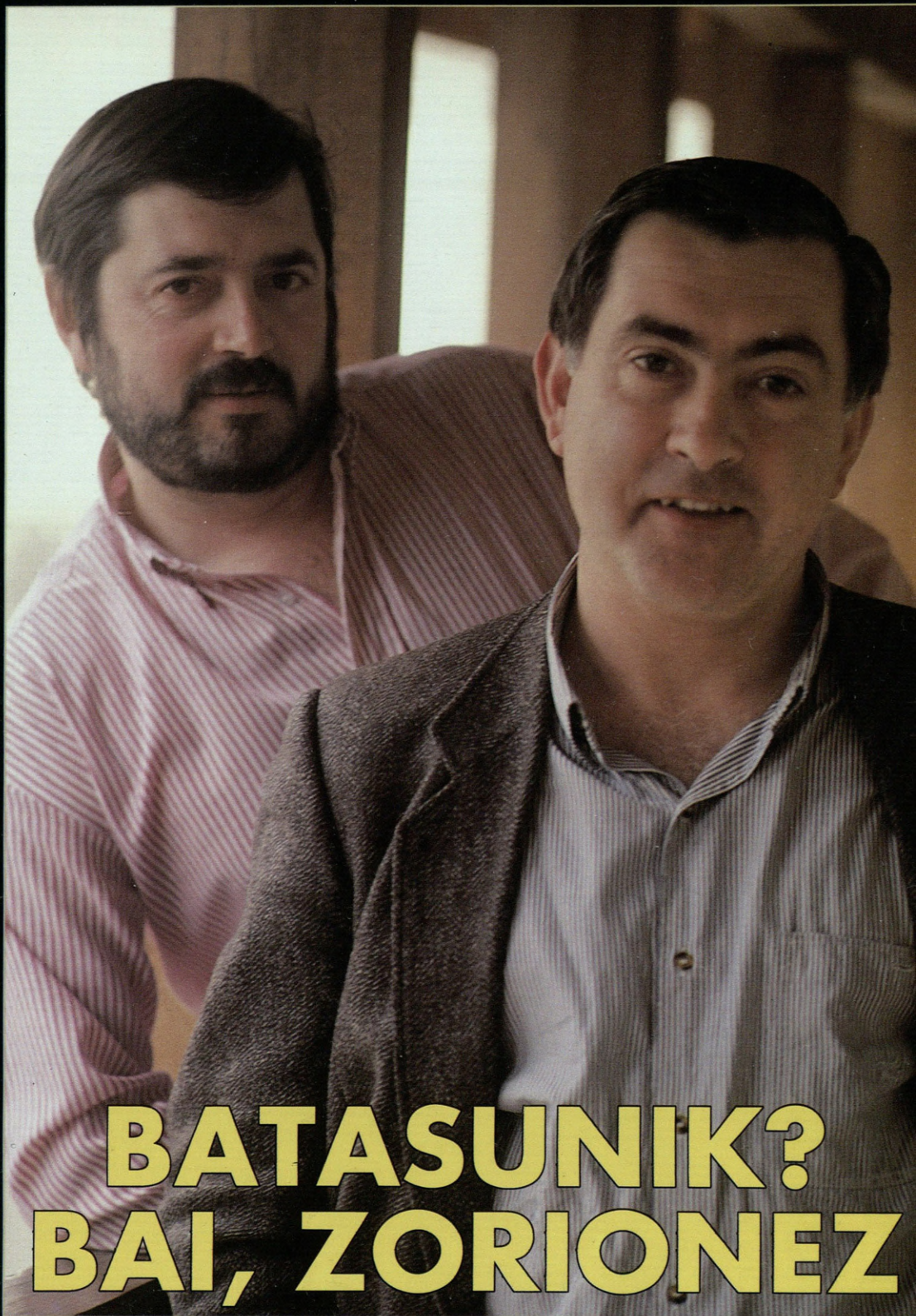
Ikastolen
mugimendua
balantzaka Euskal
Eskolaren
urteurrenean

JOXE RAMON TREVINO

«Agur eta kitto, gure
arteko bakea posible
ez dela baldin
badiogu»

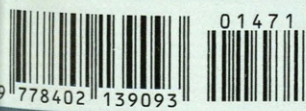
EUSKALTZAINDIA

Euskararen erabilera
zuzenari adar
okerrak hazi zaizkio

BATASUNIK? BAI, ZORIONEZ

SEXUALITATEAZ GALDEZKA GAZTEAK

BEREBILAK, KOTXEAK, OTOAK...

AUTOAK GEHIGARRIA

1994ak ekarriko dizkigun autoak ○ Segurtasuna
helburu ○ Ekologiaren ardura ○ Finantziaketaren
gakoak ○ Asegurutan nola asmatu ○ Auto erabiliak

Datorren asteko **ARGIA** rekin DOHAINIK

Arazoen sustraietara

AZKEN ARGIA irakurtzen dut haxe: «Major-Reinolds akordioaren funtsa: arazoen sustraietara jo barik ez da konponbiderik». Eta behean aita santuaren irudi bat dago.

Eta nik diot, egia da elizaren dotrinan badagoela teorizazio sakon bat arazoen sustraietara jotzen duena. Teorizazio hori gaiztotasunaren inguruan eraikia dago. Eta elizaren filosofo nagusiak argitzen du ondoen hori, San Agustinek, hain zuzen. Eta jatorrizko pekatuaz diharduelarik dio nola horren funtsa den dominio borondatea edo harrokeria, eta hori axiomatikoa bezala dakusa, berezkoa gizakien psikologia sako-nenean sustraitua. Eta hemendik argitzen da historia ofizial guztia, hau da Ejipton, Mesopotamian hasia (alde bat lagatzen dira Indo haranekao eta txina aldekoa, distantziagatik).

Baina historiaren zientzian marxismoak aurrerapenak ekarriak ditu, eta marxismoak, nik uste, dominio borondate honi marko materiala ipini dio, ekonomikoa dena funtsean. Inperiotasuna ere mamian mugimendu ekonomikoa da, zabalkunde komertziala da etimologikoki.

Baina marxismoak ez du kritikatu inoiz esplizitoki dominio boronbdatearen axiomatikotasuna, eta iraultzak izan arren, zeintzuek erredistribuzioak bultzatzen di-

tuzten, sozialismora bideak prestatuz, hala ere dominio borondateak eragindako klase gizarteetara itzultzen da behin eta berriro, tira bira hortatik irten ezinean bezala dagoen historia.

Nere iduriz haxe denau da historia ofizial horren marko ekonomiko orokorra behar bezain meheki aztertua izan ez delako, eta marko hori, bere sustraietara itzuliz, urritasuna da, basamortua hain zuzen.

Urritasun hori da borondate horren determinantea, eta gaiztotasunaren.

Ez dakit beti asmatzen dudana berba egoikiak aukeratzen, baina haxe da nik era-kutsi nahi dudana.

Roman Garmendia , Soraluze

Sei edo hogeita lau ordu

EUSKADIKO sei orduak. Ez behintzat hizkuntzari dagokionez. Edo zoritxarrez bai, izan ere herri honetan antolatzen diren ikuskizunetan errespeto izugarria baitzaio Cervantesen mintzairari, eta Axularrena berriaz batzer utzia dugu.

Antolatzaileek, hori bai, proba bakoitzaren hasieran euskaraz ere esaten ziguten *amerikana* edo *keirin* bat hastera zihoala, baina handik aurrerako guztia... Proba bakoitzean gertatzen zihoana edota ikuskizunaren alaitzerako hizlariak zerabilten hizpide guztia gaztelaniaz izan zen. Gero Iñaki Perurenak erakutsi bazien ere euskaraz hitz eginda jendeak ulertu eta txalotu egiten zuela. Hari ez zaio bururatu ere egingo Anoetako belodromoan, Euskadiko sei orduetan, gaztelaniaz mintzatu behar duenik. Ezta hurrik eman ere.

Ez da lehena eta badakit ez dela azkena izango, baina jakin bezate gertatzen den guztietan saiaturko garela gogor eta ozen kritikatzeko, zeren egoera hain da tristea euskaldunok exigitu beharrean baikaude gutxienez erdaldunak bezain ongi trata gaitzaten horrelakoetan. Euskal Herrian. *Euskadiko* sei edo hogeita lau orduetan. Txirrindulari eta Iñaki Perurenarena ez da-kit, baina gurea benetako marka.

Aintzane Gabilondo, Donostia

H I R U G A R R E N B E G I A

Bisurtea izanda ere ez

EZIN denean, ezin da, eta gainera ezinezkoa da» dioenik baden arren, ikus liteke «ezinezkorik ez dago» silogismoaren jarraitzailerik —silogismo ez zentzu hertsian har, hitz *larria* erabiltzeko gogoa baino ez zen—. Azkenengoaren aldeko ditugu ARGIAko batzuk itxura baita, eta beren pentsamenduei zurrin atxikiak, gailurreraino jotzen dute itzulbiderik ez dela norbaitek iradoki arren.

Atzenengo alearen azala kolore eta jantziz eder pa-

ratua zetorren. Gure kultura-edo munduko hiru PTI (Pertsona Txit Inportantea) *zomorrotu* eta aurrera. Engoitik inauteri giroan murgilduta nonbait, arropa eta mozorro artean botilarik edo izango zen eta hari ere begirunez zor zaion garrantzia eman zioten... Argazki festatxoa amaitu eta hantxe joango ziren PTIak kazetari eta argazkilariekin mozorro-giroa *goien gradora* eramatera. Hango puru, basoerdi eta irrintziak! Iji eta aja, gero bakoitza lanera, hala-

moduz (batek bulebarra baino kale-kantoia, eta besteak, berriz, *ezinda*).

Ez dugu, egiaz, frogarik horrelako ezer gertatu zentzu, eta denak serio itzuli ziren eginbeharra beteta. Gurea izan ezik. Sekula erreparatzen ez zaion baina noizbehinka begiesten den horietako batetaz ari gara. Dataz. Ez zenioten seguruenik kasurik egingo, baina haxe zekarren: **1994ko otsailak 30**. Jakina. ARGIA beti igandeko dataz argitaratzen da, eta otsailak 30 asteazkena da.

Ontsa. Hori otu bazaizu zeu ere gure taldean sartzeko moduan zara.

Lapsus koskorrak ez lioke itzalik egin behar (argia, itzala... joko alegorikoa), dena den, aleari. Hori bai, jakinaren gainean gaude eta oharra igorri diogu **Beobideren** elkarriketa egin zuenari la-saiago ere eser dadin, ez dela bera elkarriketatua, zurruntasun egipziar horrek bizkarreko mina ekarriko diola.

MIKEL ELORZA

7. Politika kronika. AITZIBER YARZA.

8. 11 kantonamendutan hauteskundeak izango dira martxoaren 20 eta 27an. Eskuin indartsua aurrean, sozialistak mantentzera. IXABEL ETXEBERRIA.

12. Politika ttantaka.

14. Nazioarte kronika. XABIER LETONA.

16. Soineko vietnamdarra dolarrarentzat. XABIER LETONA.

18. Nazioarte ttantaka.

20. Josu Elorrieta eta Rafa Diez lan harremanatarako euskal esparruaz. Nazio eraikuntza langileen esku? MYRIAM GARTZIA.

24. 16 eta 17 urte bitarteko gazteak sexuaz galdetzen dute. Sexuaz ikaslegan. MYRIAM GARTZIA.

30. Hilaren 19an urtebete Euskal Eskola Publikoaren Legea onartu zela: Urtebete zoriontsurik ez. ALBERTO IRAZU.

34. Joxe Ramon Treviño: «Agur eta kitto, gure arteko bakea posible ez dela baldin badiogu». AMAGOIA IBAN.

40. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.

43. Euskarazko azpitituludun filme zikloa antolatu dute Donostian. Jatorrizko fotogramak euskaraz. JOXI GOIKOETXEA.

46. Euskaltzaindiak jardunaldiak antolatu ditu Bilbon otsailaren 24tik 26ra. Euskararen erabilera zuzenari adar okerrak hazi zaizkio. J.J. PETRIKORENA.

50. Enrike Urbizuren azken filmean aritu da Irene Bau. Aktorearen sentimenduak ametsaren itzalpean. JOSE LUIS VAZQUEZ.

52. Kultura Agenda.

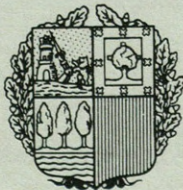
54. Argitalpenak.

56. Kultura ttantaka.

58. Aukeran.

64. Denborapasa.

66. Hizkuntza hila? Hizkuntza hilduratu! CARLES PUIGDEMONT.

Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

POLITIKA: Martxoaren 20 eta 27an burutuko dira Ipar Euskal Herriko 11 kantonamendutan hauteskundeak. Eskuinak bere indarra mantenduko duela dirudi, eta sozialistak gaur egun dauzkaten hiru kantonamenduetan nagusitasunari eusten saiatuko badira ere, ez dute lan erraza izango. Abertzaleen aldetik, zerrenda bakarra aurkeztuko da, Abertzaleen Batasunarena hain zuzen. Abertzaleen asmoa botoen % 10 biltzea da./8

SEXUALITATEA: Sexualitatearen inguruan ematen diren hainbat eztabaidetatik, seguru aski, deigarriena gazteen artean suertatzen dena da. Bilboko Txurdinaga instituturako jo dugu 16 eta 18 urte bitarteko gazteekin hitz egitera, sexualitatearen inguruan dituzte galderak jasotzera. 300 galderetatik bitxienak, deigarrienak eta garrantzitsuenak aukeratu ditugu, Fernando Villadangos sexologoaren eskutik datoz erantzunak./24

Gipuzkoako Foru Diputazioa
Kultura eta Turismo Departamendua

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jasoko du

IKASTOLAK: Urtebete bada Euskal Eskola Publikoaren Legea onartu zenetik. Lehen kandela honen argizaria, baina, bero samar dago oraindik. Publikaturiko ikastolak informazio eskean aritu zaizkio Hezkuntza Sailari. Bestalde, auzitegien erabakiaren zain dauden ikasleetatik hiru, dekretuz publikatuak izan dira. Sare pribatuko ikastolak, bien bitartean, egituraketa proposamen berria eztabaidatzen ari dira. /30

JOXE RAMON TREVIÑO: Duela urtebete eta zortzi hilabete, Espainiako komunikabide guztiek ireki zituzten euren berri emanaldiak Irungo artzapezaren atxiloteta aipatuz. «Apaiz terrorista» deitua, hirugarren graduari dago egun, eta bere betiko parrokiari jarraitzen du lanean. Oraindik jendea joaten zaio ongi-etorria eta animoak ematera. Guzti honen eta bere bizitzaren irakurketa egin du guretzat isilaldi luze baten ondoren /34

EUSKALTZAINDIA:

75. urteurrenarekin batera, euskararen erabilera zuzenari buruzko jardunaldiak antolatu ditu akademiak otsailaren 24etik 26ra. Hiru esparrutara mugaturik, administrazioak, hezkuntza mundua eta komunikabideak, eguneroko erabileran dituzten arazo praktikoak aztertuko dira, eta hainbat irtenbide proposatu. Hizkuntzaren kalitatea dago jokoan. /46

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.

ZUZENDARIA: Garbiñe Ubeda.

GERENTZIA: Joxe Mari Irazusta.

ADMINISTRAZIOA: Aitor Aznar.

PUBLIZITATEA: Josu Martikorena, Pello Zubiria.

PROMOZIOA: Jose Luis Olaziregi.

HARPIDETZAK: Olatz Kortza.

BIDALKETA: Koldo Azkue, Pedro Benitez «Zapa».

ERREDAKZIOA

LASARTE: Joxi Goikoetxea, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Juan Jose Petrikorena, Aitziber Yarza.

BILBO: Myriam Gartzia, Xabier Letona.

IRUÑA: Patxi Larrion.

URRUÑA: Ixabel Etxeberria.

ERREDAKZIO LAGUNTZAILEAK

LASARTE: Ritxi Lizartza, Bego Montorio, Jon Odriozola, Joxemi Saizar, Patxi Sarriegi.

BILBO: Maite Artola, Monika Belastegi, Patxi Gaztelumendi, Mikel Lizaso, Nere Portillo, Lierni Uribarren, Arrixtu Zelaia, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogotia.

GASTEIZ: Jaione Guridi, Olatz Irizar, Leire Lopez de Aberasturi, Vanessa Sanchez.

IRUÑA: Iñigo Herce, Ixiar Rozas, Ander Usabiaga, Miren Valverde.

KOLABORATZAILEAK

Iñaki Agirresarobe, Joxerra Aizpurua, Gurutz Ansola, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaitz, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Patxi Azpillaga, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Iñaki Barcena, Itxaro Borda, Pablo Cabeza, Sergio G. Cruzado, Jean Louis Davant, Joxan Elozegi, Ramon Etxezarreta, Luis Fernandez, Julian Florez, Ander Gillenea, Garikoitz Garaialde, Joxan Goia, Andres Gostin, Joxe Anjel Iturbe, Joxemari Iturralde, Joxe Lacalle, Josu Landa, Karmelo Landa, Juan Jose Lapitz, Jon Larrañaga, Xabier Lekuona, Emilio Lopez Adan, Iñaki Martiarena «Mattin», Xabier Mendiguren Elizegi, Imanol Murua Uria, Iñaki Murua, Bea Narbaiza, Ihintza Ostolaza, Jaione Ogiza, Joxe Mari Ostolaza, Jesus M. Rodriguez Ibabe, Juanjo San Miguel, Jon Sarasua, Eulogio Talavera «Tala», Arantza Tapia, Txillardegi, Iñaki Uria, Iñaki Uriarte, Fernando Villar, Iñaki Zarata, Patxi Zubizarreta.

HIZKUNTZ ARDURADUNA: Mikel Elorza.

ARGAZKILARIA: Leire Arzuaga.

DISEINUA, INFOGRAFIA ETA MUNTAKETA: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria.

Tlf: 37 15 45. Faxa: 36 10 48.

BIZKAIA: Zabalburu 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo. Tlf: 410 34 34. Faxa: 410 37 15.

NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruñea.

Tlf: 17 80 78. Faxa: 17 80 77.

IPARRALDEA: Harrobiko Etxea, 64122 Urruña. Fax-Tlf: 47 17 10

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA: Antza, S.A.L.

kutxa fundazioa
fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san Sebastián

txura baino gehiago...

FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

ANtZA

Maisuen Eskutik

Industrialdea 1-2 20160 LASARTE-ORIA

Tel: (943) 37 07 38 - 37 15 45 Fax: (943) 36 54 93 - 36 10 48

Lau izkinen jokoa

ALBISTUR afera ez da amaitu, eta oraindik entzun beharko ditugu horren ingurukoak. Bakoitzak bere jokoi eusten dio, ondokoarengandik ahalik eta etenikin handiena lortzeko asmoz. Baina lau kideen nahi ulertu beharra dago jokoaren arauak ulertzeko. «*Ulertezina*» bezala definitu du Inaxio Oliverik Albisturren jarrera, eta ez da ez oso ulergarria. Jarrera honen atzean Albistur berak nahi duena lortzeko jokaldi bat ez badago, behintzat.

Argi azaldu du Albisturrek bera EA-EUE koalizioari zor zaiola, baina bere bilakaera politikoa eta bi alderdiek duten pisua kontuan hartuz, begi

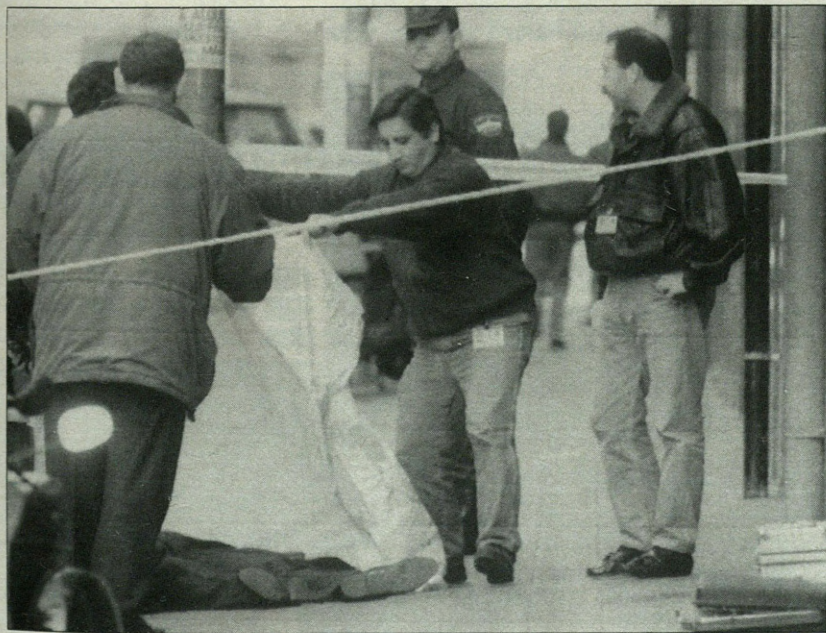
bistako da EUeri baino EAri zor zaiola. Ez du horrek esan nahi bi alderdi hauek koalizioan onartu zutena bete behar ez duenik, baina koalizio horren izenean bere alderdiak dioena alde batera uztea ere ez da ulergarria.

Ez da beti Albistur EA-EUE koalizioarekiko hain baikor azaldu, eta pentsatzekorik ere ematen du leialtasun izugarri honek. Une honetan EUEk EAJrekiko hurbiltzearen aldeko apustu garbia egin du, eta hau primeran etorri zaio Albistur jaunari. Bitartean, EUE gertakari guzti hauen luxuzko *ikusle* bilakatu da. Hemen-dik aurrera Madrilen diputatu bat izan baitezake, berea bakarrik izango de-

na. EAK bere konfidantza kendu dio Albisturri eta beraz, EUeren konfidantza besterik ez zaio geratzen. Gainera EUEk diputatu aulkia ongi babestua du. Zerrendan bigarren Patxi Baztarrika da, eta EA-EUE koalizioaren estatutuek diputatu baten kargu uztearen ondoren bere lekua alderdi bereko beste kide batek beteko duela badiote ere, Xabier Gurrutxagak, badaezpada ere, artikulua hori horrelako kasuei ez dagokiela azaldu du. Joko arrikutsua, hala ere, EUE jokatzeko ari dena, datorren hautakundeetan EAren babesik gabe joaten bada mapa politikotik desagertzeko arriskua baitu. Joko hau aukeratu duenerako, agian, beste alderdi batekin (EAJ da bururatzen zaigun bakarra) akordiorik lortzeko esperantza izango du.

EAJ-REN estrategiaren alde ari denik ere ukatu du Albisturrek. Estrategia horren alde ez da arituko, baina estrategia horren mesedetan ari denik ezin ukatu. EAJ tirabira honetan partaide pasibo gisa azaldu da, baina oso aktiboki jokatu du. Lehenengo, Albisturrekin bilduz, gero, EAren jarrera kritikatu eta azkenik, bi alderdiak biltzearen aldeko jarrera azalduz. Badakite ongi non eta noiz egin behar den arrantza, eta gainera zenbaitentzat EAJ barruan emandako zatiketarik sortutako zauria gozatzeko aukera ere bada.

Bitartean, EA aho zabalik. Madrilen duen diputatu bakarra galdu deza-keela ikusi eta gainera orain EAJren gonbitea onartzeko beharrean, aurretik bitan ezezko borobila jaso zuela ahaztuta.

Leopoldo Garcia Campos armadako koronela aurten atentatu batean hil den lehen pertsona izan da. Armadako koronelak bere etxetik ateratzen ari zela buruan tiro bat jaso zuen eta bertan hil zen. Poliziaren arabera ETak egindako atentatu bat da. Baina berri agentzia batzuk atentatua komando ibiltariari egotzi zioten bitartean, beste batzuk Bartzelona komandoa izan dela diote.

Aitziber Yarza

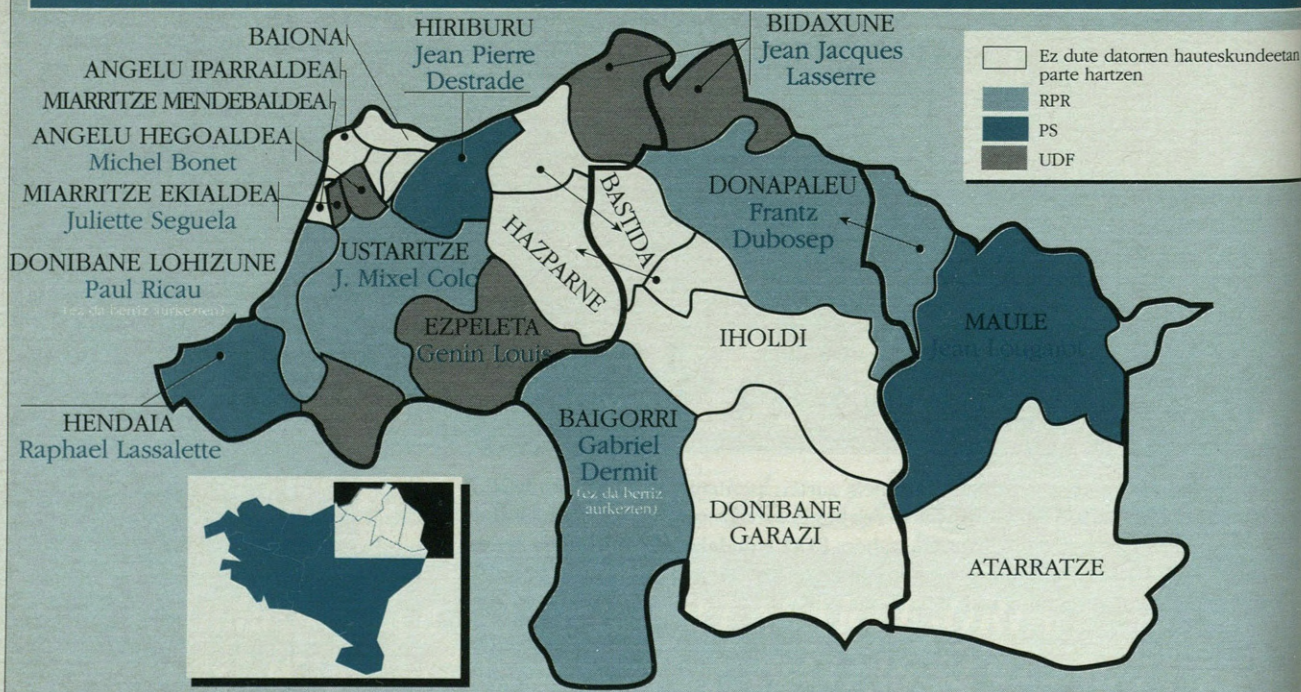
11 kantonamendutan hauteskundeak izango dira martxoaren 20 eta 27an

Eskuin indartsua aurrean, sozialistak mantentzera

Kontseilu Nagusiko ordezkariak aukeratuko dira 11 kantonamendutan. Horietatik hiru sozialisten eskuetan daude, eta borroka franko izanen du alderdi honek horiek atxikitzeko. Eskuinak, aldiz, esperantza anitz ditu eta ekartzen duen berri nagusia da Michelle Alliot Marieren aurkezpena Donibane Lohizunen. Bestalde, abertzaleak akordio batera ailegatu dira eskakizun batzuen inguruan.

KANPAINAREN ar-
gi gorriak ez dira oraindik
piztuak. Izan ere, alderdie-
tan giroa nahiko lasaia da
oraindik, eta pronostiko
gutxi egiten da momentuko
Lehenbiziko biltzarrek an-
tolatu dituzte eta kanpainak

BERRITZEN DIREN KANTONAMENDUETAN AGINTEAN DAUDEN HAUTETSIAK

gogorra martxorako utzi dute.

Oro har, sorpresa gutxi goaitzen da hauteskunde hauetatik, eta UDF eta RPR alderdien nagusitasuna ez da oraingoz erortzeko arriskuan denik agertzen. Miarritzeko RPR alderdiaren buruen artean konfiantza da nagusi. Max Brisson, erregioko kontseilariarentzat batasuna da garrantzitsua: «Uste dut sozialisten eskue-tan dauden eskualdeetan aurkezpen batu bat lortu behar dugula. Hendaian Daniel Poulou aurkezten da Rapahael Lassaletten parean, eta gure ustèz be-rak ditu aukera handienak kantonamendu hori ira-bazteko». Michelle Alliot Marie ministro denetik, kos-taldeko diputatua eta Urrunako auzapeza den Daniel Poulouk aitzineko hauteskundeetan, 1988an, Kontseilu Nagusiko lekua galdu egin zuen, Raphael Lassaletteren mesedetan, 24 botoengatik. Daniel Poulou oso mindua atera zen or-duan.

Alliot Marie nagusi

Michelle Alliot Mariek «La Semaine du Pays Basque» aldizkaria hautatu du bere aurkezpenaren berri emateko, informazioa ahoz aho ibili bazen ere. Paul Badiola, Donibane Lohizuneko auzapeza bere burua aurkez-teko prest zegoela jakinez aurkeztu da Alliot Marie. Horrela, denek atzera egin dute ministroaren aitzinean. Gauzak ez dira antza txan-txetakoak horrelako politi-kari boteredunaren aurrean.

Gabriel Dermit-ek, 1976-tik Kontseilu Nagusiko kide, bere lekua utziko du fun-tsezko arrazoirik plazaratu

gabe; beraz, borroka batzuk iraganen dira Baigorri al-dean bere segida hartzeko.

Sozialistek, berriz, egun

Euskal Herrian sorpresarik ez

HELDU den hilabetean iraganen diren hautes-kundeek gaur dauden kontseilarien artean ez lukete aldaketa handirik sortu behar. Alderdi so-zialistarentzat gauzak on-gi joaten badira, alderdi honek atxikiko lituzke Hiriburu eta Hendaia-ko kantonamenduetako aul-kiak. Baina ez du inondik ere orain arte gehiengo-a daukan eskuina meha-txatzen ahal. Beraz, mugi-mendu edo garapen inte-resgarriak bada eskuine-ko alderdiek ekarri behar-ko lukete. Goaita daiteke Michelle Alliot Marien garaipena Donibane Lohizunen, non Paul Ri-cau medikuaren segida hartuko duen hau ez baita berriz presentatzen; piper pixka bat ekarri beharko luke departamenduko bi-

GERARD EDER

Baionako «Sud Ouest»eko kazetaria

zi politikoaren barnean.

Izan ere, Michelle Alliot Marie Gazteria eta Kirol ministroa da Ballarduren gobernuan, eta Frantzia mailako RPR alderdiaren buruetakoa. Alta, lokalki, Paben kokatua den Nafarroako parlamentuan, beren laguntzaileak diren zentristak (bereziki CDS-

ko demokrata kristauak) saioa egiten ari dira gau-llistak kanporatzeko, eta lehendakaritzan dugu eredu-tako bat. Oraingo lehendakariak, Francois Bayrouk, Ballarduren Go-bernuko ministroa hau ere, kezka batzuk ukan ahal lituzke RPRko figura bat parean izatearekin, Michelle Alliot Marie ez baita agertze jarreretan gelditzen den horietakoa.

Urrunago behatuz (1995eko hauteskundeak alegia), honek bistan har lezake Donibane Lohizu-neko herriko etxea, non-dik luebakiko gerla bat eraman lezakeen, sozia-listekin eta abertzaleekin egindako akordio bati es-ker, bere aita Miarritzetik kanporatu duen Didier Borotra, CDSko senadore eta auzapezaren kontra.

11 kantonamenduetan Pabeko Kontseilu Nagusian izango dituzten orde-zkariak aukeratuko dira.

Michelle Alliot Mariek
Donibane Lohizuneko
kantonamenduan
aurkeztea erabaki du, Paul
Badiola, Donibaneko
aUZapeza aurkezteko prest
zegoela jakinez. Ondorioz,
Badiolak amore eman du,
antza ministroaren boterea
handiegia baita.

ten helburua, baina ez dute erraza izango. Estatu mailan alderdi sozialistak kolpe gogorak jasan ditu azken bi urteetan, eta beraz, hauteskundeetan dauden eremuetan militante sozialistak ez dira sobera aitzinatzen pronostikoak egiteko. Christian Butori, Hendaia alderdi sozialistako idazkariarentzat, kanpaina gogorra izanen da. *«Joan den al-dian, garaile atera ginela-rik estatu mailan alderdiak %30 lortu zuen eta aski lagungarri izan zitzaigun. Geroztik giroa aldatu egin da, borrokatu beharko gara. 1993ko hauteskundeak behatuz konturatzen gara 650 boto besterik ez dizkio-gula irabazi behar eskui-nari. Estatu mailan duela bi aste, hiru lekutan errepi-katu berri dira legebiltza-rreko hauteskundeak eta hauetatik bitan irabazi ditu alderdi sozialistak, beraz, baikor izan nahi dugu».*

Hiriburun, Jean Pierre Destrade sozialistaren pa-rean, eskuinak hautagai bakar bat aurkeztu nahi luke. Txango Iriberriren izena eman digute. Baigorri-n Pierre Bidart unibertsitateko irakasle ezagunak ez du al-derdi sozialistaren etiketa

**Sozialisten
nahia egun dituzten
hiru
kantonamenduak
mantentzea da,
baina ez da lan
erraza izango ●**

baliatzen, nahiz eta bere sostengua ukan. Saio hau emango bada ere, aurrikus-penetan ez da irabazle be-zala agertzen.

Abertzaleei dagokienez,

zerrenda bakarra aurkezten da, Abertzaleen Batasuna-ren hain zuzen. Zerrenda izan daiteke benetako sor-presa, abertzale gehienek sostengua biltzen baitu. Abertzaleak zenbait eskaki-zunen inguruan bildu dira. Hala-nola, instituzio politi-ko bat Ipar Euskal Herria-rentzat; laborantza ganbara bat; euskararen ofizialtasu-na; unibertsitatea; intsumitu eta presoentzako askatasu-na eta amnistia eta Ipar eta Hegoaldearen arteko ha-rreramanen sendotzea.

Leonie Agergarai, Maule-ko hautagaiarentzat gauzak aski argi dira. *«Joan den al-dian aurkeztu nintzelarik %9,9 egin nuen, beraz, emaitza berdintsuak goai-tatzen ditut, baina ezeza-gun bat dugu erdian Jean Pierre Miranderen aurkez-penarekin, kultur ingurue-tan nabiko ezaguna izan eta independente bezala agertzen baita. Bestalde,*

ABERTZALEEN BATASUNAK AURKEZTEN DITUEN HAUTAGAIK

KANTONAMENDUA

Izena, urteak

Lanbidea

Azken hauteskundeetan

lortutako emaitzak

Zein alderditako kide den

HENDAIA

Robert Arranbide 50 urte

ANPEko agentea

%10,5

EB

DONIBANE LOHIZUNE

Xabi Soubelet, 40 urte

Irakasle eta pintore

%7,1

Independentea

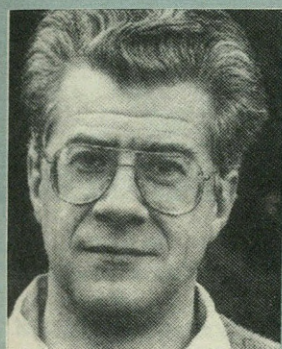
MIARRITZE EKIALDEA

Jakes Abeberri, 63 urte

Banku arduraduna

%7

EB

BIDAXUNE

J. Pierre Brisset, 42 urte

Kontularia

Abertzaleak lehen aldiz

aurkeztu dira

EB

HIRIBURU

Alain Iriart, 34 urte

Kontularitza bulegoko
arduraduna

%5,9

EMA

BAIGORRI

Serge Isteque, 35 urte

Animatzaile sozio-kulturala

%10,9

EMA

DONAPALEU

Sauveur Baxo, 42 urte

Lur berri kooperatibako
langilea

%7,9

Independentea

ANGELU HEGOALDEA

Michel Iturbide, 52 urte

Bankaria

%2,6

EB

MAULE

Leonie Agergarai, 42 urte

Erizaina

%9

EMA

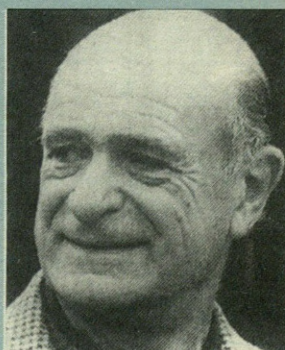
UZTARITZE

Josiane Mersh, 48 urte

Etxekoandrea

%8,9

EMA

EZPELETA

Jean Fagoaga, 65 urte

Medikua

%10,5

EB

botoemaile gebienak Mau-
len daude eta gebienetan
sozialistak ateratzen dira
nagusi.

Sauveur Baxo Donapa-
leun aurkeztuko da: «Pres-

tatzen dibardugun kanpai-
na orain arte eraman du-
gun lanaren segida da.
Hauteskunde hauek gure
ideiak eta ingurunea de-
fenditzeko parada ematen

digute. Abertzaleen elkar-
tzea naturalki egin da,
barreman asko baititugu».

Hautagai abertzaleek ez
dute ametsik egin nahi, % 10
lortu nahi lukete. «Nabiz eta

bestelako ametsik ere izan»
Robert Arranbide Hendaia-
ko hautagai abertzaleak.

Ixabel Etxeberria

E Z P A L A K

■ ARARTEKOAREN HAUTAKETARAKO NEGOZIAKETA GELDIRIK

HILABETE barru amaitzen zaio Juan San Martín Arartekoari agintaldia, baina oraindik ere EAJ eta PSE-EE ez dira berarekin harremanetan jarri. EAJ eta PSE-EEK Arartekoaren aukeraketarekin batera EHUKo Kontseilu Sozialeko lehendakaria ere aukeratu behar dute, baina hau aukeratzeko dauden arazoak direla medio Arartekoaren hautaketa ere kolokan dago. Antza denez, biek dute Kontseilu Sozialeko lehendakaria aukeratzeko nahia, eta ondorioz, ez dute adostasunik lortzen.

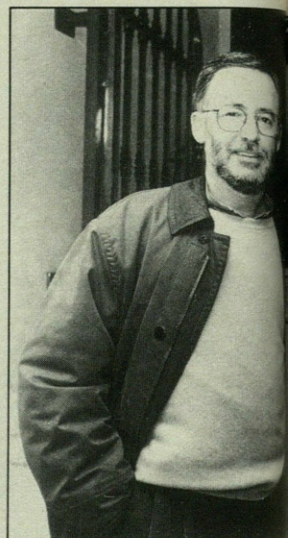
Arartekoari dagokionez, bi alderdiak Juan San Martín berraukeratzeko prest daude, baina instituzioari indar berria emateko edo, badirudi beste hautagairen bat ere bilatzen ari direla. Juan San Martinek, bere aldetik, pro-

posatuz gero karguan jarraitzeko asmoa baduela adierazi du.

■ MEZU BAKEZALEA TELEFONICAREN TXARTELETAN

EZ itxaron ekintza bortitz bat gertatu arte bizitza aldarrikatzeko» leloa izango dute La Fundacion taldeak eginiko Telefonicaren txartelek. La Fundacion taldeak ekintza hau enpresari baték emandako 2 milioi pezetarekin (91.000 libera inguru) burutuko du. Txartelaren atzealdean Txillidak egindako logotipoa eta «Bakea ez da kontu bat» esaldia azaltzen da. La Fundacion taldeak atera dituen 2.500 txartelak gaztelaniaz besterik ez dauke. Txartel hauetatik 1.000 Telefonicak berak hartu ditu eta besteak La Fundacion taldeak hartu ditu, jendearen artean banatzeko asmoz.

H I T Z E Z H I T Z

«Indarkeriaren arazoak ez du sustrai politikoa? Begi bistakoa da, eta beraz, konponbidea ere politikoa izan behar du, eta bortitzek jada planteatu dute: autodeterminazio eskubidea onartua izatea».

Joseba Azkarraga, EAko batzorde eragileko kidea. El Correo Español, 94-II-6

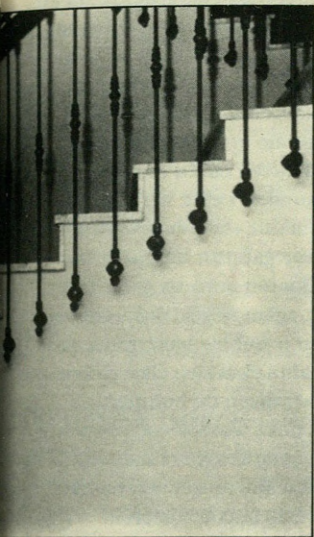

«EAJ gutxiengo izango balitz, gebiengo duen alderdi nazionalistaren mesedetan amore emango luke».

Alberto Ansoa, Arabako diputatu nagusia. Deia, 94-II-7

«ETAekin lorturiko akordio politikoak erreferendum bat jasan beharko luke ondoren».

Jonan Fernandez, Elkarrri-ko kidea. El Pais, 94-II-8

G O R D E T Z E K O A K

TREBIÑORI BURUZKO ELKARRIZKETA BATZUK BULTZATZEKO ASMOA

CESAR Huidobro, Castilla eta Leongo Lehendakartzako kontseilariak EAE-rekin elkarrizketak bideratzea ongi iruditzen zaiola adierazi du, hala ere, erabaki hau komunitate horretako lehendakariari dagokiola gaineratu du. Elkarrizketok, Trebiñori eskaini beharreko zerbitzuen ingurukoak izanda ere, aurrerapauso bat adierazten dute.

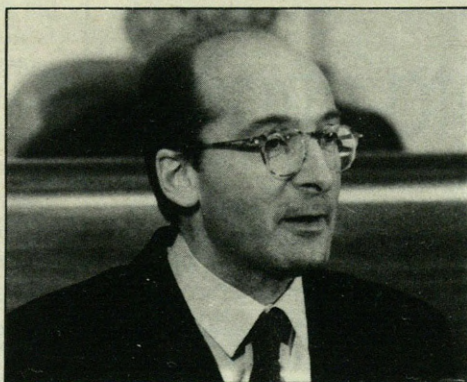
K A R T A J O K O A N

«Larria iruditzen zait Amnistiaren Aldeko Batzordeek 1993an 67 tortura kasu egon direla salatzea eta inoren aldetik erantzunik ez egotea. Horrek esan nahi du gebienek ez dutela sinesten eta beste zati batek ozta ozta sinesten duela, iritzi objektiborik gabe. Bakearen Aldeko Koordinakundeak hori sinesteko beste datu batzuk nahi ditu. Torturatu denaren ziurtasuna epaitegiak epaia ematen duenean dugu».

Itziar Aspuru, Bakearen Aldeko Koordinakundeko kidea.
El Mundo, 94-II-7

enbido...

JUAN CRUZ ALLI

Bolada batean Juan Cruz Alli adierazpen ikusgarriak egin gabe egon bada ere, azken aldian, berriro ere, hasia da. Azken asteetan Nafarroako preso guztiak Nafarroa eta inguruko espetxeetan biltzearen alde agertu da. Bestetik, Elkarri-ko kideekin biltzeko asmoa ere adierazi du eta beraien inguruko oso balorazio baikorra egin du. Lehendakariaren ustez, Elkarri-k indarkeria gaitzesten du eta pozik agertu zen garrantzia handia duen mugimendu bakezalearen partaide direlako. Honek Aizpun eta alderdiko kontserbadoreenen haserrearekin piztu du, eta ez dira bakarrik izan ●

...ordago!

MIGUEL SANZ

Orain arte, Miguel Sanz, lehendakariordea, beti azaldu izan da Juan Cruz Allirekin ados, baina orain Aizpunekin bat etorri da, bera bezain erradikal azaldu ez bada ere. Sanzen ustez, presoen sakabanatze politikak aurrera jarraitu behar du, horrek bergizarteratzea bultzatzea baitezake. Hala ere, ikuspegi ezberdinak baretzeko bien helburua bergizarteratzea dela esan zuen. Elkarri-kekiko ikuspuntuari dagokionez ere, ez datoz bat Sanz eta Alli. Sanzen esanetan, Elkarri-k indarkeria ezatea ez da nahikoa, gaitzetsi beharra dago. Horregatik, hauekin bilerarik ez egitea gomendatuko lioke ●

Iazko abenduaren 13an Israeleko Armadak Gaza eta Jerikotik atzera egiteari ekin behar zion. Atzeratu zen baina, eta hilaren 10ean Iasser Arafat eta Yitzhak Rabinek lortutako akordioaren arabera, martxoan ekingo zaio atzera egiteari. Palestinarrek euren indarren zabalkundeari ekin beharko diote beraz, nahiz eta Israeleko Armada etengabe gainean izango duen. Akordioaren aurreko garaietara itzuliz, agian negoziaketarena zen PAEren irtenbide bakarrenetakoa, baina ahul ekin zien elkarrizketei eta ahul jarraitzen du beronen garapeneko akordioetan. Israelen inposaketarako joera nabarmena da akordioa sinatu zenetik, Gazako errepresio bortitza horren erakusgarri eta negoziaketa mahai gaineko etengabeko atzerapenak ere bai.

Negoziaketa mahaira berriro

OTSAILAREN 20a nazioarteko azken data magikoa bihurtzekotan dago. Seriotasun kutsuz Balkanetako gerra honetan egin den lehenbiziko mehatxua da. Baita hasieratik emaitza batzuk eskaini dituen ere. Jadanik serbiarrek erretiratu dute artilleria tresneria apur bat Sarajevo inguruko mendietatik eta su-etena ere aldarrikatu dute. Alabaina, munduko arreta Sarajevo gainean dagoenean, Bosnia-ko beste herri eta hiri batzuek serbiarren erasoen menpe jarraitzen dute.

Egiazko mehatxua, beraz, NATO-

rena, eta serbiarrek ere beste batzuetan baino seriotasun handiagoz hartu dutena. Gatazka nazioarteko eremura zabaltzearen arrisku hedatu hori zertan geratzen den ikusiko da orain. Printzipioz bederen, Errusiak bidea arriskutsua izan daitekeela adierazi du argi eta garbi. Baina, esanak esan, Errusia gaur egun ez dago serbiarrei militarki zuzenean laguntzeko egoerara. Laguntza morala gura beste, enbargoaren aurkako lana ere bai, baina hortik partehartze zuzenera tarte handiegia dago. Are gehiago Estatu Ba-

tuek erakutsi duten jarrera gogorraren aurrean.

MUSULMANAK zer? Mehatxua garaipen txiki bat da hauenentzat, baina egia esan, zerbait gehiago ere behar da —ez du partehartze militarra zergatik izan behar— negoziaketa mahaian serbiarren jarrera aldatzeko. Serbiarren egoera indar handiagokoa izanik, nola-hala indar hori orekatu behar da musulmanek aterabide duina lortzeko. Baina seguruenik hori ere gaitza izango da. Mehatxuen aurrean serbiarrek erakutsi izan duten jarraitagatik, orain apur bat amore emango dute Sarajevoko inguratzearekin baina negoziaketa mahaian gogor jarraituko dute.

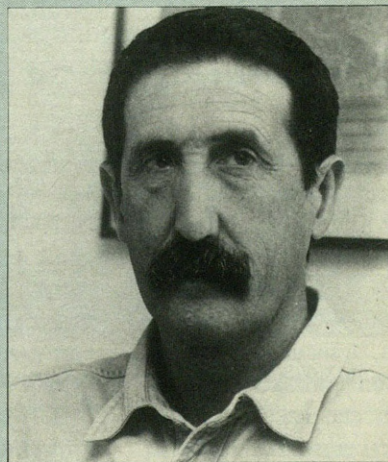
Horren gogor jarraituko ez dutenak

— Hizkuntza gutxiagotuetan bizitzen saiatzen garenok, ordea, bapo dakigu aldarrikapen instituzionaletatik errealitatera dagoen jauziaz ●

Fusila eta gosea

KONTURATUKO zineten, Chiapas-eko gertakizunei buruz mintzatu diren ia denek zilegitzat jo dute altxamendu armatua. Matxinada deskalifikatzeko inork ez du plazaratu bizitzaren prin tzipio sakratu eta bortxa ezina. Inork ere ez du esan armak hartzea gaizki dagoenik, konpondu baino arazoa gaiztotu egiten duelako. Badirudi, lurralde haietan bizia oso erraz galdu eta saltzen dela, edo tripazorroen karraxia jasan ezina egiten denean gauzak oso modu ezberdinean ikusten direla; alde horretatik ez daude protesta eta kexu handirik.

Noski, edonork esan dezake han zilegia dena, armak hartzea alegia, hemen berriz ez dela (ni ez naiz sartuko hemen hori horrela den edo ez den aztertzen), baina esan, bizitza, bizitza dela han eta hemen. Denok gara amaren seme-alabak: bai hemengo goardia zibila zein hango soldadua; bai hemengo gudaria zein hango gerrilaria. Beraz, gure artean, armen kontu horri buruz printzipio etikotzat hartzen diren zenbait gauza, arazo politikoari eta ez etikoari lotuta ote diren susmoa piztu zait.

JOXE IRIARTE 'BIKILA'

Zutikeko kidea

POLITIKAK edo egoera sozialak agintzen badu, zenbait tokitan, armak noiz erabili behar diren eta noiz ez, eztabaidak beste lekua hartzen du, nola erabili jartzten da auzian. Erabiltzearekin baino erabilerarekin agertzen dira etikotasunari lotutako arazoak, hots, serbiar milizianoek egiten dutena eta zapatistek egin dutena begibistakoa da, etikaren aldetik begiratuz ez dela gauza berbera.

BIGARREN gauza. Egia da matxinada bat izan dela, baina ez bapatekoa edo inkontrolatua, armada iraultzaile batek antolatutakoa baizik. EZLNk, taktika eta estrategia erabiltzen ditu, eta noiz hasi eta nola erretiratu egiten badakiela frogatu du. Esate baterako, orain badakigu, joan zen udan hasteko zirela baina atzeratu egin zutela matxinatzeko eguna. Agian, horregatik esango zuten batzuk ez direla benetako indioak, kanpotik etorritako profesionalak baizik. Badakizue, armada ofizialak, beti izaten dira bertakoak ez ezik aberzaleak ere, nahiz eta kanpoko buruzagitzapean egon arren, edo West Point-eko akademian hezitua izanak bere ofizial gorenak.

Azkenik. Armada iraultzaile horrek, ausardia ez ezik jakinduria ere demostratu du, Chiapas-eko herri eskariak egitasmo gisan plazaratzeko, eta horrez gain, Mexiko guztirako onuragarritzat izan daitezkeen eskariak (erregimenaren demokratizazioa ekarriko luketenak) luzatu dizkio Salinas de Gortari presidenteari. Bera eta bere gobernuakideei paretaren kontra jarri.

musulmanak izango dira. Ez gura ez dutelako —areago mehatxu hau eurentzat garaipen txiki bat denean—, Estatu Batuek eta Europako Batasunak egingo dieten presio gogorragatik baizik. Europa eta Estatu Batuei gauza gutxi axola zaie Bosniaren banaketa etnikoa, hori erabakita dago jadanik. Baina edozelan ere, Bosniako arantza gainetik atera gura dute. Denborak aurre egiteak kalte egiten die eta behin serbiarrak presionatuta, musulmanak ere gogor presionatuko dituzte. Jarrera hori azaldu du gainera Bill Clinton lehendakari estatubatuarrak.

KILLILEA txostena onartu du, azkenean, Europako Legebiltzarrak. Europako hizkuntza gutxiagotuen garapena bultzatzen duen txostenaren onarpena, hizkuntz hauekiko erabaki zerutiarra iruditu zaie hauetan mintzatzen ez direnei. Legeekin guztia konpontzen dela uste dute askok, herri gutxiagotuak herritarrok legea kalera eramatea zein gaitza den eta horretarako behar den borondateaz ugari konta dezakegu. Txostenak hizkuntz gutxiagotuen normalizazioaren alde apustu egiten du, idatziz bederen. Besteak beste, Hizkuntza Gutxiagotuen Europako Bulegoak bultzatutako Europako Hizkuntza Gutxiagotuen Agiria sinatzea ere gomendatzen die EBko estatuei. Europako Kontseiluak berak ere onartua duen agiria, sinatzeke du oraindik Frantziak. Euskaldunok, beraz, gertutik izango dugu onarpenak estatuekiko duen indarra.

Alabaina, ezin txostenaren balioa ukatu, eta berari ahalik eta etekin handiena ateratzen saiatu beharko dugu. Europako Legebiltzarrari estatuek eta EBren Kontseiluak ematen dioten garrantziaz ohartuak bagaude ere, hizkuntz eta herri gutxiagotuen aldeko ekimen txikiak ere txalotu eta bultzatu beharra dago. Eta, segidan, gehiagora jo ere bai, noski.

Xabier Letona.

Soineko vietnamdarra dolarrarentzat

Hilaren hasieran, Estatu Batuek azken hamarkadatan mantendutako Vietnamen aurkako merkatu blokaketa hautsi zuten. Iragana ahantzi beharra atxakia, Estatu Batuak Vietnamen inbertitzeko lasterketan sartu ahal izango dira. Berandu baina seguru, jadanik hitzarmen ugari lotuta baitauzkate. Vietnamdarrak, bestalde, merkatu ekonomiarekiko zabalkundearen ondorioak gertutik ezagutzen ari dira.

BIGARREN Mundu Gerra ondorengo hamarkadatan gerra egoera nagusi izan da Vietnamen. Gerra nagusi hartan japoniarren okupazioa jasan behar izan zuten, frantziar kolonialismoaren aurkako gerra ondoren eta, azkenik, Estatu Batuen erasoari eutsi behar izan zioten ia 20 urtez. Oraindik ere makina bat filmetan ikus ditzakegu amerikarrak, helikopteroeta n

Saigonetik (egungo Ho Chi Min hiria) ihesi bizian. Estatu Batuek galdutako lehen gerra hark arrasto nabarmena utzi zuen estatubatuar gizartean. Euren amerikar harrotasuna larriki zauritua gertatu zen gerra hartan.

Harrezkero, Estatu Batuek merkatu blokaketa zorrotza mantendu izan dute Vietnamen aurka, hilaren 3an Bill Clinton lehen-dakariak berau altxatzea

agindu zuen arte. Arrazoi ofiziala: garai zaharrak ahantzi beharra eta, batez ere, Vietnamen desagertutako 1.500 *marine* amerikarren gorpuen nondik norakoa argitzea. Benetako arrazoiak: gainerako Asiako herensugeei jarraiki, Vietnam ezagutzen ari den hazkunde ekonomiko basatia. Australia, Japonia, Alemania, Erresuma Batua, Frantzia, Taiwan, Hego Korea

eta beste asko aspaldi ari dira Vietnamgo merkatu jorratzen. Bitartean, estatu-batuar konpainiek, blokaketa zela eta, etorkizuneko kontratuen sinaketara mugatu behar izan dute. Etorkizuna prestatze hutsa gehiegizkoa zen EEBBetako multinazionalen urdail asagaitzentzat.

Ho Chi Minek garaipenera gidatu zuen herriak hamarkadako erregimen sozialista eta merkatu ekonomiarren gerra garaitu behar du orain. Txinako bi-deari jarraituz, politikoki sozialismoa eta alderdi bakarraren ereduarekin darrak ekonomi zabalkundearekin tartekatuz. Emaizak begibistakoak dira, txarrak zein onak. 1986ko 6. kongresu-

Aldaketaren bidezidorra

LE DUAN zaharra, Ho Chi Minen lankide estua eta 1969tik Vietnameko Alderdi Komunistako idazkari nagusi moduan aritutakoa, 1986ko ekainean hil zen eta Nguyen Van Linh (71 urte) Viet Congeko estrategak hartu zuen bere postua. 1986ko abenduan Alderdi Komunistak bere 6. Kongresuari ekin zion, egungo alda-ketarako ardatz izango zena. *Doi moi* (aldaketa) eta *tu duy moi* (pentsamendu berria) ziren mezuren oinarri. Vang Linh-ek sistema politiko eta ekonomikoaren erabateko aldaketa jarri zuen mahai gainean. Azken alor honetan hiru lehentasun: elikagaien

ekoizpena, kontsumo ondasunen hornikuntza eta esportazioak. Aldaketa bide honetan, 1987 eta 1988ko erdialdera arte liberalizazio ekonomiko eta politikoaren garaiak izan ziren.

Emaizta ekonomikoak arrakastatsuak izan ziren baina liberalizazio politikoari gero eta arrisku handiagoa ikusten zitzaion eta 1988ko uztailean Nguyen Van Linhek alor horri ateak itxi zizkion. Ondorengo urteetan, alderdiaren zuzendaritzak neurri errepresiboak eta zenbait sektoreri —ikasleak esate batera— emandako laguntza ekonomikoak tartekatu zi-

tuen. Txinako ereduari jarraitzen zaio baina bide horretan 1989ko Tiananmeneko gertakizunek urduritasun handia eta iritzi kontrajarriak piztu zituen alderdian.

Alderdiaren 8. Kongresuan «aldaketak sozialismoaren baitan» jarraitzea berretsi zen eta eta Du Muoik Van Linh ordezkatu zuen idazkaritza nagusian. Aurretik ere Du Muoi izan zen erreforma guztia diseinatzaile nagusia eta ordutik aurrera bidea bere esku geratu zen erabat. Europako sozialismo errealearen hondamenak ere prozesu guztia areagotu eta bultzatu egin zuen.

Vietnamek gerra egoera besterik ez du ezagutu ia azken mende erdi guzti honetan, eta Kanputxeatik erretiratu zenetik baliabide guztiak bere ekonomian jarri ditu, emaitza ekonomiko ezin hobeekin, baina ondorio sozial eta ekologiko larriekin ere bai.

ko aginduetara, ekonomia % 7,5 hazi zen iaz, eta aurtengorako % 8 haziko dela espero da. Merkatal balantzak 28.000 milioi pezetako (1.217 milioi libera) positiboa du, eta 1987an % 700-eko inflazioa zena, 1993an % 5,2koa zen. 1988ko amaitu gabeko nekazari erreformarekin, elikatze arazo larriak zeuzkan Vietnamek bere burua elikatze aradina ekoiztu zuen eta gainera esportaziorako soberakinak lortuta, arrozarekin batez ere. Gaur egun munduko hirugarren arroz ekoizle handiena da.

Beste eremu batzuetan ere hazkundea geroazina da, industria mailan 1992ko industri hazkundea % 11 - 12koa izan zen eta. Baina energiarena, eta petrolio-

rena da zehazki alorrik berri eta garrantzitsuena: gaur egun urteko ekoizpena 6,5 milioi tona ingurukoa da eta 2.000rako urteko 20.000 tonakoa aurikusita dago.

Guzti honen aurrean atzeritar kapitalak ez du

merkeagatik (4.000 pezeta hileko/170 libera), eta inportazio eta errenta zerga ahulengatik. Besteak beste, azpiegituren eraikuntza dela eta, inbertsioak hasi besterik ez dira egin gainera.

Baina ordaina ere ez da

■ Baldintza bikainak jarrita, azken sei urteetan atzerriko kapitalak bilioi bat pezeta inbertitu ditu Vietnamen ●

gozokiaren zatirik galtzeko asmorik, eta Gobernuak ere atzerriko inbertsioak bultzatu ditu edozeren gainetik (azken sei urteetan bilioi bat pezeta). Kapitalari zona hartako baldintza hobe eta erakargarrienak jarri dizkio, batez ere duen esku lan

edozelangoa. Berdintasunaren kontzientzia sakona izan duen herria desberdintasun sakonen malda gogorrean abiatu da. Basoen desagertze prozesu larria. 71 milioiko populazioan 600.000 prostituta eta 400.000 drogazale, langa-

bezia oso hedatua eta langileen baldintza eskasak eta lorpen sozialen —hezkuntza eta osasuna nabarmen— apurkako galera.

Estatu Batuen aurkako gerran, milaka tona napal eta pozoin basohiltzaileak jaurtiki ziren, 2 milioi hektarea baso deuseztuz. Adituen esanetan, harrezkero gobernuak berak urtero 200.000 hektarea baso suntsitu ditu, batez ere beste landaketa batzuk bultzatzeko. 1943an Vietnamek 14 milioi hektarea baso zituen, bere azaleraren % 43; 1975ean 9,5 hektarea eta 1991ean % 6,5, lurraldearen % 20. Merkatu ekonomia-rikiko ordaina. Merkatu ekonomia-rikiko ordaina.

Xabier Letona

HISTORIA ETA GERO

■ PRINTZEA ETA OSASUNA

ARGAZKIA ikusita Ingalaterrako Karlos printzea 'zeredozetan' badabilela susma liteke, areago gainera azken bolada honetan ministro eta goi mailako politikako pertsonaia askoren gainean argitaratu diren kontuak irakurrita. Alabaina, ez du sexuarekin zer ikusirik, osasuna eta medikuntzarekin baino. Hospital batera egindako bisitaldi batean bertako maniki batekin arnasa berreskuratzeko egindako ahoz ahoko fragatan jardutzen zen.

■ HAURDUNALDI BITXIAK JAPONIA ALDEAN

JAPONIAKO Naruhito printzeak, Masako printzea bere emaztea ez zegoela haurdun iragarri behar zuen, ezkondu ondorengo bere lehengo

prentsaurrekoan. Katarroa besterik ez zela argitu zuen printzeak, eta adierazpen askatasunaren alde zegoela baina informazioa errealitatera egoki zedin eskatu zuen. Ez da harritzekoa printzearen erantzuna katarro bat eta haurdinaldi bat nahastea ez baita txantxetakoak. Prentsa munduaren eguneroko oigia da dena den.

■ ZIRKOKO ANIMALIAK GOSEZ HILTZEN

ERRUSIAN larrialdi gogorra bizi dela baina, antza, Errusiarekin zerikusirik duten beste batzuk ere larrialdian dira. Kasu honetan Errusiar Zirkoko bateko fokak, zaldiak, artzak, txakurrak eta beste animali ugari gosez ari dira hiltzen Ekuadorreko enpresari batek di-ruarekin alde egin zuela eta. Eskasia aldetik bederen badute antzik ama lurrak eta zirkokak.

E L E M E N T E S

«Garbi esango dugu, norbaitek eraso egiten badigu bitarteko guztiekin defendatuko gara, historian zehar egin izan dugu bezala. Ahal dugun begazkin guztiekin eraso egingo diegu».

Radoban Karadzic, Bosniako serbiarren buruzagia.

«Estatua bizkuntz anizduna baldin bada, zergatik madrildar batek ez du katalana ikasi behar?»

Joakin Arenas, Generalitateko Katalan Irakaskuntzaren Zerbitzu burua.

«NAToren erasoa birugarren gerra mundialaren basiera litzateke».

Vladimir Jirinovski, Errusiako oposizioko buruzagia.

O I H A R T Z U N A K

«Argentina ez dago eztanda sozialaren beldurrik».

Carlos Menem,
Argentinako lehendakaria.

«Balladurren azken neurri ekonomikoak ondo daude baina hobeto egon zitezkeen. Lanpostu mailan ez datoz bat guk nabiko genukeen beste politika horrekin».

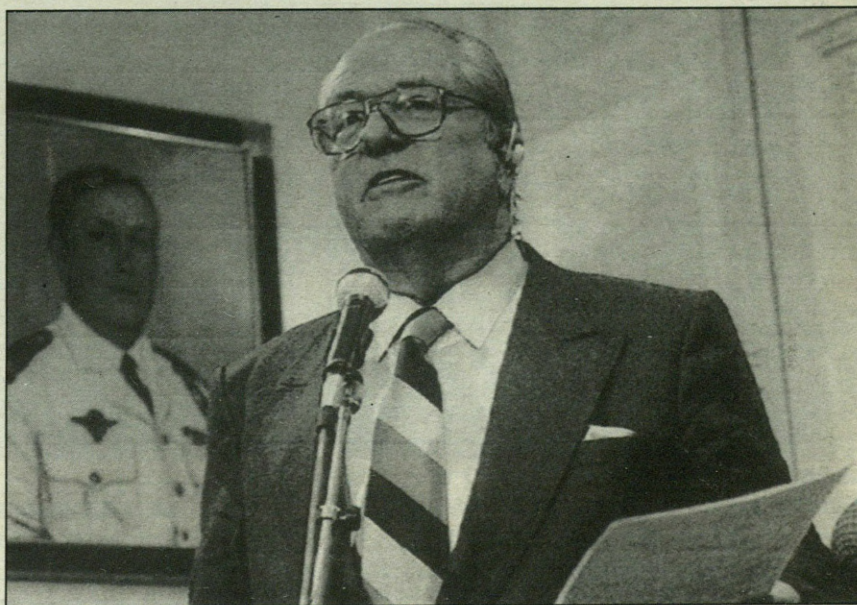
Jean-Louis Debré, RPR eta Jacques Chirac-en bozeramalea.

«Giltzarria, Espainiako errealitate nazioanizduna onartzean dago».

Jordi Pujol, Kataluniako Generalitateko lehendakaria.

EZKER ETA ESKUINA ALDATU GURAN FRANTZIAN

FRONTE Nazionaleko azken kongresuak Jean-Marie Le Penek alderdiaren lehendakaritzan jarrai zezan erabaki zuen. Hala ere, Fronte Nazionalean bi joera nabarmen bereizi daitezke. Bata Bruno Megretek —alderdiko *bigarrena*— zuzendua eta Italiako MSIren estrategiaren jarraitzailea; eta bestea, Bruno Gollnisch eurodiputatu, Petain mariskalaren irudia aldarrikatzen duen atzerakoia. Le Penek, oraingoz bederen, biak txalotzen ditu. Ezkerra ere berrantolatu guran dabil eta ezkerraldeko indar ugari, sozialistetatik troskismoraino, hilaren hasieran bildu ziren zer egin aztertzeko. Hemen ere bi joera, aniztasunaren izenean alderdiak mantentzearen aldekoak eta, kapitalismoari aurre egiteko, indar zabal bat eratzearen aldekoak.

ALEMANIA DAGOENKO LAU MILIO LANGABETUEKIN

LEHENBIZIZ Alemaniak lau milioi langabetuko hezia gainditu du 1994ko urtarrean. Hilabete honetan 340.000 pertsonak eman dituzte euren izenak Langabezi Bulego Federalean. Beste datu asko moduan, langabezia oraindik ere datuak bi Alemaniatakoak dira: mendebaldeko Alemanian langabeziak populazio aktiboaren % 8,8 pertsona ikutzen ditu (2.700.000) eta ekialdean % 17 (1.300.000 pertsona). Hala ere, Bernard Jagoda, enplegu bulegoko lehendakariaren esanetan, datozen hilabeteetan langabezia zenbakiak arras hobetuko direla adierazi zuen.

Jose Elorrieta eta Rafa Diez lan harremanetarako euskal esparruaz

Langileek irekitako batasunaren bidea

Urtarrileko greba orokorrean ELA eta LABek orain arteko diferentziak gainditu eta bat egitea erabaki zuten oinarritzko aldarrikapenen inguruan. Lan harremanetarako euskal esparruaren aldarrikapenak bi sindikatu abertzaleen batasuna eta CCOO eta UGTrekiko banaketa ekarri du. Politika mailan lortu ez dena sindikatuak lortu dute, nazio eraikuntzarako bidean beharrezkoa den langile abertzaleen batasuna. Horren erakusgarri otsailaren 19ko manifestaldia izango dugu.

ARGIA. *Lan harremanetarako euskal esparruaz hitz egitean, zertaz ari gara zehazki?*

JOSE ELORRIETA.

Esparru hori tresna bat da nazio proiektu bat aurrera eramateko. Langabeziari aurre egiteko, adibidez, inbertsioez gain behar dira legeak egiteko gaitasuna, enplegua eta formazioa gestioatzeko konpetentzia eta, hein batean, ugazaberiak eta sindikatuak emandako legitimazioa. Beraz, euskal esparru honekin zera adierazi nahi dugu: nazio proiektuan langileriak protagonismoa duela eta bestetik, egungo egoerak derrigortuta, le-

hentasan batzuk zehaztu behar direla. Lehentasan hauek hitzarmen kolektiboak, eskumen legegileak eta transferentziak dira; euskal esparru horren osagarriak.

A. *Nazio proiektu borretan zein da Nafarroa eta Ipar Euskal Herriari egiten zaien tokia?*

RAFA DIEZ. Abertzaleak izanda, gure helburua Euskal Herri osorako euskal esparru bakarra sortzea da. Sindikalgintza arlotik argi utzi dugu gure norabidea zein den eta horren alde apustua egin eta horren aldeko dinamika sortu nahi

dugu. Baina ez da gurea bakarrik hori lortzeko erantzukizuna, erantzukizun politikoa ere beharrezkoa da.

J. ELORRIETA. Guk, langile abertzaleok, lurraldetasun arazoa dugu, eta arazo hori oso garrantzitsua da.

Bestalde, eduki aldetik ere gauzak batera egiteko

erritmo desberdinak ditugu. Erritmo horiek langile-kontzientzia edota indar harremanen arabera zehazten dira, eta honi dagokionez, errealitate desberdinak bizi dira Euskal Herrian.

■ «Abertzaleak izanda, Euskal Herri osorako lan harremanetarako euskal esparru bakarra sortzea da gure helburua» ●

RAFA DIEZ

A. Dena den, esparru hori eskuratzeko euskal ugazaberiaren parte hartzea beharrezkoa da. Confebask-ek ez du aldarrikapen honekin bat egiten.

J. ELORRIETA. Gure ustez, Confebask komenigarria da esparru honen eraikuntzarako. Hemengo ugazaberiak nazio proiektu horrekin bat egin behar du. Zoritxarrez, Confebask CEOren ordezkaritza bilakatu da, ez du euskal nortasunik. Hala ere, sindikal-

gintzak abiada ematen badio dinamika honi, gure itxaropena da ugazaberian ere antzeko dinamika sortzea.

A. Horrek burgesia abertzalerik ez dagoela adierazten du?

R. DIEZ. Ez dago nazio proiektu baten alde borrokatzeko prest dagoen ugazaberiarik, ez zaio burutik pasatu ere egiten gainera. Egitura aldeko ezintasuna dugu, legegintza arloan lan

harremanetarako edota lan arautegia egiteko gaitasunik eza. Gainera, azken lau urteotan argiago ikusi da atzeradaka nabarmena eman dela euskal esparru honen gutxieneko zutabeak jartzeko orduan, alde batetik euskal erakundeen utzikieria-gatik eta, bestetik, UGTk eta CCOOek eta Gobernuak egin duten politika neozentralistaren ondorioz. Honek ekarri du sindikatu mailan, abertzaleak gehienak izan arren, itota egotea.

Rafa Diez eta Jose Elorrietak nazio eraikuntzarako beharrezkoa den lan harremanetarako euskal esparrua aldarrikatzen dute. Honen osagarriak gaitasun legegilea, lan transferentzien eskuratzeta eta hitzarmen kolektiboak.

Proiektu politikoaren bilakaera nolakoa izan den aztertzen badugu, erregionalizatzeko prozesuan murgildu garela azaltzen da. Erregionaltasun honen inguruan euskal ugazaberiak oso gustura jardun du Espainia-koarekin, eta une honetan euren interesak Espainiako proiektu baten baitan dau-

■ «Frogatzen ari gara ez bakarrik elkar lana baikorra dela, baita derrigorrezkoa dela ere» ●

JOSE ELORRIETA

de. Zalantzarik gabe, une honetan gu nahiko bakar-tuta gaude proiektu hau aurrera eramateko lanean.

A. Zer deritzo Eusko Jaurlaritzak? EAJ eta PSE-EEren arteko gobernu koalizioarekin, posible al da lan harremanetarako euskal esparrua lortzea?

J. ELORRIETA. Gu ez gara balizko koalizioen balorapena egiten hasiko, gaizkiulertzerik gerta ez dadin. Hala ere, baliteke

■ Autonomi estatutuak lan harremanen arloan hutsuneak dituela salatu dute bi idazkari nagusiek.

PSE-EEko batzuk garapen autonomikoaren alde egotea, baina hemen eta Madril-en PSOEn benetako diskurtsoa erabat zentralista da.

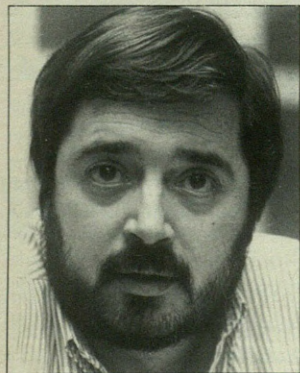
Eusko Jaurlaritzak ez du euskal esparru hori bultzatzeko eskumen nahikorik eta hori da guk eskatzen duguna. Are gehiago, lan ar-

loan dauden eskumenak ez dira erabiltzen, PSE-EEren esku daudelako. Eusko Jaurlaritzaren programan lan mailako behar hauek ez dute lehenetasunik eta horiek dira, hain zuzen ere, gure eguneroko kezkak.

A. EAJk badu kezka horien berri, zer deritzo?

J. ELORRIETA. EAJ lan harremanen esparruaren alde dago eta hala agertzen da bere programa politikoan. Baina gobernu koalizioak sailen banaketa eskatzen du eta eta kasu honetan Lan saila PSE-EEren esku dago. Arazoa ez da 'aritmetikoa', arazoa politikoa da programa politikoaren

PROFILA

RAFA DIEZ

GIPUZKOARRA, Lasarten jaio zen 1956an. Mundaiz eskolan egin zituen lehenengo ikasketa urteak, Odon Elorzaren promozio berean. Informatika - programatzaile ikasketak hasi zituen 1974ean, bere jaioterriko Michelin enpresan lan egiten zuen bitartean. Michelinen egin zituen hurrengo 12 urteak eta ikasketak bukatu gabe utzi. LABen sartu zen 1976an Michelinen izandako 100 eguneko greba ospetsuaren ondorioz. Ordutik, langileen mugimendu honetan aritu da. 1981ean idazkaritza nazionalako partaide egin zuten eta azken kongresoan koordinadore nagusi izendatu. Gasteizko Legebiltzarrean diputatu izana, gaur egun Madrileko Parlamentuan du ordezkaritza lana.

lehenetasunei dagokielako. Legegintzaldi honetan lan harremanen gaia ez da lehenetasun izan, horregatik egin ditugu kritika gogorrak ELA bezala, eta honen inguruan haserreak ere izan dira. Baina ELA bezala hori salatu behar genuen, hau da, lan arloa ez dela lehenetasuna izan gobernu honentzat.

A. ELA estatutuzalea da eta LAB ez. Honek zuen arteko batasuna oztopatu du eus-
kal esparruaren alde ekiteko

orduan?

J. ELORRIETA. Estatutua onartu genuenean, bi erreserba plazaratu genituen. Alde batetik, lurraldetasunarena, Nafarroa kanpo gelditzen zelako, eta bestetik lan harremanen alorreko hutsunea, hau da, estatutuak ez zuen aurrakusten lan alorreko gaitasun legegilerik. Lurraldetasunarena artean konpontzeke dago, eta gaitasun legegileari buruz, gero eta beharrezkoagoa da hemengoaren eskumena izan

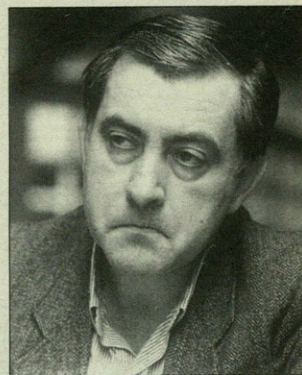
dadin. Abertzale bezala nazio proiektua arazo zehatzekin lotzen badugu, beharrezkoak ditugu enplegu mailako transferentziak, eta abar.

R. DIEZ. Aurten beteko da estatutuaren 15. urtemuga, eta bada garaia hausnarketak sakona egiteko, benetako norabideak eta ikuspuntuak jartzeko. Ekonomi, sozial eta industri mailan egungo markoak ez du eman ezer gauzatzeko aukerarik. Azkenean, abertzaleak tronpatzen ari gara nazio proiektua aurrera eramateko benetako sustrai politiko, ekonomiko eta industri arlokoak aztertzen ez badiugu. Sindikalgintzaren zeregina ondo garatzeko ere epealdi bat bukatu eta beste bat ireki behar dela ohartu behar dugu. Betiko jarduketan murgiltzen bagara, espainolismoaren aldekoak dira irabazteko duten baka-
rrak.

A. Alderdi politiko abertzaleen artean dagoen batasun eza eta Ajuria Eneako Itunak aurrera jarraitzen duela kontuan hartuta, zaila da LAB eta ELAren arteko batasuna ulertzea. Estrategikoa al da? Helburu edo etsai komuna aurkitu duzue?

J. ELORRIETA. Guretzat LAB konpetidore bat da, beste sindikatu bat delako. Hori jakinda eta hori ukatu gabe, derrigorrezkoa dugu aniztasun horretan ezaugarri baterakoirik aurkitzea, baita beste sindikatu batzuekin ere. Zergatik LABekin? Irizpide batzuek lehenetasuna dutelako. Zilegi da nork bere proiektua izatea. Beraz, frogatu dugu ez bakarrik elkarrekin lan egitea posible dela, baita elkarlan hori derrigorrezkoa dela ere.

PROFILA

JOSE ELORRIETA

ELAko idazkari nagusia Bizkaian jaio zen, Loioan, 1951. urtean. Ezkondua, bi alaba ditu eta Algortan bizi da. Deustuko Merkataritza Fakultean burutu zituen ikasketak Agirre Fundazioaren beka baten bidez. Fakultatean hasi zuen bere sindikatu ibilbidea. Galletas Artiachen urte bete eman eta gero, 1975 eta 1977 bitartean Tubos Reunidos enpresan lan egin zuen. 1977an ELAko batzorde eragileko partaide hautatu eta 1988an idazkari nagusi izendatu zuten. 1993an berriro izendatu zuten ELAren 8. Kongresuan. Pala zalea, korrika egiten aritzen da eta eleberri historikoa du irakurgairik atsegina.

R. DIEZ. Gure sindikatu ezaugarriak gordetzen ditugun neurrian, gai batzuen inguruko akordioak lortzeko ez dugu arazorik izan. Dinamika honen bitartez tabu batzuk apurtu ditugu eta bide bat irekitzen ari gara. Bide horixe hartu beharke litzateke beste esparruetan Madrilan interesen alde ez jokatzeko.

Myriam Gartzia

■ «Eusko Jaurlaritzaren programa barruan lan arloak ez du lehenetasunik eta horregatik egin ditugu kritika gogorrak» ●
JOSE ELORRIETA

16 eta 17 urte bitarteko gazteek galdetzen dute

ZER DAKIZU SEXUAZ?

Bilboko Txurdinagako Institutura jo dugu sexuaz hitz egiteko, 16 eta 17 urteko gazteen kezkak eta zalantzak zeintzuk diren jakiteko. Han Fernando Villadangos, Garaia elkarteko sexologoa aurkitu dugu. Gazte hauek egindako 300 galderetatik garrantzitsuenak, bitxienak eta deigarrienak aukeratu ditugu eta galdera hauen erantzunak Fernandoren eskutik ekarri. Bolondres aurkeztu diren 20 bat gazterekin, bestetik, sexualitatearen inguruan dituzten arazoak, beldurrak eta tabuak plazaratu ditugu. Beraz, erreportaia honetako gazteak aritu dira kazetari gisa eta horregatik, agian, hemen agertzen diren galderak zuzenak eta konplexurik gabekoak dira.

GALDERA. Zer egin behar da isurketa goiztiarra baduzu? Horrelakoetan zer?

FERNANDO VILLADANGOS. Errealitate bat baino, gazteen kasuan, aurrikuspen edo beldur bat da. Mutilek badakite penetrazioarekin arazoak egoten direla, neskek mina hartzen dutelako, zakila ez delako tentetzen... Bestetik, lehenengo sexu harremanetan ez da izaten leku egokirik eta askotan autoan, dantzaleku bateko gordetokian edo antzekoetan egiten da, eta egoera honetan oso posible da urduri egotea eta penetrazioa desastre bat izatea.

Mutilek, normalean, euren sexualitatearen ikasketa bizkorra eta ezkutukoa dute. Aitaren batean masturbatzen dira, komunean,

inork susmo txarrik ez hartzeko. Isurketa berehala eragiten da. Neska batekin daudenean berdin egiten dute, masturbazioa edo penetrazioa bizkor egiten dute. Hori horrela izan ez dadin zona genitala ez dugu

■ **«Uste denaren kontra, sexu anala praktika heterosexuala da, gizonen arteko harremanak, batez ere, masturbazioan oinarritzen dira» ●**

hainbeste zamatu behar, hau da, gorputza desgenitalizatzea. Horrek ez du esan nahi zona genitala baztertu behar denik, baina duen gainzama kendu behar zaio.

G. Emakume frigidorik badago?

F.V. Nik esango nuke fisiologia ezagutzen ez duten gizon eta emakumeak dardela. Jende guztiak ezagutzen du gogortzea baina oso gutxik dute lubrifikazioaren

nola-hala. Hori ezinezkoa den bezala, ezin da emakumea lubrifikaturik ez dagoenean. Beldurra galdu gabe eta hitz egin gabe, bizkor eta txarto egiten bada, harreman horren porrota dator. Ez da beraz, emakumearen hoztasun kontua, txarto egiten dela baizik.

G. Himenaren apurketa mingarria da emakumea bero baldin badago?

F.V. Himenaren funtzioa azaldu behar da lehenik. Emakumeak pubertaroan likido bat isurtzen du magina eta barne genitalak babes-teko, baina pubertaroa bitarte himena da babes horren arduraduna. Oso posible da himena apurtzea ariketa fisikoak egiten edo, eta kasu hauetan ez dute ez minik ezta odoljarri edo hemorragiarik izaten. Hauek mitoak dira, odol tanta batzuk egon daitezke baina ez gehiago. Bestetik, minarena, egon izan dira kasuak emakumeak, elkartze benetan desiatu izanez gero, ez duela minik hartu, aitititik, atsegin izan duela. Kontuan izan behar dugu, zerbait egiten den lehenengo aldia bada, ikasten ari garela, eta horregatik atse-

gin hartu baino nola doan pentsatzen zaudela. Ohizkoa da lehenengo aldi hauetan plazerrik ez sentitzea, penetrazioaren inguruan dauden hainbat gauzengatik. Beraz, himenaren apurketa ez da mingarria, min hori aluaren dilatazio ezak eragin lezake.

G. *Posible da jakitea bikotea birjina den ala ez?*

F.V. Ezinezkoa da hori jakitea, galdera penetraziorik izan duzun ala ez jakiteko baldin bada. Modu bakarra dago: zuzenean galdetzea. Posible da haurdun dagoen emakumeak himena apurtu gabe izatea, mintz hau oso malgua delako, edo penetrazio izan ez dela ere hime-nik ez izatea.

G. *Komenigarria al da sexu anala?*

F.V. Gehientzat harrigarria bada ere, jardun hauek heterossexualak dira homossexualak baino. Hau da, sexu anala ia ez da ematen bi gizonen artean, gehiengotik gizon-emakumeen artean izaten da. Gizonen arteko harremanak normalean masturbazioan oinarritzen dira. Hau argitu eta gero, uzkia esfinter bat dela esan behar da eta beraz, ez da alua bezala zabaltzen.

■ **«Mutilek jakinmin berezia dute emakumeen masturbazioaren inguruan; askotan uste dute zerbait barneratu behar dutela» ●**

Hori errazteko zerbait behar dugu. Olioia, gurina edo antzeko sustantziak ez da komeni erabiltzea koipe-eratorriak direlako. Sustantzia hauek preserbatiboaren latexa jaten dute eta honen ondorioz apur daiteke. Beraz, sexu anala egiteko farmazietan saltzen diren lubrifikagai bereziak behar ditugu.

Nahi izanez gero, edo gogoia izanez gero, sexu anala beste jardun bat da. Honen muga bietako bat txarto sentitzea da, orduan beste egun baterako uztea da egokiena. Askok denbora behar dute jardun berriak onartzeko. Normala da.

G. *Ahozko sexua zer da?*

F.V. Sexu jardun bat da, ahoaz genitalak miazkatzea hain zuzen. HIESa dela eta,

3. BBBko neska-mutilak izan dira Fernando Villadangosi galderak egin dizkietenak. Fernandoren ustez, «kezka bat baldin badute ez dira lotsatzen, zuzenean galdetzen dute.

Gehienetan guraso eta seme-alaben arteko harremana ez da oso sendoa izaten. Horregatik, gazteek lehenengo sexu harremanak dituztenean lagunengana jotzen dute.

pertsona ez bada ezagutzen, komenigarria da ahoan ez isurtzea eta ahoa eta magina-sarreraren arteko kontaktu zuzena ekiditea. Bestela ez dago arazorik.

G. Masturbazioa ona al da? Nolakoa da emakumeengan?

F.V. Kalean pentsatzen denaren arabera, masturbazioa genitalak igurtzitzea eta orgasmoa lortzea da. Ideia horrek ez du jende askoren pentsakera asetzen, ni ere ez nago ados. Norberaren

gorputzari atsegin ematea esango nioke nik, genitalen bidez edota beste zona batzuen bitartez, baita irudimenez ere. Beraz, zure gorputzari plazerra emateak ez dakar arazorik, ez duzu itsu edo gor amaituko, ez zaizkizu eskuetan ileak sortuko, eta ez zara indarge geldituko.

Gizonezkoek jakinmin berezia izaten dute emakumeak nola masturbatzen diren jakiteko. Pentsatzen dute emakumeek zerbait barneratu behar dutela or-

gasmoa lortzeko. Haatik, portzentaia altu batek onartzen du inoiz ez duela ezer barneratu atsegin hartzeko.

«1976an homosexualitatea eta masturbazioa gaixotasunen zerrendatik kendu zituzten» ●

Genitalen kanpoaldea edo klitoris igurtziz badute orgasmoa lortzerik. Aipatu behar da plazerra sentitzeko modu desberdinak eta asko daudela. Maiztasunari dagokionez ere, bakoitzak berea du.

G. Masturbazioa beharrezkoa al da?

F.V. Masturbazioa esperientzia pertsonala da. Pertsona askok pentsatzen dute masturbatzen ez badira arraroak edo desberdinak direla. Beste batzuk ikasi gabe masturbatzen dira, filmeetan ikusi dutenagatik, masturbazioa hori dela pentsatzen dutelako. Hala ere, masturbatzen ez dire-

Informazioa eskuratzeko telefonoak

✓ Ermuko Gazte Elkartearen ekimenez eta Udalak eta Eusko Jaurlaritzak lagunduta, Anabel Sanz del Pozo psikologoak arratsaldeko 4etatik 8ak bitarte, zuen zalantzei erantzuteko prest dago. Zerbitzu hau, oraingoz, ekaina bitarte mantenduko da.

Telefonoa: 943/17 63 72.

✓ Euskal Herriko Unibertsitateak sexualitatearen inguruko informazioa ematen du bereziki lan honetarako antolatutako zerbitzu batean.

Zoritxarrez, zerbitzu hau martxoaren bitarte soilik mantenduko da.

Telefonoa: 94/464 77 00 ala 464 88 00 da (2295 luzapena).

✓ Lau urte pasatu dira Garai Elkarte sexologikoak bere zerbitzua martxan jarri zuenetik. Astearte eta ostegunetan goizeko 9.30etatik eguerdiko 1ak bitarte. Telefona: 94/446 66 78.

✓ Sexualitatearen inguruko edozein zalantza argitzeko eta zehazki HIESari buruzkoa, HIESaren Aurkako Batzordeetako zerbitzuak ditugu.

Hego Euskal Herriko lau hiriburuetan daude. Telefonoak: 945/25 77 66, 943/47 20 36, 94/416 00 55, 948/21 22 57. HIES Ekimena Arrasaten dugu telefono honetan: 943/79 26 99. HIESaren inguruko beste talde bat T-4 dugu. Honen telefonoa 908/67 58 80.

✓ Osakidetza badu dohaineko zerbitzu bat ez bakarrik galderak egiteko, baita edozein osasun azterketa egiteko ere (ez da beharrezkoa osasun txartela). Telefonoa: 94/441 00 50 (105 luzapena).

nak ere badaude. Hau da, gainerako guztiak masturbatzen direnez, egiten ez dutenak uste dute gaixo daudela. Lehen tabu bat zelako eta gaur egun zerbait irekia delako, badirudi denok egin behar dugula. Ez da horrela.

G. Zer da G puntua?

F.V. Asko idatzi da honetaz. Badirudi emakume batzuek imaginaren barnealdean duten zona bat dela. Hau da, emakumeek euren genitalak garatzeko gizonengan prostata esaten zaiionaren antzeko zerbait mantentzen dute. Honek ez du esan nahi emakumeek prostata dutenik. Maginan atzamarra sartuz gero, badago ehun bat ukimen desberdina duena. Hori da G puntua, eta hori igurtziz gero, txixa egiteko gogoa bezalako sentsazioa eragiten da, uretra estimulatzen dugulako. Baina ez da gernua isurtzen dena, beste likido mota bat da eta horri emakumeen isurketa deitu izan zaio. Ez dute orgasmorik baina bai plazerra, zona horretako plazer berezia da. Nabarmendu behar da emakume guztiek ez dutela G puntua.

G. Nola eta noiz jakiten da amodioa egiteko prestatuta zaudela?

F.V. Hiru baldintza daude amodioa egiteko edo musu bat emateko. Informazioa norberaren gorputza ezagutzeko, nolakoa den eta nola funtzionatzen duen; eta harreman heterosexual batetaz ari bagara bestearen gorputza ezagutu behar da. Bigarren, benetako gogoa izan behar da egin behar duzuna egiteko, penetrazioa egiteko edo musu bat emateko; ez dugu pentsatu behar besteak zer nahi duen, bakoitzak nahi duena baizik. Hirugarren baldin-

Fernando Villadangos, Garaia Elkarteko sexologoa

«Sexualitatearen informazio maila handiagoa bada ere, heziketa maila ez»

ARGIA. *Nolakoak dira gazteek egiten dituzten galderak?*

F. VILLADANGOS.

Norbera eta bestearen gorputzaren ingurukoak izaten dira, sexu harremanei buruzkoak: koitoari buruz asko galdetzen dute, nola egin behar den, eta abar. Masturbazioa, zer den orgasmoa, nolakoa den, ea emakumea eta gizona berdina den... Emakumearen sexualitatearekiko tabuak mantentzen dira batez ere. Mutilek badakite neskek bizitza sexuala dutela, baina ez dakite nolakoa den. Orain erabiltzen den esaera bat adibidez, «atzamar bat egitea» da, hau da, mutilek pentsatzen dute emakumeen sexualitatea filmeetan agertzen dena dela eta atsegin hartzeko maginatik zerbait sartu behar dutela. Gainera, neskek ez dute gehiegi hitz egiten euren sexualitateaz, honen araber sailkatzen dituztelako.

A. *Ezagutza maila handiagoa da?*

F.V. Informazioa handiagoa da baina heziketa maila

ez. Desoreka bat dago bien artean. Hala ere, askotan duten informazioa ez da egokiena.

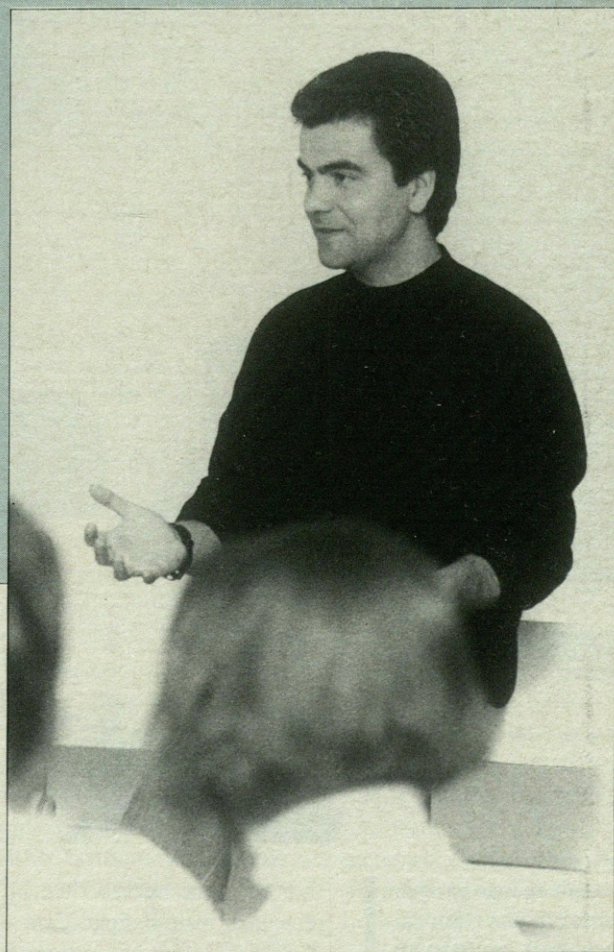
A. *Zein da gurasoen jarrerara sexu ikastaro hauen aurrean?*

F.V. Gurasoen artean ere jarrera desberdinak daude. Askotan euren seme-alabek egiten dituzten galderak entzuten dituztenean, harritu egiten dira esanez, «gure seme/alabatxoak ez ditu halako galderak egiten».

A. *Berrikuntzarik badago harreman sexualen mai-*

lan edo eredu berak mantentzen ditugu?

F.V. Egundun eredu oso indartsua da, hau da, genitalak, penetrazioa eta orgasmoarena. Ez dute eredu hori kolokan jartzen. Askotan penetrazioa jotzen da desiratu gabe, antisorgailua erabili gabe, 'atzera eginda' eta abar. Penetrazioa izanik eredu nagusia, antisorgailuen gainean ere interes handia dute eta pre-serbatiboen erabilera erakusten diegunean harritzen dira.

Fernando Villadangosen ustez, «gurasoen jarrerak ere desberdinak izaten dira sexualitate ikastaro hauen aurrean».

tza, magina-penetrazioari dagokiola, antisorgailua erabiltzea da. Hiru baldintza horiek betetzen ez diren artean zain egotea gomendatzen dut.

G. *Maitasuna egin eta gero, usain berezia dugu?*

F.V. Gerta liteke beroaldi batek usain desberdinak eragitea. Ez diegu usainei merezi duten garrantzia ematen, baina pertsona ba-

Gazteek daukaten informazioa baino gehiago eskatzen dute

«Gure gurasoak sexualitate mailan hezi behar ditugu»

ARGIA. *Daukazuen informazioa nabikoa da sexualitatearen inguruan dituzuen zalantzak argitzezeko?*

PATXO DIAZ DE ALBA (18 urte). Daukagunarekin konpontzen gara baina beti ere, beharrezkoak dira ikastaro zehatzak. Dena den, kasu bakoitzaren arabera neurtu behar da, denok ez dugulako informazio maila bera. Bestetik, informazioa ez da izaten egokiena lagunen artean hitz egiten denaren berri jasotzen dutilako, betiko legez, gurasoengandik ez dugulako ezer jasotzen.

A. *Baina belduago direnak baino informatuagoak sentitzen zaie?*

OSKAR GARCIA GOMEZ (18 urte). Nik uste dut baietz. Nik neuk adibidez, nire aitangandik jaso dut dakidan guztia. Lehen gai honen inguruan tabu asko zeuden.

A. *Gaur egun ez dago taburik?*

PATXO DIAZ DE ALBA Gaur egun informatzeko derrigortasuna dago, HIESa dela eta.

INMA RUEDA (19 urte). Hala ere, tabu asko daude. Gazteak ez dira gai euren gurasoei sexu harremanak dituztela esateko. Bizitza sexual osasuntsua eramatea konplexua da, ginekologora joan behar zarelako, analisiak, eta abar. Eta prozesu honetan gurasoak ez badi-

tuzu sartzen, lagunen gomendioak behar dituzu.

A. *Informazio gehiago duzue. Zein da tabu berberak mantentzearen arrazoiak?*

INMA RUEDA. Gurasoen informazioa falta da. Gurasoak hezi behar ditugu sexualitate mailan, etorkizunari begira gure seme-alabak heziko ditugun bezala. Guraso eta seme-alaben artean konfiantza gorde behar da. Gaur egun, nik ezin diot amari nire arazo sexualeri buruz hitz egin, berak ezagutu duen gizon bakarra nire aita bada, edo erabilitako antisorgailua 'atzera egitea' bada. Gero, nire pilulak ikusten ditueneari harritu egiten da.

XABIER MELENDEZ (17

urte). Informazio gehiago daukagu baina ez dakigu hori erabiltzen. Azken batean, beldurak eta zalantzak berdinak dira, presio sozialak berdinak dira. Zaila da gurasoei aldaketa sakon bat eskatzea baina, nire ustez, hedatu behar den kontzientzia soziala da.

IRATXE SOLIS (17 urte). Daukagun sexualitate erdua telebistak eskaintzen duena da, eta jende askoren ustez, hori da dagoen eredu bakarra. Ez ditugu kolokan jartzen eredu horiek.

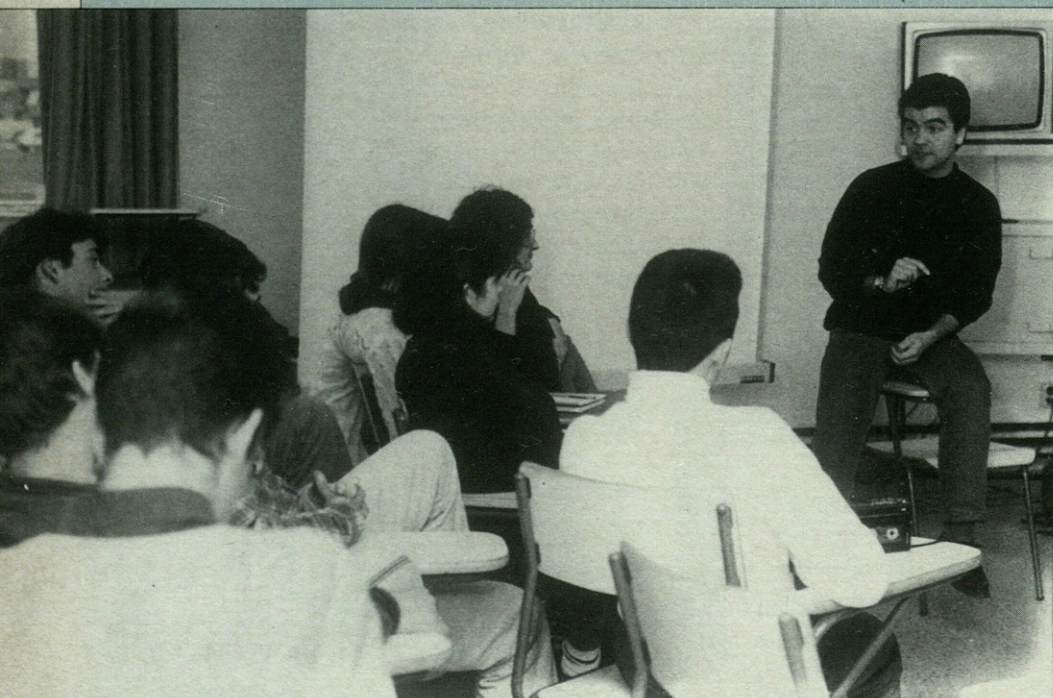
A. *Gehienak sexu harremanak izan dituzue?*

XABIER MELENDEZ. Sexu harremana esanda zer ulertzen dugunaren arabera. Sexu harreman horiek, penetratorik gabe badira eta, gozatzea bada, nik uste dut gehienok izan ditugula.

INMA RUEDA. Baina lehendabiziko aldia, beldur zara, minaren beldur.

A. *Zuen gurasoek badute horien berri?*

OSKAR RUEDA. Gurasoek normalean uste dute

Gaur egungo gazteek informazioa eskuratu izanagatik ere, askotan eredu, kezka eta zalantza berak izaten dituzte.

koitzak usain berezia du eta erotikoa izan daiteke norbera eta lagunaren usaina deskubritzea. Plazerraren atal bat izan daiteke.

G. *Haurdun gelditzeko au-*

kerak handiagoko da egun jakin batzuetan?

F.V. Obulua obariorik atera eta umetokiraino joaten ematen dituen hiru edo lau egunetan gerta liteke enal-

keta. Egun horietan obuluak espermatozoiden batekin ez badu topo egiten, ez dago haurdunaldirik. Hala ere, zailena egun hauek zeintzuk diren zehaztea da. Zenbait emakumeek ondoko eza gutzen dute euren gorputza eta badakite, bularrak hazita edo ondoeza batzuk dituztelako, noiz obulatzen duten. Horren bidez badakite enalgarri dauden egunak zeintzuk diren. Posible da hori neurtzen ikastea.

Bestetik, espermatozoiden baten biziraupena 3 bat egunekoa da eta obulazioa

oraindik haur garela.

INMA RUEDA. Normala da, ez badiugu ezer kontatzen zer jakingo dute? Eurek jaso duten heziketa, emakumeengan gehiago, oztopo bihurtzen da gure arteko harremanetarako.

A. HIESari beldurrik diozue?

OSKAR RUEDA. Ikargarria.

PATXO DIAZ DE ALBA.

Beldurra bai, baina beldur ikaragarri hori nire kasuan HIESak baino desiratu gabeko haurdunaldiak eragiten didate.

XABIER MELENDEZ.

Nik uste dut oinarritzko neurri batzuk hartuta nahikoa dela. Preserbatiboak botika batean erosten badituzu, baldintza guztiak betetzen baditu eta ondo erabiltzen baduzu, HIESa hartzeko arriskuak gutxi dira.

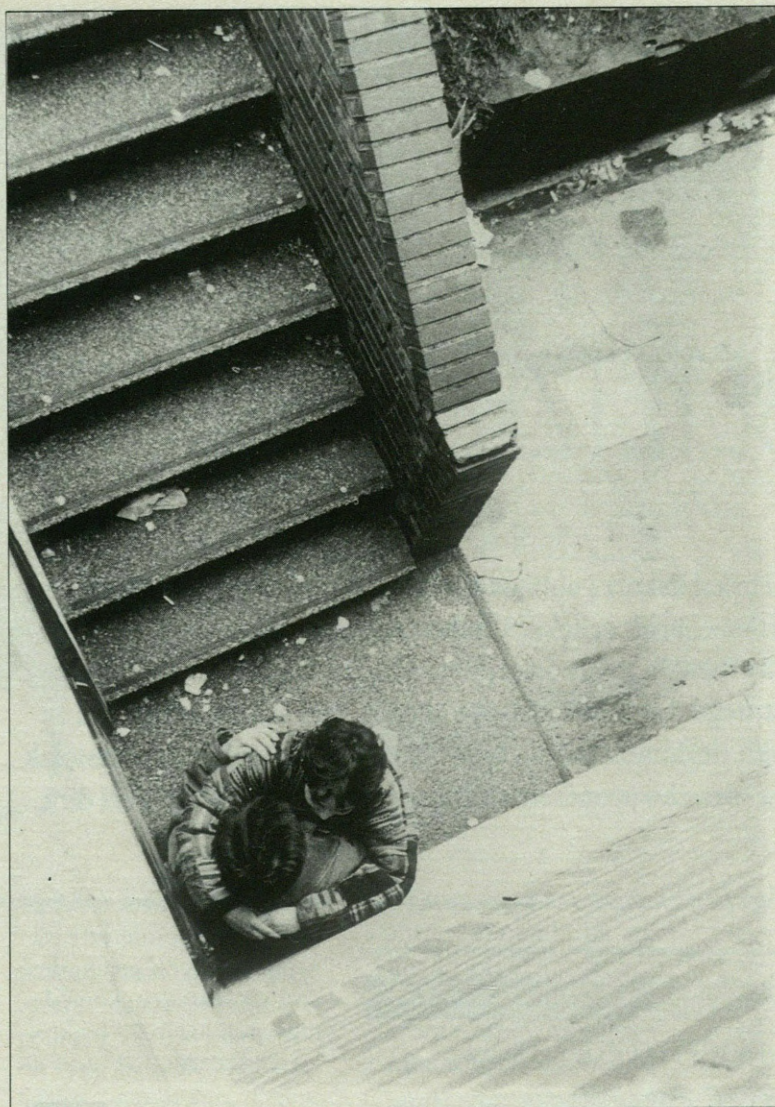
NEREA CUENCO (16 urte).

Gazteek urrun ikusten dute HIESa. Patxok dioen bezala, haurdunaldiari beldur handiagoa diogu HIESari baino, klase marginalen arazo bezala ikusten dugulako.

baino hiru egun lehenago antisorgailurik gabeko harremanik izan bada, haurdun gera zaitezke. Hala ere, penetrazioa egonez gero, beti erabili behar da antisorgailuren bat.

G. Zergatik kutsatzen da HIESa sexu bidez?

■ «Amodioa egiteko hiru baldintza daude: norberaren gorputza eta bestearena ezagutzea, benetan gogoa izatea eta antisorgailu bat erabiltzea» ●

F.V. Hazi eta magina-likidoetan joaten delako birusa. Dena den, neurri batzuk hartuz gero ez dago inolako arriskurik. Nik horrela planteatuko nuke: haurdun ez geratzeko preserbatiboa erabiltzen dugu, HIESa ez hartzeko berdin. Ahozko sexuarekin ere kontuz ibili behar da. Beldurra handiagoa da errealtatea baino.

G. Zergatik agertzen da ho-

mosexualitatea?

F.V. Heterosexualitate a agertzeko dauden arrazoi berberengatik. Badirudi ez garela heterosexual jaio-tzen, baizik eta jardun hauek prozesu baten emaitzak direla. Pubertarora heltzean posible da beste sexuarekiko desioa sentitzea. Gizarte honetan hori normaltzat jotzen da. Posible da pubertaroa heltzean sexu bereko pertsonak erakar-garriak suertatzea. Ondo dago, hori ere berdin jo dezakegu normaltzat.

1976. urtean homosexualitatea eta masturbazioa gaixotasunen zerrendatik kendu ziren. Masturbazioa ez da gaixotasuna, gure se-

HIESa eta desiratu gabeko haurdunaldiak dira gazteengan beldurra eragiten dutenak. Tabuen artean emakumeen masturbazioa mantentzen da. Hala ere, sexu harremanen ereduak ez da aldatu.

xualitatearen adierazbide bat baizik. Homosexualitatea gaixotasuntzat hartzea pertsona multzo bat bazter-tzea da, azken batean, multzo hori ugalkorra ez dela-ko. Eta orain arte, horrela jokatu da ugalkorrak ez diren multzoekin: haur sexualitatea patologikotzat definitzen zen, zaharrena ere bai. Hau da, irizpide hauen arabera, ugalkorrak direnek baino ez dute sexualiterako eskubidea, gainerakoek ez. Nik, pertsonalki, nahiago dut jardun homosexual edo heterosexualak dituzten pertsonen hitz egitea.

Myriam Gartzia

Hilaren 19an urtebete Euskal Eskola Publikoaren Legea onartu zela:

URTEBETETZE ZORIONTSURIK EZ

Urtea joan da Euskal Eskola Publikoaren Legea onartu zenetik. Oso tarte txikia balorazio zehatzik egiteko. Urtebeteren ondoren, baina, ikastolen mundua kezkatu azaldu zaigu. Sare publikoko ikastolak informazio eske aritu dira. Auzitegien erabakiaren zain zeuden hiru ikastola dekretuz publikatu ditu Hezkuntza Sailak. Bien bitartean, sare pribatuko ikastolak egitura berria sortzeko proposamen baten inguruan eztabaidan ari dira.

LEHEN kandela itzaltzeko tenorea iritsi zaio Euskal Eskola Publikoaren Legeari; hezkuntza munduan eta agente sozialen artean eztabaida handien

artean onarturikoa, ikastolen mugimenduarentzat ondorio esanguratsua ekarri ditu. Jakinaenez, maiatzaren 25ean sare publiko ala pribatuaren arteko

hautua egin ondoren, administratiboki bi sare ezberdinetan banaturik geratu dira antzina ikastolen konfederazioaren inguruan bildutako ikastetxeak.

Euskal Eskola Publikoaren Legeak arauturiko lehen ikasturtea dugu honakoa. Testuinguru berriak, baina, ez du erabateko normaltasuna ekarri. Bai sare pribatuan geraturiko ikastolen kasuan, baita publikoan ere, etorkizuna galde-ikurrez josirik dator. Ikastolak, hargatik, beren ibilbide luzearen bidegurutze garrantzitsuenetako batean daude egun. Goazen puntuz puntu.

Joan den urtarrilean, sare publikoan bat eginiko ikastolak, idatziz zuzendu zitzaizkion Fernando Buesa Hezkuntza sailburuari. Idatzian, etorkizunean beren ibilbidea arautuko duen publikazio dekretuaz jasotako informazio eza salatzen zuten. Ikastolak maiatzean aurkeztu zioten Hezkuntza Sailari sare publikoan barneratzeko administrazioak ikastetxe guztiei eskatzen zien dokumentazioa. Horko zenbait alderdi, baina, argitzeke geratu ziren.

Urtarrilaren 24ean, Eusko Jaurlaritzako Gobernu Kontseiluak 52 ikastolaren publikazio dekretua onartu baino egun bat lehenago, sare publikora bat eginiko ikastolek beren egoneza

EAJ eta PSE-EEk eztabaida handiak tarteko onartu zuten Euskal Eskola Publikoaren Legea.

Sare pribatu eta publikoko ikastolek bide zaila dute egiteko. Umeok ez bezala, kezkatu agertu dira bertako ordezkariak.

azaldu zuten prentsaurrekoan. Helburua, beti ere, egoera berriari buruzko informazioa eskatzea zen. Han esandako esaldi batek ondo laburbiltzen du ikastola hauen egoera: «*Orain-dikez dakigu eskola publiko batek nola funtzionatzen duen*». Besteak beste, langileen zerrenda eta nomina, ikastolen zorrak, zentroen finantz autonomia eta planifikazioa, eta hizkuntz eredu eta proiektuei buruzko argibideak eskatu zituzten han bildutakoek.

Egitura berria eztabaidagai

Araia ere, informazio hutsune hauek ez dira publikatutako ikastolek gerora begira dituzten galde-ikur bakarrak. Hezkuntza Sailak ikastola bakoitzari buruzko

txosten bana eginga duen arren, ikastolok ez dute oraingoz horiek eskuratzetik izan. Bestalde, administrazioa «Autonomia finantziero-ekonomikorako plangintza experimental» prestatzen ari da, eta autonomia pedagogikoaren alorrean ere badihardute. Martxorako, gainera, antolakuntza arautegi moduko bat onartu behar da sare publikoko ikastetxeetan. Denetan ere, zentroen autonomia ereduia eztabaidagai suerta daiteke.

Bestalde, urtarilaren 25ean Eusko Jaurlaritzako Gobernu Kontseiluak onartutako 52 ikastolaren publikazio dekretuen artean, oraindik sare publikoa ala pribatuaren arteko erabakia hartu gabeko hiru ikastolen publikazio aginduak onartu ziren.

Ikastola-kooperatib a

GURE PRINTZPIOEKIKO LEIAL

PROFESIONALITASUNA, ESPERIENTZIA ETA ARRETA.

OPEL

Z A I N G A I T U Z U

10°
URTEURRENA

TALLERES OLA

Olabarrena Auzoa, 7/g. Tfnoak: 76 33 44 / 45 / 46. BERGARA (Gipuzkoa)
Erakusketa ARRASATEN: Loranendi, 2. Tfnoak: 79 05 86
DEBA ARRO. LEINTZ BAILARA ETA GOIERRI GARA! Irako kontzesionaria
OPEL BANATZAILE OFICIALAK. ESPERIENTZIAGATIK ONENAK.

Bigarren gradu-
kooperatiba batean
biltzeko proposamena
aztertzen ari dira egunotan
EAEko sare pribatuko
ikastolak. Bertan, baina,
Ipar Euskal Herria eta
Nafarroak ere lekua izango
lukete.

hauetan —Beasain, Azpeitia, Azkoitia, Zumaia, Elorrio, Leioa eta Gobelakoak hain zuzen— partaideen bi herenen aldeko botoak behar ziren zentrook kooperatiba izaera desegiteko. Iazko maiatzaren 25ean, baina, ez zen horrelako

portzentaiarik lortu, eta auzitegien esku utzi zen erabakia.

Erabaki honek ikastetxe hauetako giroa are gehiago nahas dezake. Hori da bere izenez agertu nahi ez duen ikastolen elkarteko kide batek esan diguna: «Eraba-

kia oraindik maila judizialean dagoenez, administrazioak neutral jokatu beharko luke. Baina prozesua maltzurki bideratu dute, eta gatazka are gehiago gaiztotu daiteke. Administrazioaren xedea zailketa hori bultzatzea da, gero atzera egin ezina izan dadin».

■ Aurrikuspenen arabera, martxoan egitekoa den konbentzioan onartuko litzateke ikastolen antolakuntza berria ●

Administrazioak publikatze dekretuok onartu dituela, hipotesi berria planteatzeko. Zer gertatuko litzateke auzitegiak ikastola hauen publikatzearen kontra azalduko balira?

Sare pribatuko geraturiko ikastolen kasuan ere bada zeresanik. Alde batetik, ikastolak desadostasunak dituzte Hezkuntza Sailarekin. Nabarmenena, 1992-1993ko diru kitapenari dagokiona da; ikastolen arabera, izan ere, 3.880 milioi pezeta (169 milioi libera) ordaindu gabe baitizkie oraindik Hezkuntza Sailak. Diru kitapenaz gain, gela kontzertazioa eta aurrenekin aldiz martxan jarritako ordainketa delegatuari buruz ere desadostasunak badira.

Bestalde, sare pribatuko ikastolak, antolaketarako zirriborro berria eztabaidatzen ari dira egunotan: proposamena bigarren gradu-

Jose Luis Avila, Hezkuntza Saileko kontseilariordea:

«Ikastolak eta Administrazioaren arteko harremanak normalizatzen ari dira»

ARGIA. Urtebete da Euskal Eskola Publikoaren Legea onartu zela, zein da zure balorazioa?

JOSE LUIS AVILA. Guztiz baikorra. Aspalדי geunden hezkuntza munduko marko orokorraren diseinua eta horko agente guztien lana giro bakesuan izatea ahalbidetuko zuen legezko testuaren zain. Egindako esfortzu politiko eta sozialak merezi izan du.

A. Aurrerantzean zeintzuk dira lehentasunak?

J.L.A. Eskola publikoak kalitatezkoa izan behar du, eta hor legeak bi arlo handi zehazten ditu; bat autonomia da, zentro bakoitzak bere hezkuntza proiektua garatzeko eta bere baliabideak administratu eta antolatzeko. Bestalde, eskola publikoaren garapenean interesaturiko sektore guztien partehartzea.

A. Sare publikoko ikastolak informazio ezaz kezatu dira.

J.L.A. Begirunez dakuskit iritzi horiek. Sare publi-

koaren eraikuntzaz balorazio positiboa egiten duen taldearen barrutik datoz. Gauza askotaz lehenago informatu behar zen.

Horrela izan ez bada ez da borondate ezagatik, gestio zama handia hartu dugulako baizik. Prozesuan Eusko Jaurlaritzako hiru sail egon dira inplikatuak. Denen lana bukatu gabe, ezin zen behin-

behineko informaziorik eman. Laster bilduko gara.

A. Eusko Jaurlaritzak oraindik sare publiko edo pribatu arteko erabakia egin gabeko ikastola-kooperatiben publikazio dekretuak onartu ditu. Jauzi koalitatiboa da.

J.L.A. Auzitegiaren erabakiaren zain egotea ikastolok sare publikoan utzi nahi dituztenek arrazoi dutela ustea da. Ikastola

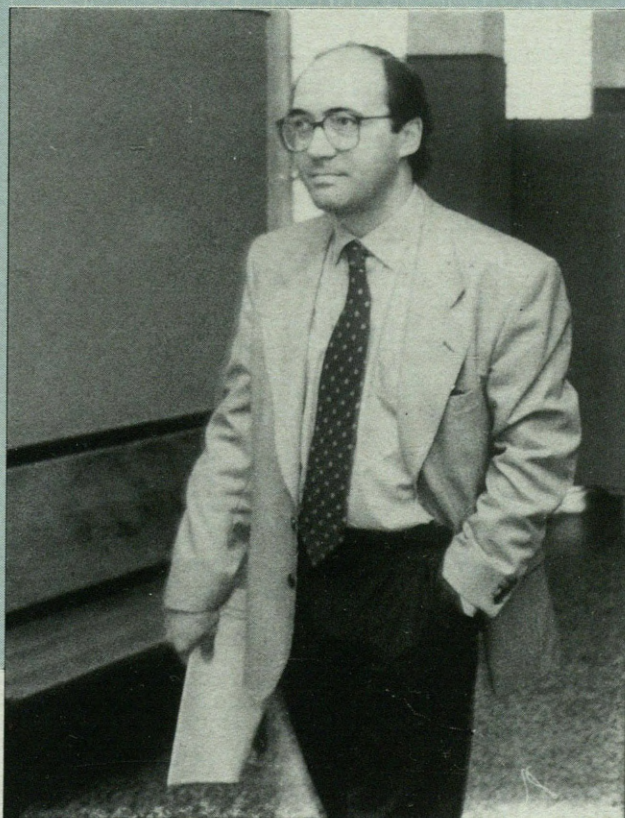
horien dokumentazioa eta beren ordezkaritza maila aztertu da, eta ordezkaritza nahikoa dela ikusten dugu, gehiengo bat egitearen alde azaldu dela. Epaia horren kontrakoa balitz, atzera egingo genuke noski.

A. Sare pribatuko ikastolekiko barremana zertan da?

J.L.A. 1993ko diru kitapena dela eta zenbait desadostasun egon arren, harremana normalizatzen ari da. Ikastolok jabetu dira legearen aurreko etapak igaro direla, eta gainontzekoen arau berak izango dituztela aurrerantzean. Kitapenez gain, sare pribatuko edozein zentro eta administrazioaren arteko arazo normalak daude.

A. Sare pribatuko ikastolak antolakuntza berri batetaz bitz egiten ari dira. Nola ikusiko zenuke horrelakorik?

J.L.A. Logikoa da; administrazioak sortzen diren elkarte era guztiak elkarriketarako bitartekari legitimitzat izango ditu.

Jose Luis Avila Hezkuntza sailburuordeak oso baikor baloratu du Euskal Eskola Legearen lehen urteurrena.

ko kooperatiba batean biltzea litzateke. Erakunde horren baitan, Gipuzkoa, Araba eta Bizkaiko sare pribatuko ikastolak ezezik, Nafarroa eta Ipar Euskal Herrikoak ere biltzeko modurik izango litzateke. Baita, erakundearen helburuekin bat etorritz gero, kooperatiba izateari utzi dioten ikastolak eta bestelako erakunde sozialak ere.

Honela, balizko kooperatibari buruzko txostena ezta daidatzen ari da egun.

Txosten horretan ikastolak orain arte defendituriko hezkuntz proiektuaren ardatzak zeintzuk izan diren zehazten da, antolakuntza mailan izandako ezaugarriekin batera. Honela, «taldearen helburuak lortzen

lagunduko digun izaera juridiko sendo bat» sortu beharra azpimarratzen da.

Kooperatibaren araudia EAEko legerian oinarritua legoke. Honek ez luke Ipar Euskal Herria eta Nafarroako ikastolen partehartzea

galeraziko. Puntu hau, gure iturrien arabera, eztabaidatsua gerta daiteke. Iturri horien arabera, eztabaidarako markaturiko egutegia atzeratu egingo da seguru aski. Lurraldetasunaz gain, izan ere, badira egitura administrazioari buruzko kezka ezberdinak. Martxoan egitekoa den ikastolen konbentzioan onartuko litzateke egitura berriaren behinbetiko testua.

Alberto Irazu

«Agur eta kitto, gure arteko bakea posiblea ez dela baldin badiogu»

Duela urtebete eta zortzi hilabete atxilotu zuten, komunikabideek sona handiz jakinarazi zigutela. Egun asko igaro dira ordutik, baita egoera aldatu ere «apaiz terrorista» deitu zioten gizon honentzat. Hirugarren graduan dago egun Irungo artzapeza. Beste hamar hilabete igaro beharko ditu horrela. Gertaera guzti hauen eraginez, eta beste hainbat gauzaz mintzatzeko, aspaldidanik gordetzen zuen isiltasuna hautsi du.

ARGIA. Eibarren bizi izan zen Joxerrak apaiz egitea erabaki zueneko giro

soziala asko aldatu al da?

JOXE RAMON TREVIÑO. Ez dago za-

lantzarik azken 25 urteetan egoera asko aldatu dela. Nire gaztaroko urte haiek itxaropenez eta ilusioz beteriko urteak ziren. Etorkizunaren aurrean jarrera baikorra eta itxaropentsua zen nagusi. Utopiaren eta idealismoaren bultzada handi bat gertatu zen une hartan. Frankismoak bere azken urteak bizi zituen eta Elizan ere udaberrir bat bizi zen. Nolabaiteko sormen eta dinamismo jator bat ezagutu genituen. Kontzientzia sozial sakon eta bi-ziago batez bizi ginen.

Gaur egun, halako atse-

kabe, etsipen eta eszeptizismo batean sarturik gaude. Lanik ezaren ondorio tristetak, egoera politikoa konpondu ezinean, gure arteko zatiketak eta sakabanaketak, gogorkeriak... Niretzat bi gauza hauek dira tristeenak: ilusiorik eza eta elkar-tasun eza herri arazoei aurre egiteko.

A. *Euskaltzale munduan, zenbait apaizek lan handia egin eta egiten dute. Talde borretan kokatuko al zenuke zure burua?*

J.R.T. Euskaltzale izatea norberaren herria, kultura eta hizkuntza maitatzea baldin bada, dudarik gabe euskaltzale sentitzen naiz. Baina esan behar dut kultur lanean ez naizela bereziki sartuta egon. Beti jarraitu izan dut arretaz kultur mugimendua, baina ez zait iruditzen aparteko ekarpenik egin dudarik.

A. *Urrestilla izan zen zure kargu egon zen lehen parroikia. Gazteekin lan handia egin zenuela diote bertakoek. Pako Aristi idazleak duela hilabete batzuk idatzi zuen artikulua batean zioen asko lagundu zeniola bere garaian. Zer dela eta gazteekiko atxikimendu hori?*

J.R.T. Orduan apaiz egin berria nintzen. Hori dela eta,

«Ez dut dikotomiarik egingo gizona eta apaizaren artean. Niretzat, pertsona izateko erarik onena, kristau on bat izatea da».

gotzainak bailarako gazteen pastoraltzaren arduradun izendatu ninduen. Orduan jarri zen martxan sendotzaren prestakuntzaren mugimendu hura. Institutuan ere ordu asko sartzen nituen erlijio irakasle bezala. Beraz, egunero gazteen artean nenbilen. Errazago da nonbait apaiz gazte batentzat gazteekin bateratzea.

Urte haietan hasi zen gazteen eta Elizaren arteko etendura gauzatzen. Giroa oso politizatua zegoen. Nire zerbitzu apala eskaintzen saiatu nintzen orduan. Gazteen mundua eta beren kezak ulertzen. Ez dut sekula onartu belaunaldien arteko deskalkifikazioa. Kennedyk esandakoarekin bat nator: gure gazteek gauza asko dituzte, baina askotan bizitzeko arazoak, bizitzaren zentzua, ezin dituzte aurkitu. Horri erantzuten saiatu izan naiz beti.

A. Gero, Irunera heldu zinen. Zure lanak jaso zuen barrutiko gainontzeko apaizen aprezioa, artzapez izendatzean. Hierarkian gebiegi sinesten ez duen pertsona dirudizu, eta kargu bat jaso zenuen. Nola bizi izan du urrats hori Treviño apaizak?

J.R.T. Jende askok gaizki ulertzen du artzapez izatea zer den. Badirudi nik jarri dudala modan deitura hori. Zerbait argitzeko, esan behar da artzapez bat, batez ere, bailarako pastoral bizitzaren bultzatzaile eta koordinatzaile dela. Ez da, beraz, elizbarrutiko gobernu kargu handi bat, askotan esan ohi den bezala. Askoz xumea-

goa da.

Nire bizitzan, kargurik inportanteena parrokia honetako erretore izatea da. Dena den, hemengo apaiz eta elizgeek aukeratu ba-

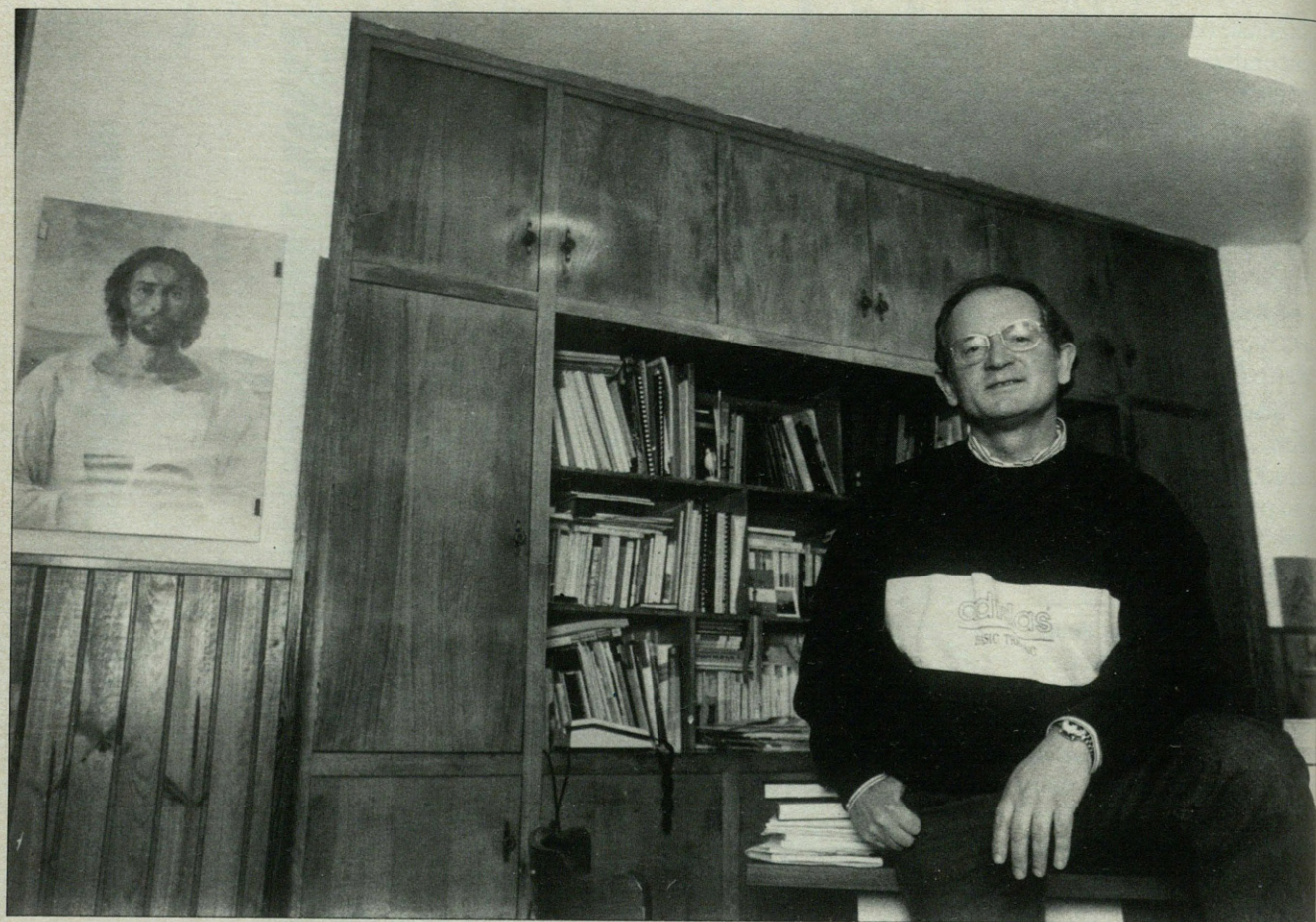
naute artzapezaren zerbitzua egiteko, nigan konfiantza daukatelako izango da. Atxilotu nindutenean ere, handik egun gutxira, berriro izendatu ninduten lan horretarako. Une haietan, niretzat, elkartasunaren eta konfiantzaren ezaugarri eder bat izan zen.

A. Herriaren begirunea ere

«Gauzak beren neurritik atera dira hasieratik, pentsa ezineko arazoa bihurtuz. Horregatik inoiz ez zaizkit falta izan beraien konfiantza eta elkartasuna».

■ «Nire kristau kontzientziari jarraiki jokatu dudanean ez dut inolako beldurrik eta damurik behar» ●

«Ez dut sekula onartu belaunaldien arteko deskalifikazioa. Kennedyk esandakoarekin ados nago: gure gazteek gauza asko dituzte, baina askotan bizitzeko arrazoiak, ezin dituzte aurkitu. Horri erantzuten saiatu izan naiz beti».

lortu duzu, zure atxiloketa eta gero jaso ziren erantzunen arabera. Zertan datza zure lana azken urte hauetan?

J.R.T. Zer esango dizut? Ni, beste apaiz askoren antzera, nire lana pozik eta gogotsu bizitzen saiatu naiz, aparteko gauzarik egin gabe. Nire apaiz izaera zerbitzu bat bezala ikusi izan dut beti, nire kristau izaera bizitzeko biderik onena bezala. Auzo-parrokiak beti nahia go izan ditut besteak baino eta, hori bai, denon artean saiatu izan gara parrokia ireki bat egiten, denon laguntzarekin eta denontzat. Hor dago lehentasun bat guretzat. Mundu horretan, drogamenpekoenean adibidez, murgilduak egotea izan daiteke parrokia osoari nolabait egindako erasoaren arrazoiak. Horregatik ez zait inoiz falta izan beraien kon-

fiantza eta elkartasuna. Gauzak beren neurritik atera direlako hasieratik, pentsa ezineko arazoa bihurtuz.

A. Gizona eta apaiza izaten jakin duen pertsona

■ «Herriak bizi dituen gora-beheretatik kanpo geratzen den apaiz izatea zer den ez dut ulertzen» ●

zarella diote. Zaila ala erraza da oreka hori mantentzea?

J.R.T. Ez dut dikotomiarik egingo gizona eta apaizaren artean. Niretzat, pertsona izateko erarik onena, kristau on bat izatea da, hau

da, Jesusi jarraitzea. Eta une batean, kristau izateko bide jator bat apaiza izatea zela sentitu nuen.

A. Zerk du lehenetasuna zure lanean, gizonak—lan sozialak, nolabait esateko—ala apaizak?

J.R.T. Ildo beretik jarraituz, herriak bizi dituen gora-beheretatik kanpo geratzen den apaiz izatea zer den ez dut ulertzen. Egia da aukeraketa egin dudala eta apaiz eginkizunak betetzen duela nire bizitza, baina ez dut bereizketarik egiten erlijioa eta bizitzaren artean. Batak, bestea gabe, muina galtzen du. Apaiza ez da sakratuaren gizona. Kristau elkarteak ez da *ghetto* bat eta apaizak, edozein kristau bezala, ezin du jainkoaz hitz egin gaurko gizakiaz hitz egin gabe.

A. Elizaren eraketa eta

lebentasunez buruzko kritika egin izan dituzu, baina beti bertako partaide legez. Horregatik, bide ez erradikala aukeratu duzula mintzatu izan dira. Beste batzuek, bitartean, aurkakoa esaten dute. Zer erantzungo zenieke batzuei eta besteei?

J.R.T. Eliza bihotzez maitatzen dut. Nire familia da, herria

■ «Barnetik gaizki dagoenari min handia ematen dio espetxeak; ez dio ezertan laguntzen» ●

eta mundu osoa bezala. Eliza, ordea, ez da Aita Santua, gotzaina edo apaizak bakarrik, askotan ulertu izan den bezala. Nire baitan kontraesanak, akatsak eta bekatuak ikusten ditudan bezala, nire Elizan ere alderdi ilunak ikusten ditut. Baina alderdi horiek ez dute itsusten erabat irudia. Argitasunak askoz ere ugariagoak dira. Horregatik, Elizaren akatsak ikusten ditudanean, maite dudalako, mindu egiten naiz.

A. Jendearekin lanean ibiltzera obitua, nola bizi izan dituzu espetxeko egunak?

J.R.T. Leku gogorra da espetxea. Barnetik gaizki dagoenari, min handia ematen dio, ez dio ezertan laguntzen. Nik, zorionez, laguntza handia izan dut. Espetxeko lur gogor horretan, sustraia bota behar dituzu, eta nire baitan ez da ezer mikatzen sartu. Konkretuki, klaseak ematen, jendearekin solasean egoten, irakurtzen, eskutitzak idazten eta otoitz egiten igaro ditut egunak. Oro har,

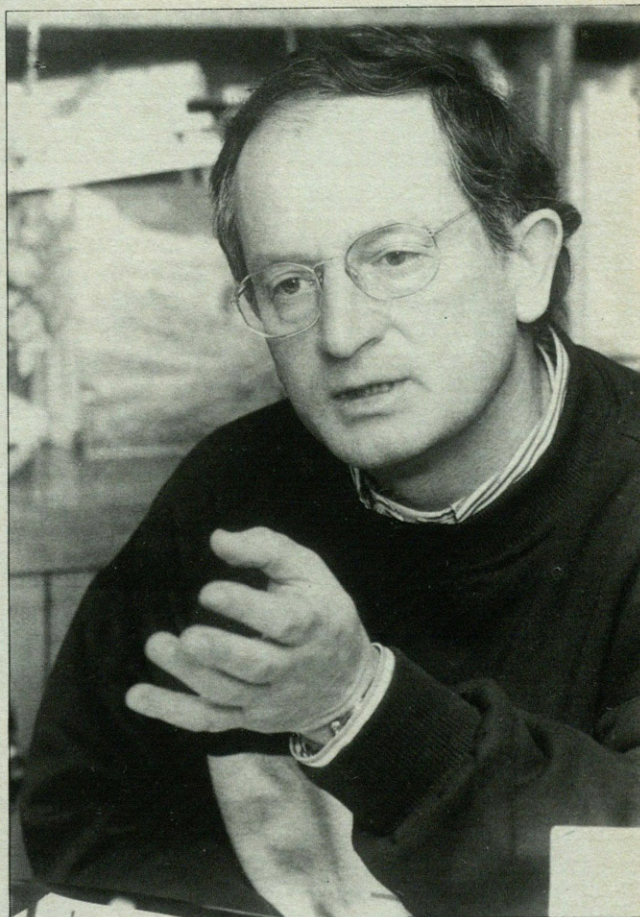
elkartasun handia jaso dut eta asko ikasi dut.

A. Egindako okerreztamutzea kristautasunaren oinarrietako bat da. Zure egungo egoeran, damuak ba al du lekuri?

J.R.T. Bekatariak gara eta egunero damutu behar dugu... Beraz, egunero barkamen eske ari gara. Damutzea eta barkatzea ez da zerbait ona eta beharrezkoa kristauontzat bakarrik. Nire iritziz, gizaki ororentzat da mesedegarri barkamena eskatzea, ematea edo hartzea bezala. Bestela, elkar irentsiz ibiliko gara, etorkizunik, esperantzarik eta maitasunik gabe.

Baina dena ongi egiten ez dugun bezala, dena ere ez dugu gaizki egiten. Horregatik, hemen garrantzikoena zera da: bihotzez garbi jokatzeko, kontzientzia jokatzeko... Eta nik, kristau bezala, nire kontzientzia gidatu behar dut ebanjelioaren esanetara. Eta horrela jokatu dudanean, ez dut inongo beldurrik eta damurik behar, nahiz eta beste batzuei horrela iruditu.

A. Euskal Herriko eragile sozial desberdinekin, herri

honek aspaldidanik bizi duen gatazkari irtenbidea eman behar zaiola diote etengabe. Ikusten al duzu irtenbide posibleak?

J.R.T. Dudarik gabe. Agur eta kitto, gure arteko bakea eta konponbidea

«Herriaren onurari begiratu behar zaio, norberaren interesak alde batera utziz».

NORTASUN AGIRIA

1951ko abuztuak 30ean jaio zen Eibarren

● «Apaiz izateko nahia gurasoengandik jasotako fede eta zintzotasunaren eraginez sortu zitzaidan» ● Azpeitiko Institutuan

erlijio klaseak sei urtez eman zituen arren, irakaskuntza mundua ez du atsegin

● Espetxean zegoela 4.000 eskutitz inguru jaso zituen ● Ordu erdiz egiten du korrika egunero

● Aldiro zinemara joaten saiatzen da ● Espetxean jakin zuen berriro artzapez izendatu zutela bere barrutiko apaizek ● «Gehien gorrotatzen dudana hipokresia da»

«Nire baitan kontraesanak, akatsak eta bekatuak ikusten ditudan bezala, nire Elizan ere alderdi ilunak ikusten ditut. Baina alderdi horiek ez dute itsusten erabat irudia. Argitasunak askoz ere ugariagoak dira».

posibleak ez direla esaten baldin badugu. Gure arazoak ez dira konpon ezinak. Bakea posiblea eta beharrezkoa da. Norberak benetan sinetsi behar du hori. Eta norberak bere buruari galdetu behar dio ea zerbait egiteko prest dagoen. Lehenik, borondate ona behar da. Bihotza baketu behar dugu lehenik eta behin, lagun hurkoa anaia bezala ikusi eta sentitu

behar dugu. Gogorkeria k alde batera utzi eta elkarrizketak bultzatu behar ditugu.

Bakoitza bestearen egia onartzeko prest egon behar dugu. Geure lekutik pixka bat mugitzeko prest denok. Herriaren onurari begiratu behar zaio, norberaren interesak alde batera utziz, giza eskubideak oinarritzat harturik eginez bidea. Ez da erraza izango, baina posible da, eta nik uste dut urrats

batzuk, apalak badira ere, ematen ari direla ildo horretatik. Gure elizbarrutiak Arantzazuko Pake Agirian agertzen du argi asko hau dena. Bakea posible da, eta borondate onez lortuko dugu denon artean.

■ «Bi gauza hauek dira tristenak: ilusiorik eza eta elkartasun eza herri arazoei aurre egiteko» ●

A. Arazo sozialak ere gero eta nabarmenagoak dira. Apaiz bezala, eliza katolikoak ematen al die irtenbiderik arazo hauei?

J.R.T. Gure mundua zarkartuta eta zatituta bizi da. Niretzat, akatsik handiena gure baitan dago, gure indibidualkerian. Norberekoieria eta agintekeria daude injustizia guztien oinarrian. Tristeia da, baina beharretsuak, langabetuak, azkenak eta ahulenak, gero eta baztertuago eta bakarrago gelditzen ari dira. Eliza katolikoari denoi gertatzen zaiguna gertatzen zaio: maitasunaren ausardiaren faltan aurkitzen dela batzuetan...

Kosta egiten zaigu txiro izatea, aginterik ez izatea... Ez dugu nahi izaten konpromezurik hartzea. Eliza askotan beldurrez dago, bere zilborrari begira. Baina, berriro diot, hori denok egiten dugu. Hala ere, maitasuneko testigantza ederra ematen ari diren kristau jator anitz ikusten ditut. Gauean bizi gara, baina badira izarrak... Askorentzat gaua luzeegia den arren, badator egunsentia,

A magoia Iban

TOLOSAKO İNAUTERIAK

● Orbela taberna

Arostegieta
☎ 67 32 72

● Karmentxu taberna

Errementari z/g
☎ 67 20 29

● Elurra taberna

Correos kalea, 39
☎ 67 18 48

● Txalupa taberna

Arostegieta, 13
☎ 67 49 13

● Kupela taberna

Plaza berri, z/g
☎ 67 20 70

● Intxurre taberna

Kale nagusia, 33
☎ 67 18 16

● Egoki taberna

Pablo Gorosabel, 20
☎ 65 45 63

● Beti Alai jatetxea

Errementari, 16
☎ 67 19 20

● Elorri taberna

Pintor Lekuona
☎ 65 02 43

● Shanti taberna

Gorosabel, 13
☎ 67 12 15

● Mescal taberna

Zumalakarregi, 4
☎ 65 51 84

● Raku taberna

Arostegieta, 2
☎ 67 18 14

Euskararen osasun azterketa

OSASUN azterketa urtean behin egitea gomendatzen zaigu oinezkoai, biriketako kea, kolesterola, azido urikoa... eta besteren neurriak zehatz-mehatz zertan diren jabetzeko. Biluzik jarri eta goitik beherako azterketa hauetan jaso ohi ditugun sententzien arabera jakiten dugu hobeto ala okerrago ditugun gure gorputzak eta aurrerantzean zeri heldu eta nola jokatu.

EUSTAK-EK aurkeztu dituen datuak ere euskararen osasun azterketa moduan uler ditzakegu. 1981etik 1991ra bitarteko ikuspegiarekin eginak, «orduan baino askoz ere hobeto gaudela» esan digu Mari Karmen Garmendia Hizkuntz Politikarako Idazkari Nagusiak, urteotan ia 100.000 euskaldun oso gehiago sortu baitira. Euskararen gorputzari (corpusari) txertatu zaion hizkuntz politikak zir-

kulazioa hobetu eta bihotza indartu diolakoan mintzatu da.

Baina... euskara gaisoa, oraindik ere, bihotzaren tik-tak akonposatua zer den ezagutzera ez da iritsi, bere pultsuan gorabehera gehiegi dago, eta zangoetara iristen den odolak aukerarik ez dio ematen korrika saio luzeetan aritzeko. Denetarik probatu du denbora honetan, errezeta zein botika on eta txarrik, eta batzuetan aurrera egin duen lez, besteetan zango trabatuta erortzen ikusi dugu, haize faltaz. Erori eta altxa, ez dago eroso ibiltzeko moduan, are, nahi baino motelago dabilenik ezin uka, datuetan ikusten den duela urte batzuetako azkartzeari eusteko gai ez den honetan.

UPNk ezik, Nafarroako Parlamentuko beste alderdiek Euskararen Legea aldatzeko tramitazioa onartu dute. Kirofanorako bidean jarri dute beraz, euskararen etorkizuna.

Zauriak nondik osatu izango dira kontuak. Legea aldatzeko aurkeztu den proposamenak, UPNkoen ezetza jaso du hasteko, eta horrek agerian uzten du alderdiaren baitan indarrean dagoen iritzia, hau da, kirolanotik pasa gabe gauzak bere horretan uztekoa (Juan

Cruz Alliri zentzu honetan entzun genizkionak lekuko). PSOE, EA eta IUK aurkeztu duten proposamenak hezkuntza munduan hainbat aurrerapausu onartzen ditu, baina ez du euskararen ofizialtasuna aurrakusten Nafarroa osoan, zonifikazioak jarraitzen du, eta horrexegatik «murriztegia gertatzen dela» aitortu dute HBkoek. Guztiaarekin, aldaketa onartu ondotik, epea jarri da zuzenketak egiteko. Egingo zaion ebakuntzan asmatuko ahal dute.

Nolako milakak

IA 100.000 euskaldun oso gehiagoren emaitzak ikusita, gaiso dagoen euskararen tratamendua bide onetik doala dio medikuak, azkartze prozesuaren gorabeheren (lehen arinago eta orain baldarrago) gainetik. Hizkuntz politikaren ontzi honetan jasotako botikarekin jarrai dezala, argudiatu du. Baina, hainbat ildotako jarduna zertan den aztertu eta gero, kezkatu azaldu zaizkigu EKB eta beste, euskalduntze-alfabetatzearen urte hauetako gainbeheratik erabile-

**— Euskara ez dago
eroso ibiltzeko moduan,
are, nahi baino motelago
dabil duela urte
batzuetako azkartzeari
eusteko gai ez den
honetan ●**

rari buruzko indize arras larrietara (gazteek ez dutela euskaraz egiten, aizue!), gaisoaren ibilerak aldarte onik ez dakarrelakoan, nahiz eta zifrak alde izan.

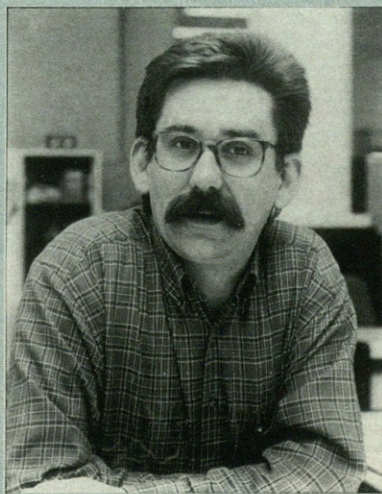
Zifrak alde izateak daukan garrantziaz oharturik argudiatzen dira guzti hauek, noski, eta ez da gutxigorako. Albo erderek bere horretan darraite haatik, Euskal Herrian, oso gainetik. Euskarak hauekiko duen tarte nola laburtu eta berdindu dago kontua, eta horretara zer tresna jartzen diren. Gaisoa gaiso izan ez dadin egin beharreko errezeta eta hizkuntz politikak eskatzen dira. «Inoiz baino hobeto gaude» esatea baino «askoz ere hobeto egon gintezkeen» esatea baitagokigu. Aurrerantzean ahaleginak bateratzen jakingo ahal dugu...

J.J. Petrikorena

URTEETAN, zenbat eta aurrerago gehiago, guztiz ezkor izan naiz, euskararen inguruan, euskara bizkortzeko, zalbatzeko, indartzeko, presentzia behingoz finkatzeko, herri eta bailaratan sortu diren ekimenekin. Ekintzaileen autojustifikazioa eta beren buruak puzte bat iruditzen zitzaidan benetan euskararen aldeko eta bere bul-tzadarako egindako apustua baino. Eta ez nengoen harri hori irensteko prest.

BETI defenditu izan dut, nigan eta neuri ere kontraesan bat iruditu arren, euskara ikastea, alfabetatzea eta euskararekin etxekotzea, hizkuntza ikaste edo berekin eragozpenik gabeko harremanetan jartze hutsa baino zerbait gehiago zela. Eta oraindik ere halaxe iruditzen zait. Zihurrenik, euskararen aldekoen artean daukagun bereizkuntzak berriz, 'zerbati gehiago' horretan daude eta nabardurak ere hain eroso zaigun 'euskararen aldeko' eta 'euskararen kontrako' dialektikan agertzen direnak baino ugariagoak eta garrantzizkoagoak dira zorionez.

Badira aipatu ekimen hoietan, joerak eta ekintzak inguruan gertatzen zaizen ororen abstrakzioa egiteko kapaz direnak eta eginkizun guztia euskarara eta euskara erabiltzera doitzen dutenak, hitz batean esanda euskaraz esan edo egin ezkerro ondo esana dagoela defenditzen dutenak. Ez naiz inoiz izan horren aldeko, horregatik agian haseran esandakoak edo euskaraz esandako dena euskarak berak justifikatzen duela uste dutenek egin-dako produktuekiko nere mesprezua.

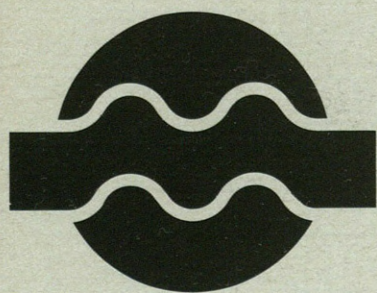
RAMON ETXEZARRETA

BAINA begiak ere inoiz zabaltzen dira eta mezprezuak ere lekuz kanpo egon daitezkeen kontzientzia ere sortzen da, eta bietakoren bat gertatu zait. Prentsa lokala deitzeari eman diogun horrek 250.000 irakurle omen ditu Euskal Herrian. Ardura handia da, handiegia, edozeinen eskutan uzteko eta potentzial izugarria euskara indartzeko. Estatistika zurigarrietatik gain beste erreflexio bat ere eskatzen duela horrek iruditzen zait, eta erreflexio hori euskaratik haratagoxe joan behar ote duen. Alegia hizkuntzak eta hizkerak adinako garrantzia duela edukiak eta faktore kulturizatzaile indartsu bat bihur daitekeen fenomeno baten aurrean gaudela.

Euskarak jendea herritartzen baino lan handiagoa egin dezake herritarrak kulturarekin txertatzen eta hala gainera herri honen motorerik biziena bihurtuko genuke. Nere mezprezua izan duen prentsa lokal horrek hor uste dut duela bere zeregin nagusia.

GAZTEA
eta
EUSKALDUNA

F.M. 102.6

Lekeition	98.1
Ondarroan	92.5
Markinan	96.7
Aramaion	104.9

BIZKAIA

irratia

Euskarazko azpitoludun filme zikloa antolatu dute Donostian

Jatorrizko fotogramak euskaraz

Zoritarrez ez-ohizkoa den filme ziklo bat antolatu du Donostiako Lugaritz Kultur Etxeak. «Estatu Batuen alde iluna» izenburupean, lau luzemetraiaren jatorrizko bertsioen emanaldiak antolatu dituzte azpitoluak euskaraz izanik. Arratsalde bat pasatu genuen arduradunekin eta zikloaren berri emateaz gain, azpitoluak ipintzeko egin behar den prozesua erakutsi ziguten.

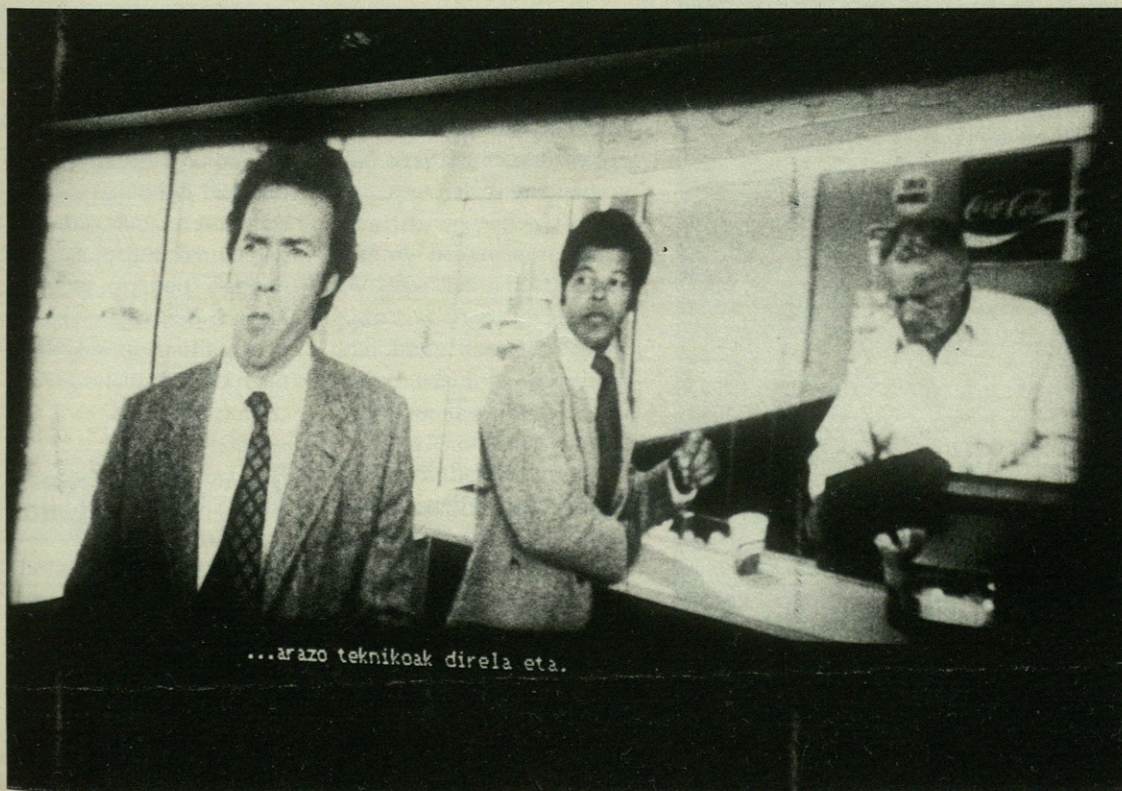
LEHEN aldia da horrelako filme zikloa antolatzen dela Gipuzkoan, «eta ez da-
kit beste nonbait egin ote

den. Uste dut ezetz», azaldu digu Manu Narvaez-ek, Donostiako Kultur Udal Patronatuko komunikazio

eta irudi arduradunak. Era-kunde honek kudeatzen duen zinema programa-zioaren barruan kokatzen

baita, Donostiako Antigua auzunean dagoen Lugaritz Kultur Etxean otsailean eskaintzen ari den filme zikloa: «Estatu Batuen alde iluna».

Helburuetan datza lau luzemetraiaz osaturiko saioaren berezitasuna: bertsio originalak landu, eta normalean erdaraz ikus daitezkeen filmeak euskaraz ikusteko aukera eskaintzea. Normalizazioaren aldeko

...arazo teknikoak direla eta.

Estatu Batuetako alde iluna agertu asmoz, «Magnum Force», «Josey Wales gaizkilea» («The Outlaw Josey Wales»), «Ordu txikitan» («After Hours») eta «Zezen basa» («Raging Bull») filmek osaturik dago Lugaritz Kultur Etxeak antolatu duen zikloa.

Ohituraren esklabu

FILMEEN bikoizketaren aldeko zein kontrako auziak mende erdia bete du, dagoeneko, Estatu espainiarrean. Francok 1941. urtean eman zuen aktore guztiek espainieraz hitz egin zezaten agindua, eta hala, ordutik aurrera, produkzio guztiak bikoiztuta iritsi zaizkigu Hego Euskal Herrira, bai areto komertzialetara baita telebistara ere. Fenomeno hau beste zenbait estatutan ere gertatzen da egun, baina gehientsuenek errespetoa diote oraindik ere jatorrizko bertsioari eta bere horretan erakusten dituzte kanpoko produktua, azpitoluz la-gundurik.

Bikoizketari buruzko eztabaida zaharra da beraz, eta aldekoak alde, eta kontrakoak kontra egoteko egin ohi dituzten arrazoinamendua oso antzeratsukoak dira. Alde daudenen iritziz, bikoiztaileen kalitatea oso ona da eta azpitoluena, aldiz, kaskarra; kontra daudenen ustez, berriz, bikoizketak erdira mugatzen du aktore baten interpretazioa, ahotsa espresioa bezainbeste garrantzitsua dela adieraziz. Aurrenak testuaren alde bide daude;

ANDRES GOSTIN

Kazetaria

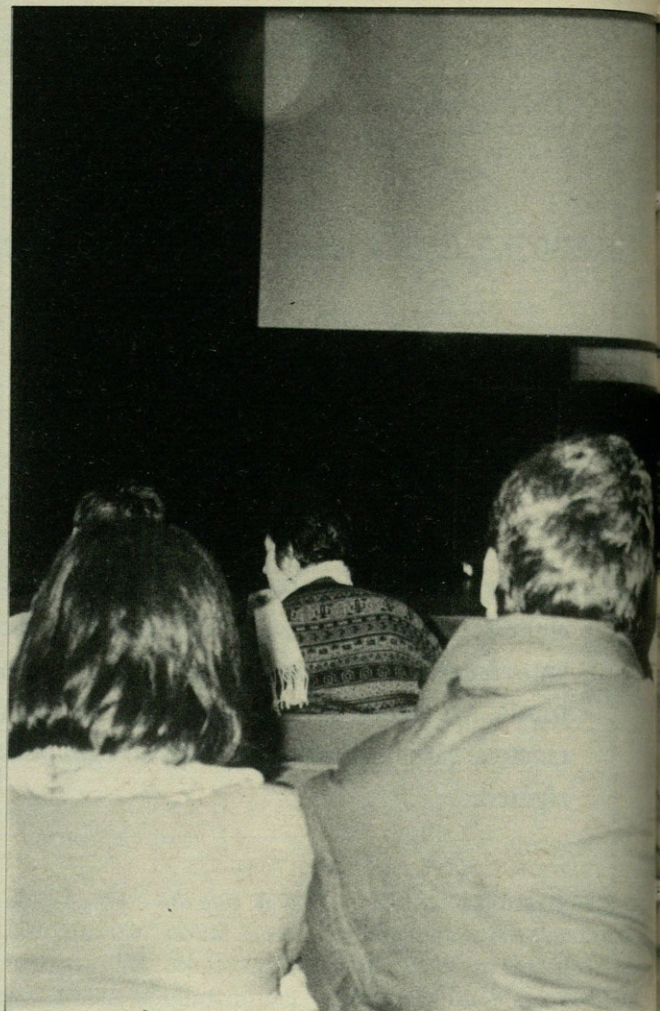
bigarrenak, aktorearen defentsan. Batera edo bestera, gauza bat dago garbi ordea: bikoiztaile batek ezin dezake behin ere aktore baten ahotsa hobetu, azken hau txarra bada ere, hobetzean jatorrizko produktua manipulatu besterik egiten ez duelako.

Arazoa bestelakoa da, azken batean. Gizakia ohiturazko animalia da eta usadioek eskaintzen dioten segurtasunera eta erosotasunera makurtzen da maiz. Eta mende erdia eman ondoren, bikoizketa ohitura bihurtu da jada, ohitura eroso gainera. Horixe da gakoak, besterik gabe, ohituraren esklabu garela eta euskara, bere onean, ohitura ere sikiera ez dela, oraindik, gure kaleetan.

beste urrats bat da Lugaritz Kultur Etxean antolatutako egitaraua. «Eusko Jaurlaritzak ematen zituen dirulaguntzak kendu zirenetik hemengo filmak ere ezin dira euskarazko bertsioetan egin. Lehen, baldintzen artean, euskarazko kopia bat egitea zegoen eta orain hori

ere ez dago», dio Narvaezek.

Luzea da filmea euskaratzeko egin behar den prozesua. Zikloa eta luzemetraiak aukeratu ondoren, filmearen jatorrizko soinua hartu eta elkarrizketak itzuli eta egokitu behar izaten dira ordenagailuaren bitartez. Itzultzeko garaian, filmeko

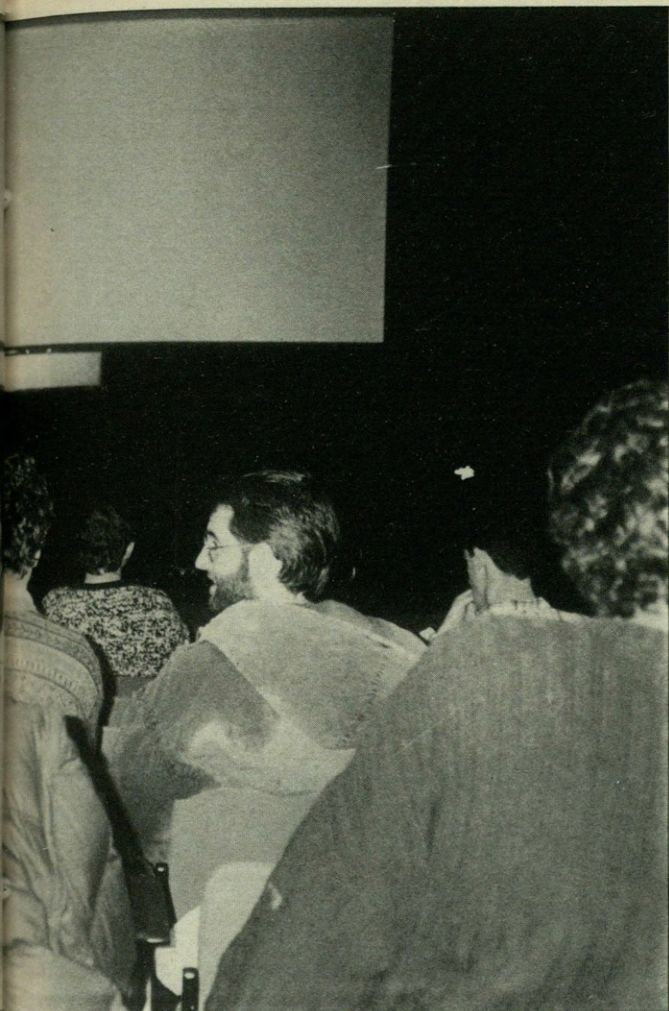
hizkera bereziak errespetatzek ekartzen dituen arazoez gain, beste muga bat ezartzen du elkarrizketak egokitzeak: bi lerrokoa baino handiagoa den testua ez da sartzen azpitoluak pantailaren azpian daukan tartean, lerro bakoitzak 32 karaktererentzako tokia baino ez izanik. Ondoren, itzulpena moldatu behar izaten da filmeak eskatzen duen erritmora.

Zintaren abiadurara egokitu testua, ordenagailuan grabatu lerroz-lerro, eta filmearen emanaldian pertsona bat arduratzen da azpitoluak programatzeaz ikusleak dagokien unean ikusi ditzan. Badago automatikoa den beste sistema bat, zintak berak dauzkan marken bitartez alda baitezake orde-

nagailuak azpitoluko testua, baina proiektagailuak izan ditzakeen jauziak direla medio testua eta irudiaren arteko koordinazioa gal daiteke. Beraz, garestiagoa izan arren, ziurtasun handiagoa eskaintzen du azpitoluak ipintzeaz arduratuko den pertsona batek, ordenagailuak berak zuzenean egiteak baino.

Ekimena zabaldu

Inta itzuli duen pertsona bera izaten da lan honetarako egokiena, filmearen emanaldian azpitolu eta irudiaren artean koordinazio eza egonez gero konponbidea azkar jartzearen. Lugaritzeko zikloan Jon

Horrelako saioak ikuslerik baduen jakin nahi dute arduradunek.

Muñoz da itzultzailea eta Kepa Bermudez azpitu-luak ordenagailuen bitartez ipintzen dituen. Bi aste behar izaten dira filmea eskuratu eta euskarazko azpituluez jendaurrean ikusteko moduan egon arte.

Filmeak erosi, itzuli, zirkloari buruzko aldizkaria argitaratu, promozioa egin... 500 mila pezeta (22 mila libera) ingurukoa da Lugaritzeko egitaraua aurrera eraman ahal izateko behar den aurrekontua. Hori baieztatu digu Norka Chiapuso kultur etxeko arduradunak. «Lana eginda dagoenez ez litzateke garestia izango beste tokietara eramatea» da Manu Nar-

vaezen iritzia. «Saioak ikuslerik baduen jakin nahi dugu —kontuan izan behar da ez gaudela azpitu-luak irakurtzen ohituta—, erantzuna ona baldin bada beste hainbat zentro-tako arduradunekin harremanetan jartzeko».

Filmeen jatorrizko bertsioren aldeko apustu hone-tan, beste bi ziklo antolatu dituzte aurtien Lugaritzen: «Zine mutuaren lau bitxi» apirilean izango da, zehaztu gabe dagoen beste bat aza-roan, eta datorren urtean zikloak segida izatea espero dute arduradunek.

Joxi Goikoetxea

La Casa del Café

— Juan Irujo S.A. —
DONOSTIA

Euskaltzaindiak jardunaldiak antolatu ditu Bilbon otsailaren 24etik 26ra

Euskararen erabilera zuzenari adar okerrak hazi zaizkio

Euskararen erabilera zuzenak hainbat kezka piztu ditu. Hezkuntza munduak, administrazioek eta komunikabideek eguneroko lan jardunean hizkera eta idazkera mailan dituzten arazo praktikoekin zerrenda luzea osa daiteke. Horiek aztertzeraz joko da Euskaltzaindiaren jardunaldiotan. Galdera nagusia mahai gainean dute aspaldion: zer egin kalitatea ziurtatzeko?

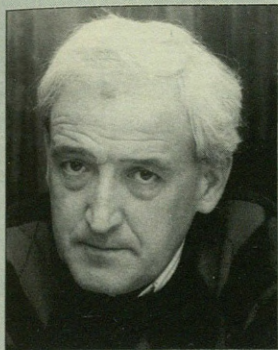
Elkarrekin gogoetatzea du helburutzat Euskaltzaindiak, prozesu honetatik ateratzen direnak, gerokoan, dagokienei proposatzeko. (Argazkia: Ander Gillenea).

EUSKARAREN erabilera zuzenaren gainean lehenengo jardunaldiak antolatu ditu Euskaltzaindiak otsailaren 24etik 26ra, bi helburu nagusiren inguruan: beste herrialdeetako esperientzien (Baleareak, Galizia, Katalunia edota

Valentzia bertaratuko dira) berri ematea, eta barne-azterketa egitea, administrazioek, hezkuntza munduak eta komunikabideek gurean dituzten arazo praktikoak azaldu eta konponbide posibleak aztertuz.

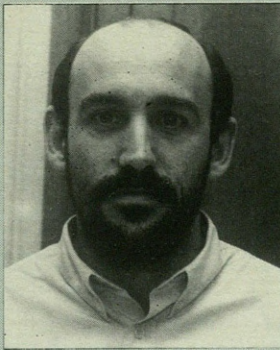
Euskaltzaindiaren 75. ur-

teurrenako ekitaldiok «ez dira bizkuntzaren batasun arauetan eta filologiazko azterketetan luzatuko», adierazi digu Jose Luis Lizundiak, Jagon sailkideak. Eguneroko bizimoduarekin lotura hertsienak dituzten alorretako premia larritsue-

ANJEL LERTXUNDI
idazlea

Idatziairen eta abozkoaren arteko lotura gebiegiairen tentaldia saibestuko nuke. Gure belaunaldia liburuetan obitutakojende osatua dago, eta harrotza zaigu, txikitan ezagutu ez genuelako, ikusentzutekoen mundua. Eta erreflesio berezia behar dutela iruditzen zait, eta horien presentzia aintzakotzat hartu beharko lukeela Euskaltzaindiak iruditzen baitzait planteamendueta ez direla gehiegi begiratzten. Honekin batera, euskalkiekiko begiramen aparta azpimarratuko nuke abozkoan.

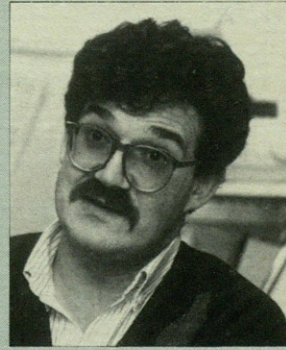
GOTZON EGIA
administrazioko langilea

Albo erdaren eragina nabarmena da administrazio, bezkuntza eta komunikabideetan (azken honetan zintzurreraino sartuta dago). Euskararen sena galtzen ari gara, eta arazoak, hitz, atzizki eta joskera mailakoak, barra-barra aurki daitezke. Euskaltzaindia oso kaskar prestatua dago guzti boni erantzuteko, eta honetan, akademiak bete beharko lukeen funtzioa zebazten, orduak pasatu ditzakegu. Gure kasuan, diziplina osoa diogun arren, ez dakigu nora jo. Eta bereziki erdararen zirrikitua gero eta zabalagoa da...

PIARRRES XARRITON
euskaltzaina

Nire ustez ez da posible egitea euskara baturik lauzpabost bidetarik ari bagara. Telebistak bere eredia ematen du abozkoan, baina bizkaitarrek eta gipuztekek egiten dute. Bertsolariek ere beste bat atera digute, gipuzkeraz. Iparraldekoak ere bertsoak egiten dituztelarik deguka ari dira gainbehera. Unibertsitateak, bere aldetik, euskararen institutua sortu nahi du... zer arituko gara Euskaltzaindikoak beren legeak ezarriko badizkigute? Badira norma emaile asko eta hori ez dut ulertzen.

XABIER OLARRA
itzultzailea

Nire ustean, arazo sinpleen konponketak jaso behar du inondik ere lehentasuna. Gauza mordoa daude zintzilik, konponduta egon beharko zutenak eta ez daudenak. Gauza xumeak, inongo inportantziarik ez dutenak, eta urtetan eta urtetan hor zintzilik ditugunak. Badago gainera, adostasun moduko bat, batasunaren alde guztietatik amore emateko pres-tuasuna. Konpon daitezela lehenbailehen, egun gauden egoeran, eta gabiltzan moduan, euskara idatziairen irudi txar bat ematen dute eta.

nak begiratuko dira, «gerorako utziz, obargarriak eta kezagarriak izan daitezkeen bestelako gertaerak, hala-nola hizkuntzaren batasuna eta abarrekoak», Luis Urrutia batzorde bereko idazkariak argitu digunez.

Baina, erabilera zuzenari begira zer arazo praktikodituzte administrazioetan, hezkuntzan eta komunikabideetan? Askok eta era guztietakoak, nola ahozko hizkera hala idatzizkoari begira. Administrazioek (udalak, foru aldundiak, Eusko Jaurlaritza eta Nafarroako Gobernua) hasi bide seina-leak euskaratzetik eta era-

kunde bakoitzak kaleratzen dituen buletin eta aldizkari ofizialetera, bakoitzak bere erara, inongo loturarik gabe alegia, jokatzten dute. Askotan, Jose Luis Lizundiak aitortzen duenez, euskararekin itxura gorde bai, baina kalitatea batere zaintzeke. «Tradizio ofiziala ez duen hizkuntza baten aje guztiak dira gureak. Gero, jendearen axolagabekeria,

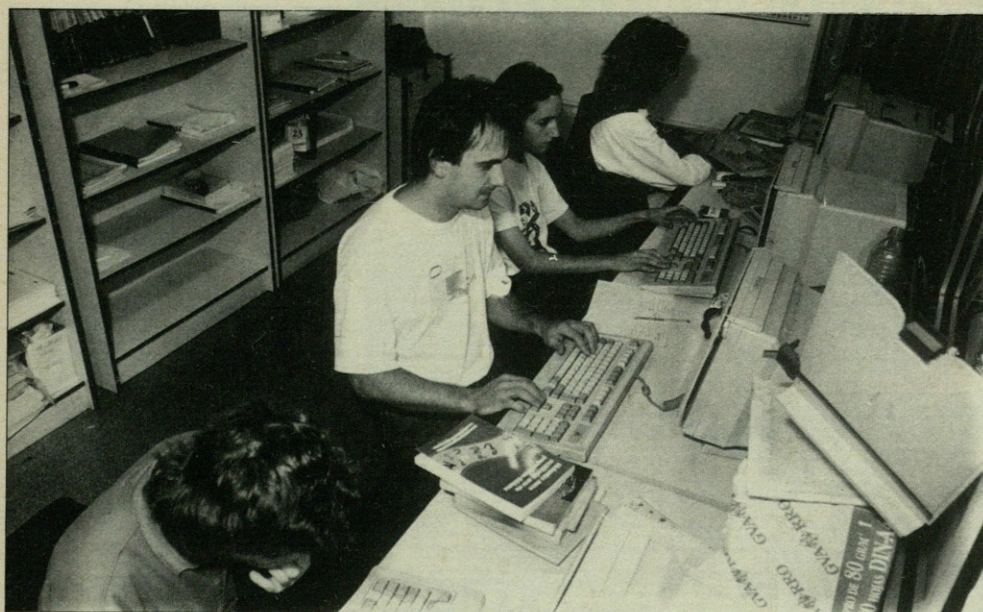
profesionaltasun eza eta abar, nabarmentzen dira».

Sare problema dagoela argudiatzen du: «Udal batek Euskaltzaindiari deika jardungo du laguntza eske; besteak, bere kontura euskaratuko dizu inguruko mendietako toponimia; eta itzultzaileak ez duenak, bat kontratatuta eta hari eskatuko dio ez dakit zer proiekturen inguruan ari-

tzea...». Buletinak ere, eskuak burura eramateko moduko akatsez argitaratu ohi dira, Gotzon Egiak, Gipuzkoako Foru Diputazioko langileak, dioenez: «Administrazio hizkeraren inguruko arazoek ez dute bukaerarik. Hein bandi batean erdarazko itzulpenak egiten dira eta ez dakizu askotan atzizki, morfologia edo sintaxiaren aldetik modu zuzenean ari zaren. Nori kontsultatu? Ez dago ezer, ez daukagu elkarrekin aritzeko leihatilarik». Askok luza dezakegu haria...

Euskaltzaindiaren arau, gomendio eta aholkuak

Beste erderen menpekotasun larria nabari da eguneroko euskararen erabileran; Euskaltzaindiaren itzala berriz, hurrunegi geratzen da ●

Patxi Petrirenak
«Euskaldunon
Egunkaria-ko
zuzentzaileak dioenez,
«Euskaltzaindiak ezin du
kazetaritza alorreko
terminologia asmatzen
ibili, eta guri dagokigu
aurrera egitea. Elkar
hartuta, baina». (Argazkia:
Ander Gillenea).

eguneroko lan jardunean euskaraz ari direnen hizke-
ra-idazkeretara ez dira iris-
ten, administrazioetara adi-
bidez; komunikabideen
alorrean, berriz, bestela
korapilatzen da auzia,
ETBko euskara arduraduna
den Igone Etxebarriaren iri-
tiziz: «Euskararen batas-
nerako emandako urratsak
idatzizkoari begira egin di-

ra, baina abozkoan leben-
go antzera gabiltza eta as-
kotan ez dakigu zuzenta-
sunari dagokionean zer
egin eta zer esan. Neurri
bandi batean idatzirako
emandako arauak aplika-
tzen ditugu abozkorako». Hainbat kezka zehatz pla-
zaratu ditu, doinuaren erabi-
leran guztiz galduta dabil-
tza edo laburduretan...

«gero, estiloa sortzen ari
gara —notizia nola eman,
komedia bat nola egin, eta
abar— eta erreferentziak
bizkera bizitik hartu beba-
rrean erdaraz egindako
lanetatik hartzen ari gara».

Aurrea hartuta

Patxi Petrirenak «Euskaldu-
non Egunkaria-ko hizkuntz
arduradunak, «kazetaritza
euskaraz gutxinaka egiten
ari garenez oraindik fin-
katu gabea dago eta erda-
razko medioen uboldean
burua atera ezinik gabil-
tza», adierazi digu. Berak
ere, erdararekiko morron-
tza azpimarratu digu, infor-
mazio iturri gehientsuenen
arabera behartuta baitaude
itzultzera. Terminologia
sortu behar dute gero, eta
bakoitza bere kasa ari den
neurrian, ez direla irizpi-
deak bateratzen dio Petri-
renak: batek batzorde era-
gilea aipatuko du, besteak
batzorde exekutiboa eta hi-

Zutabe ez debotionezkoa

EGUZKIA berehala
etzango zen itsasoan.
Haitz baten gainean —be-
ra ere ia haitz—, arrantzale
zaharra gauerako moka-
dua lortu nahian zebilen.
Amuari heldu zion halako
batean arrainak. Indarrik
egin gabe lehorreratu
zuen. Amua kendu eta
gor- detzera zihola hiru
gazte hurbildu zitzaizkion
agureari.

Iktiologo ospetsuak
omen, arrain hura zer ote
zen eztabaida latza hasi
zuten: espezie, familia eta
barietate... kanpoak, ba-
rrenak, hezurak eta de-
nak hustu zizkieten zien-
tzi-jardun latzean harik eta

arraina zena guztiz txikitu
arte. Argitua misterioa,
harro begiratu zioten
agureari, baina ordurako
hau ospa egina zen jateko
beste zerbaiten bila.

Geure buruari agure
erromantikoaren itxura
eta hizkuntzalariei iktiolo-
goena gehiegitxo badi-
rudi ere, balekoa zait gure
arazoa azaltzeko. Beharra,
alegia. Orintsu lankide
batekin ika-mika galanta
izan dut, eta artean ez da-
kit h-dun edo h-gabekoa
izan ote den gurea. Lane-
tik kanpora joateko ere ez
dakit eskaileran edo es-
kaleran behera joan behar
ote dudana, eta badaezpa-

da ere igogailua hartzea
erabaki dut. Hala ere, hara
sartzerako zalantza sortu
zait igo aditzari -gailu
atzizkia ba ote dagokion,
eta geldituko den beldu-
rez leihotik jauzi egitea
izan dut azken erabakia.

Erabakiak. Hain zuzen
ere horiexek behar ditugu,
denentzako modukoak,
eta ahal dela pittin bate-
rakoak; proposatzekotan
baikara akademiari dizi-
plina eskatu behar zaiola
eta araua ezarri hitz edo
dena delako bakoitza bi-
rritan bakarrik aldatu ahal
izango dutela.

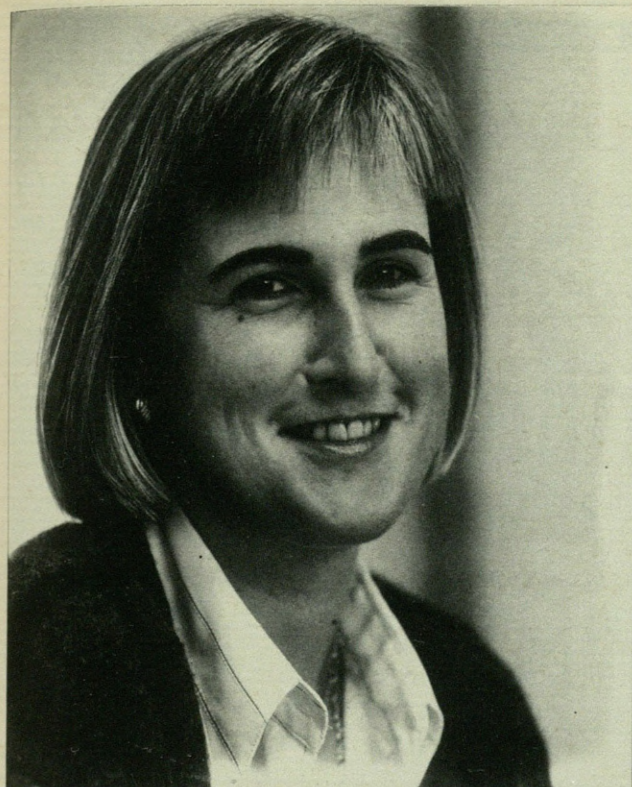
Hizkuntza gauza bizia
baita —arraina bezala—

MIKEL ELORZA

ARGIAko hizkuntz arduraduna

eta orain darabilgunok
osatzen dugu gure jardun-
nean. Egin dezagun, aniz-
tasunik galdu gabe, baina
aniztasunean galdu gabe.
Leizarragak ez digula
erriarrik egingo alegia.

Ahozkoan noraezean dabiltzala eta askotan ez dakitela zuzentasunari begira zer egin, dio Igone Etxebarria ETBko euskara arduradunak. (Argazkia: Xouse Simal).

rugarrenak komisio ejekuti-boa, adibide bat ematearren. «Euskaltzaindiak ezin du asmatzen ibili, ezin du gauza hauetara iritsi, eta guri dagokigu aurrera egitea. Elkar hartu beharko genuke, baina, horretan».

Hezkuntza munduan ere izugarritzko perlak aurki daitezke euskararen erabilera zuzena auzitan jartzen dutenak. Haatik, liburugintzaren alorreko premiak nola edo hala bideratuak daudela argudiatu digu Jose Luis Lizundiak: «Dirulaguntzen bila doan edozein argitaletxeek kontrol batzordearen aurretik pasatu behar baitu. Hor zaintzen da euskara. Hori sistema guztira ez dago baina, zabalduta». Ez gaitezke hala ere, liburugintzara mugatu, eta besteak beste, ahozkoaren ildotik herren baino herren datekeen

egoeraren adibide anitz ditugu, han-hemen, egunerokoan.

Laburbilduz, beraz, hauxe: beste erdaren menpekotasun larria bizi dela; eta sailez sail daudekeen premien aurrean Euskaltzaindiaren itzalik ez dela kasik antzematen. Bakoitzak bere mastari heldurik ari zaigulanean, komunikabideen alorrean batipat, Akademiaren oso aurretik. Nola ziurtatu hizkuntz kalitatea? Nola antolatu sare bat? (Beharra guztiek azpimarratu digute). «Elkarrekin gogoetatzea dugu helburu eta prozesu honetatik ateratzen dena, gerokoan, dagokienei proposatu, Euskaltzaindiatik kanpo zein barruan», epaitu du Andres Urrutiak.

J.J. Petrikorena

Harry Crews

idazle amerikarraren nobela

AUTOA

euskaratzaileak:
Eduardo Matauko - Kristin Addis

hitzaurrea:
Xabier Montoia

1993an SUSA argitaletxeak euskaraz

1994ean Gallimard argitaletxeak
lehen aldiz frantsesez

espainolez oraindik ezezaguna

Susa

☎ (943) 37 07 38

Enrike Urbizuren azken filmean aritu da Irene Bau

Aktorearen sentimenduak ametsaren itzalpean

Aurpegi berria aurkitu zuten ikusle espainiarrek Enrike Urbizuren azken filmean iragan astean Madrilen estreinatu zenean: Irene Bau. Bere ibilbidea, eta filmaketa nahiz ametsen lantegia omen den zinema munduari buruzko sentipenak kontatu dizkigu «Como ser infeliz y disfrutarlo» bere lehenengo luzemetraia duen Irene Bau aktore gazteak.

Enrike Urbizu zinemagilearen aurkikuntza dugu Irene Bau.

AKTORE eta teknika-rici zuzenduriko lehenengo pantailaratzea eta gero, «Como ser feliz y disfrutarlo» aldi gehiagotan ikusteko

beharra sentitzen du Irene Bau aktoreak ikusleen azken ikuspuntua zein den jakiteko, «ez baita hori nik filmaketaren une bako-

tzean xurgatu nuen filmean. Hobeto ezagutu behar dut nire burua nire helmugak zeintzuk diren jakiteko». Eta, agian horregatik, bere burua sakonago ezagutze-ko asmoz, Bilbo bere jaioterria utzi eta Madrilerabiatu zen duela urte batzuk, Antzerki Eskola Ofizialera.

Antzerkigintza lantzen eman zuen bigarren urtean, «gero eta lotura handiagoa nabaritzen nuen nire burua eta oboltzaren artean. Oboltza gainera igo eta zerbait kontatzearen garrantzia aurkitu nuen, eta bonen ondorioz, sentitzen duzuna erabat adierazteko beharrezkotzat ikusi nuen nire burua prestatzea». Ordura arte zaletasun zoragarria zena lanbide bilakatu zen.

Aktore bezala duen ikuspuntua eta sentimendua lotzen ditu Irene Bauk berarentzat interpretazioak duen esanahia azaltzeko orduan. «Aktoreak biluzik egon behar du pertsonaiari

Carmen Maura eta Antonio Resines izan ditu kide aktore gazteak «Como ser infeliz y disfrutarlo» filmean.

aurre egiteko. Orduan, aktorearen ordeztu, pertsonaia agertzen da. Horregatik, ezin dut ulertu aktore baten bizitza ezagutzeko jendeak duen interesa, ezin naiz horretara obitu. Azken batean, garrantzia duen gauza bakarra aktoreak sortzen duen pertsonaiaren bizitza da».

Jardueran sinetsi

Badaki zinemagintza beste industria mota bat dela, baina bere ustez ametsen lantegia izan beharko luke, benetako amets zein amesgaizto ikusgarrien lantegia. «Horretarako magia, jokoa eta irudimenaren arteko oreka mantendu behar da». Dena den, aktoreak ez die beldurrik eserleku hutsei. «Airea eta espazioa gustuko

ditut. Inoiz ez dut pentsatzen etorri ez direnengan». Kamera gisa ari da luma, Ireneren jarrerak deskribatzeko. Ezin ditu sentimendurik gabeko antzezlanak ulertu, berak gutxienez ezin du. «Ezinezkoa da oboltzaren gainean kamera baten aurrean egiten diotzunari sentimendua kentzea. Jardueran sinetsi egin behar dut, edo bestela, zertarako egingo dut? Faltsua den estatua bat ez da parke batean ere erakusten».

Lehendabiziko filme honen ondoren, urak bere bidea darrai. «Aldatu den gauza bakarra zinemagintzari buruz dudak ikus-puntua da. Gauza asko ikasi ditut, eta ez bakarrik interpretazio alorrean. Ikasitakoa berriro ere dastatzeko gogoak ditut».

Jose Luis Vazquez

OTSAILAK

18

■ MURADOREN KOADROAK
ALTXERRI ARTE GALERIAN

ANTONIO Murado margolari galiziarren hogeikoadro ikus daitezke egunotan Donostiako Altxerri arte galerian. Salamancako Arte Ederretako Fakultateko lehen belaunaldiko lizentziatua da Antonio Murado, eta otsailaren 18ra arte erakutsiko ditu Altxerrin azken bi urteetan egin dituen lanak, **paisaia abstraktua** lantzen duten koadroak.

OTSAILAK

19

■ «KAKATUA BERDEA»
ARRASATEN

FRANTZIAKO Iraultza piztu zen gauean, **antzerkia eta errealtatea nahasten diren taberna batean** kokatzen da Arthur Schnitzler-en idazlanean oinarritutako «Kakatu berdea». Arteszena taldeak aurkeztuko du obra hau larunbatean gaueko 10.30etatik aurrera Arrasateko Amaia Antzokian.

OTSAILAK

20

■ TXOTXONGILO TALDEA
ANTZOKI ZAHARREAN

BI emanaldi egingo ditu Txotxongilo taldeak datozen egunotan Donostiako Antzoki Zaharrean. Igande honetan, euskal mitologiako pertsonaia baten istorioa kontatzen duen «**Erreka Mari**» antzezlanak aurkeztuko du, eta datorren asteko igandean patrika berean bizi diren txotxongiloen pasadizuak ezagutzera emango ditu «**Altxor bat patrikan**» obraren bitartez.

■ SAURA ETA GORDILLO
ARTISTEN LANAK IRUÑEAN

AZKEN urtean lorturiko obrak erakutsiko ditu otsailaren 20ra arte **Artecilio aretoak**. Luis Gordilloren serigrafia eta grabatu lanak, Antonio Saurak *gouache* eta tintaz egindako koadroak, eta **Xabier Morras, Rafael Huerta** nahiz beste hainbat artista nafarren lanak bildu ditu arte galeriak.

B E G I B E L A R R I

Z I N E M A

Espazio, denbora eta sexurik gabe

AZKENALDIAN zinematokietan ez ohizko filmeak ari dira arrakasta lortzen, autore filmeak deituak alegia. Orain arte lau katuren pribilegio zena, zabalkundea ezagutzen ari da, «Azul», «El piano» eta «Orlando» filmeak ditugu adierazgarri. Bi azken hauek gainera emakume ikuspuntuari eusten diote zuzendariak emakumeak izanik, Jane Campion bat eta Sally Potter bestea.

«Orlando» filmea plazaratu duen zuzendariak, Sally Potter-ek, talde tekniko bikaina izan du atzetik, aktorea ere ez da motz geratu, izan ere Tilda Swintonek garaiko aktore pertsonalenetarikotzat jo izan denak lan polita burutu baitu.

Emakume-gizon baten mendeetako bizitza da kontatzen zaigun isto-

«ORLANDO». ZUZENDARIA: SALLY POTTER. AKTOREAK: TILDA SWINTON, BILLY ZANE, QUENTIN CRISP.

ria. Hasieran gizon, bapatean mende batzuk igaro ondoren emakume bihurtu dela ohartzen da, pertsonaiak ikusleari azaltzen dion bezala «Pertsona bera sexu ezberdinarekin». Azalpenik gabeko gertaera anbiguo

eta zehaztasun gabeak bata bestearen atzetik gauzatzen dira nolabaiteko ipuin kutsua hartuz.

Espazio, denbora eta sexu mugak hautsiz, mugarik gabeko pertsonaia bilakatzen da «Orlando», ez ordea helburu gabekoa. Helburu gisa bere buruaren osatze eta eratzea aurkeztu digu. Azkenean, hasierako puntura itzuliz liburu eta alaba bategaz lortuko du benetako askatasuna.

Osotasunean eta ez zatika hartu beharreko filmea dugu «Orlando», nahiz eta mende mende bereiztuz egon bai giro baita jazkeren aldetik ere, guztiaren batuketa da filmea. Oinarri literariodun filme hau osotasunean, maisuki dago pantailaratua.

ARRITXU ZELAIA

■ KOLDO MITXELENAREN IKUS-ENTZUN ONDAREA

BIDEOALDI laburrak eta **laser-disk** saioak eskainiko ditu hilabete honetan Koldo Mitxelena Kulturuneak. Bertako ikus-entzun ondarea eza-gutzero eman nahi dute zentroko arduradunek hitzaldi aretoan izango diren emanaldien bitartez.

«Hareak estalitako istorioak», «Gaur egungo literatura espainiarreko idazleak» eta «Munduko hiri handiak» lanak erakutsiko dira bideoldietan, eta **laser-disk** zikloan musika instrumentala —astearteetan— eta kantatua —ostegunetan— entzun ahal izango da.

Otsailaren azken astean zenbait hiriren ezaugarriak erakutsiko ditu Koldo Mitxelenak: hilaren 21ean Parise agertuko da, 23an Los Angeles eta 25ean Singapur.

■ HITANO IKASTAROA DONOSTIAN

HELDUEI zuzenduriko hitano ikastaroa antolatu dute **Antiguako Bagera Elkartea** eta Lugaritz Kultur Etxeak. Donostiako kultur etxean bertan burutuko da otsailaren 21etik martxoaren 4era arte, eta arratsaldeko 6etatik gaueko 9etara bitarte izango da ordutegia. 4.000 pezetaren (175 libera) truke parte har daiteke ikastaroan.

■ ARETO BERRIA BILBOKO MUSEOAN

EDUARDO Arroyo margolariaren koadroz osaturiko erakusketak zabalduko du otsailaren 22an Bilboko Arte Ederretako Museoaren areto berria. Bilbao Bizkaia Kutxa eta Museoaren arteko hitzarmenaren ondorioz, **610 metro karratuko areto berria** izango du Bilboko Museoak, eta apirilaren 17ra arte Parise eta Madrilén bizi den artistaren azken margoak ikusi ahal izango dira bertan.

■ «MONSTRUO SAKRATUAK» SOCIAL ANTZOKIAN

BASAURIKO Social Antzokian aurkeztuko du Maskarada taldeak bere azken muntaia otsailaren 24ean. **Barrea, zuzentasuna eta kritika** dira «Monstruo Sakratuak» antzezlanaren ardatzak: zentzugabeko umorean oinarritutako barrea, zuzentasuna hizkuntza eta ikusleekiko harreman aldetik eta kultura kontzeptuaren inguruko kritika. Mikel Martinez eta Patxo Telleria dira obran parte hartzen duten aktoreak, eta zuzendari gisa Karlos Panerak dihardu.

CARMEN CALVO artistaren hamar lan ikus daitezke hilaren 20ra arte Iruñean, Nafarroako Unibertsitateak Carlos III etorbidean daukan erakustaretoan. Margolaritza eta eskulturaren arteko muga, bere ibilbidea laburbildu du Calvok bere munduan ohizkoak diren objektuen bitartez. (Argazkia: Joxe Lacalle).

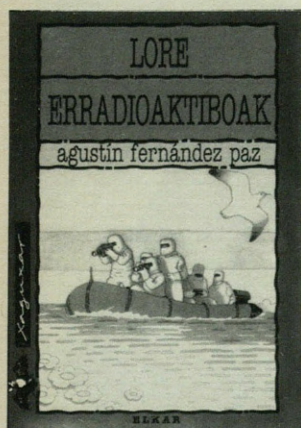
■ EIBARKO ANTZERKI JARDUNALDIAK

HILAREN 25ean antzeztuko du **In Fraganti** taldeak «Hala ba zan ez ba zan sar dadila» obra Eibarko Antzerki Jardunaldietan. Hezkuntza Konplexuan, arratsaldeko 8.30etan egingo duen emanaldiaren ondoren, Irungo Amaia Kultur Zentroan erakutsiko du hirukoteak hurrengo bi egunetan Edi Naudoren zuzendaritzapean pres-tatu duen ikuskaria.

■ SU TA GAR ETA EHUN KILO ERMUAN

ERMUKO Talde Antimilitaristak antolatu du otsailaren 26en Ermuan izango den Jaialdia. **Jon Maia**, **Beñat Gaztelurrutia** eta **Iratxe Ibarra** bertsolariak; **Aittitte Txikia** txalapartariak; **Malabaristu Muskaria** malabaristak; eta Def Con Dos, La Polla Records, Su Ta Gar eta Ehun Kilo taldeak arituko dira bertan.

L I B U R U A K

**«LORE
ERRADIOAKTIBOAK».**
AGUSTIN FERNANDEZ PAZ.
**ITZULTZAILEA: PATXI
ELIZEGI. ELKAR. 123 or.**

FOSA Atlantikoan isurketa nuklearrak egin ohi dira. Bat-batean, zerbait gertatzen hasten da, fenomeno arraroren bat. Militarrek ingurua zaintzen badute ere, oporretan dagoen Alba ize-neko neskato batek jakingo du arazoari irtenbide egokia ematen... ■

«ZER DELA ETA ZER DELA».
XABIER ETXANIZ.
MARRAZKILARIA:
AGURTZANE VILLATE.
PAMIELA. 125 or.

IGARKIZUNAK liburua kaleratu zuen aspalditxo Xabierrek eta arrakastatsua

gertatu zen. Orduz geroztik ere jarraitu izan du bilduma-lanean eta hara hemen horren lekukoa: laurehun bat igarkizun, marrazki ederrez apaindurik, eta joko moduan planteatuak, denborapasarako... Hitzaurrean dioen bezala, bakoitza bere baitan misterio baten jabe baita ■

«JOXEMIREN UZTA».
JEXUXUMARI ZALAKAIN.
TXALAPARTA. 282 or.

BETE berria da urtebete Joxemi Zumalabe hil zenetik. Bera izan zen, beste batzuekin batera, euskal prentsa-

rako proiektuaren aitzindarietarikoa bat. Bide horretan eginiko lana eta «Egunkaria Sortzen»-en barruan gauzatutakoa zehazten digu Zalakainek lan honetan: Jaur-laritzarekiko harremanak, «Egunkaria»-ren sorrera... Omenaldi bikaina da liburu hau ■

**«LAPURTERA IDATZIA
(XVII-XIX). BILAKAERA
BATEN URRATSAK».** JOSU
PIKABEA. EUSKAL HERRIKO
UNIBERTSITATEA. 329 or.

LITERATURARAKO proposena kontsideratua izan den euskalkiaren azterketa

B E G I B E L A R R I

L I B U R U A K

Esperientziak onduriko goi mailako lana

BIHOA lehen-lehenik zuzenketa bat, orain aste batzuk hiztegi entziklopediko hau aurkeztekoan Euseñor proiektuarekin nahastu baikenuen. Zegokionak argi eta garbi utzi zuen Elhuyarren lan hau erabat independentea dela. Barka, beraz.

Hiztegi entziklopediko honen aurkezpenean ikusi ahal izan zenez, Elhuyarren azken ekoizpen honen argitalpena lehen mailako berria izan da euskal kulturarentzat. Izan ere, lan luzeak onduriko emaitza da aurkeztu zitzaiguna. Ez dira asko euskal munduak kalitate aldetik ezagutu dituen maila honetako lanak, eta zoriontzeko ere arrazoiak bada.

Esan beharra dago hiztegi honek bete egiten duela neurri handi batean euskal letretan hutsik zegoen esparru zabala, erabilgarritasunagatik eta

kalitateagatik eguneroko lanerako tresna bihurtuko dena, eskoletatik unibertsitatera ezezik, etxeko lanean ere erabilgarri.

Nire ustez, horrelako lan baten erabilgarritasuna alde batera utzirik, «Elhuyar Hiztegi Entziklopedikoa»-ren ekarri nagusia, hein handi batean egileek hala nahi izan edo nahi ez izan arren, arauemailea izatea da. Erabiliaren erabiliak egileek eginiko aukerak —oso zorrozki burutuak— normatibo bihurtuko dute hiztegia, euskara batuaren estandarizaziorako oinarri bat izateaz gain. Lexiko-sortzaile ere izan da hainbat arlotan: lexiko militarra, zientzi-gaiak, teknologia berriak...

Emaitza heldua da kaleratu dena, erakargarria itxuratik mamira eta kalitate handikoa. Eta garrantzitsuena,

«HIZTEGI ENTZIKLOPEDIKOA».
ELHUYAR. 1.790 or.

euskal iturria jakintza unibertsalari buruko kontsultak beste hizkuntzetara jo gabe egin ahal izateko.

RITXI LIZARTZA

proposatzen zaigu lan mar-
dul eta zabal honetan.
Behe-nafarreraren eragina,
frantsesaren eragina, lapur-
teraren beraren barne bil-
kaera eta ondorioak dira atal
nagusiak ■

EUSKAL SENAREN MINTZOA

OLAIZOLA *tar Manuel

EUSKERAZAINZA

«EUSKAL SENAREN MINTZOA» MANUEL

OLAIZOLA.

EUSKERAZAINZA.

ORAIN hogeita zortzi urte
idatziak dira bertso eta poe-
mok. Manuel Olaizola zu-
maiarraren lan hau gipuz-
keraz idatzia dagoela aipatu
behar. Bestalde, Jesus
Gaztañagak egin dio sarrera.
Sentimentu osoz idatziriko
poemak dira, euskara eta
Euskal Herria aldioro gora-
tuz ■

«NNDIK ZATOZ?». SONJA
HRDIN. ITZULTZAILEA: ISA
MARIN. TXALAPARTA. 25 or.

ARGITALETXE nafarrak
«Axuri Beltza» izeneko haur
sailean lan berri hau kale-
ratzeari ekin dio, sexualita-
tearen inguruko lehen hur-
bilpena dela. Gauzak ezku-
tatu gabe eta tabuetatik
urrun, azalpen sinple eta
marrazki adierazkorak era-
biliz sexualitatea eta erre-
produktzioa kontatzen zaiz-
kie umeei, txikitatik eta lo-
tsarik gabe ezagut dezaten
gure orain arteko alde ez-
kutu hori ■

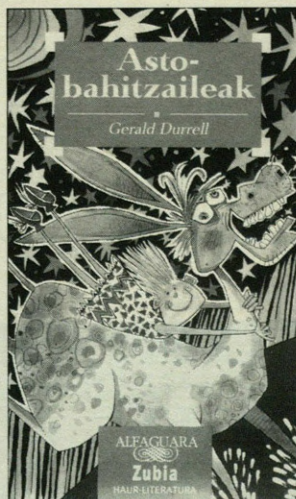
ETXARRI-A.
HELETA
BERA
IRUÑEA

III-7
III-14
III-28
IV-4

**«NAFARROAKO
BERTSOLARI TXAPELKETA
93». NAFARROAKO
BERTSOLARIEN LAGUNAK**
ELKARTEA. 112 or.

EDIZIO umila da honakoa,
baina benetan interesgarria
gertatzen da bertso-bilduma.
1993.eko martxo eta apirila
bitartean Etxarri, Heleta,
Bera eta Iruñeko finaleko
saioetan bota ziren bertsoak

eman dizkigute, zenbait ar-
gazkirekin batera ■

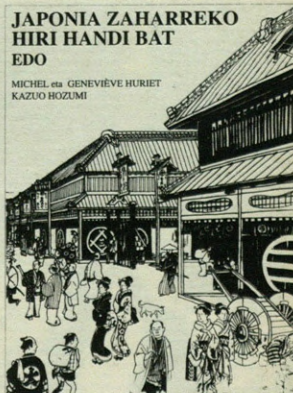
«ASTO-BAHITZAILEAK».
GERALD DURRELL.
ALFAGUARA.

NATURAREKIN txikitatik
maitemindurik zegoen ida-
zle ingelesak zenbaitetan
animalia eta pertsonen ar-
teko harremanak protago-
nista zituen haur-liburu
ugari kaleratu zituen. Ho-
nakoan, Greziako uharte
batean kokatzen da eta Yani
izeneko gaztetxoak da pro-
tagonista. Alkateak bere ai-
tak utziriko lurak lapurtu
nahi dizkio, baina bere la-
gunekin batera plan xe-
lbre burutuko du, hots, he-
rriko asto guztiak bahitzea ■

**«ARAOTZ. ALBISTE ETA
OHITURAK». MARTIN**
MENDIZABAL. 233 or.

EDIZIO elebidun honetan,

Araotz bailararen berri
ematen du egileak, etxeak,
auzoak, artelanak eta erai-
kuntzak historikoki azter-
tuz. Baita bertako biztanle
nagusien bizitza eta gertae-
rak. Bizitza politikoa, giza
harremanak... benetan sa-
kona hemen azalduriko
ikerketak, eta lekukotasun
garrantzitsua uzten du gaia
jorratu nahi duenarentzat ■

**«JAPONIA ZAHARREKO
HIRI HANDI BAT: EDO».**
MICHEL ETA GENEVIEVE
HURIET. ITZULTZAILEA: JUAN
MARI SARASOLA.
MENSAJERO. 61 or.

MUNDUKO zenbait hiri eta
kultura nagusiren berri
ematen digu sail honetan
Mensajero etxeak oraintsu
argitaratutako liburuak, beti
ere Antzinatekoak. Hona-
koan, XVI. mendean sortu-
riko Edo herriaren bizimo-
dua kontatzen zaigu: bo-
rrokak, merkatua, bizimo-
dua... ■

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

TEILAK

■ «ALAKIKETAN» PARISEN

JUAN Antonio Urbeltzek zuzendu eta Argia taldearen esku gauzatu den «Alakiketan» dantza ikuskizunak Parisera egingo digu txangoa, oraingoan. «AM kultur promotorak» antolaturik, martxoaren 12an, larunbata, 20.30etan hasita, Champs Elysées Antzestokian izango da obra (150etik gora dantzari eta musikari nahiz hamaika dantza doinu eta jantziz osatua) ikusgai.

■ LUIS TABERNA HIL DA

LUIS Taberna organojole lesakarra hil da. 1909an jaioa, Estatuko organojoleen artean dekanoa genuen. Estatu Batuak, Kuba, Kanada, Mexiko edo Europako hainbat herrialdetan bere trebezia erakutsiz hainbat emanaldi egin zituen, eta musikari handiek go-raipatu zuten. 1962tik 1983. urtera bitartean Iruñeko Pablo Sarasate Kon-

tserbatorioko organo katedradun gisa aritu zen.

■ «NAPARTHEID» JALISKORA

HURRENGO alea prest dute Napartheid-ekoek: «Balizko geroa, Jalisko beroa». Zientzia fikzioa jorratzen du, ziri zorrotzez nahiz hainbat kritikari leku eginez («euskainolez» mintzatuko zaizkigu). Honezaz gain, Napartheideko kideak Kuban egingo diren Latinoamerikako Komikilarien Jardunaldietan parte hartuko dute, otsailaren 23, 24 eta 25ean.

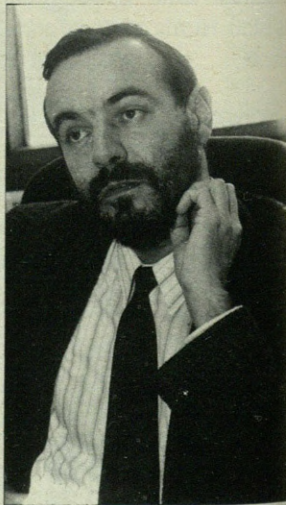
Komikiaren munduarekin jarraituz, «Akabatu Garzón» deiturikoa kaleratu berri du Roberto Garayk HABEren argitalpenen sailean. Etorkizuneko Bilbon kokatu du haria autoreak, lur azpian (hiriko sotoetan) bizi den protagonistaren istorio eta abenturetan oinarrituz.

ERRANAKERRAN

«Euskal zinemaren etiketa kazetarien asmakizuna baino ez da; ez dago gure artean batzen gaituen ezaugarririk, bakoitzak berea egiten du. Komunikabideek gudan ohar daitezen baliagarri gertatu da etiketa haatik, eta ongi etorria!».

Enrique Urbizu, zinema zuzendaria.
El Mundo, 94-II-6.

«Euskarazko testuak falta zaizkigu».

Pello Salaburu, EHuko euskara errektoreordea.
El Correo, 94-II-6.

TXUTXU - MUTXUKA

HIZKUNTZA GUTXITUEN ZINEMALDIA

UZTAILAREN lehen astean abiatuko da, Zarautzen, Hizkuntza Gutxietuen Zinemaldia, zenbait zuzendari, idazle, produktore, zinezale, kritikok eta Euskal Kultur Batzarreak (EKB) sustatu dutena. Bost egunez iraungo du, eta bertsio originalean emango dira filmeak, euskarazko azpitituluez. Zinemaldiak egoitza Zarautzen izango du.

«Arte munduko krisia ondo dator, ingurua garbitzeko balio duelako».

Pedro Txillida, pintorea.
El Mundo, 94-II-9.

«Nik uste dut bainbat urtetako esperientzia mingarriak eta krisialdi hau gaindituz, bide berriak urratzen hasiko garela, euskalduntze -alfabetatzearen alorra euskalgintzaren oinarrian ipiniz, eta ekimen sozialaren eta erakunde publikoen arteko elkarriketa eta elkarlan dinamika berria irekiz».

Paulo Agirrebaltzategi,
EKBko lehendakaria.
Egunkaria, 94-II-8.

ANJE DUHALDE

zigortzea deliberatu du Bizkaiko Foru Aldundiak, iazkoan «Herriz Herri» zirkuituaren barne Mallabian emandako jaialdi batean Gurutze Yanci eta Xabier Kalparsorori abesti bat zuzendu zielako. Kaleratu denez, aurrerantzean, ez du «inolako kontratu erlaziorik izango Foru Aldundiarekin». Aurretik ere ezaguna zitzaigun doinu hau modan nahi dute, zoritxarrez ●

PAUL KLEE-RI

buruzko erakusketa antolatu du Guggenheim Fundazioak Bilbon. Mende honetako abangoardiako pintorerik garrantzitsuenetakotzat jo den pintore suitzarraren 57 obra ekarri dira, martxora arte, San Nikolas aretora. Izan ere, artezaleak gozatzeko moduko bilduma izugarria ekarri du Guggenheimek, kultur egitasmo okerraren koloreak mudatuko ez baditu ere ●

PILI OLARIAGAK

HABEko langileen ordezkari sindikalak hitz gogorrez epaitu zigan azken prentsaurrekoan Gasteizko Administrazioak euskaltegiak iteko erakutsi duen jarrera, eta hein berean, deia luzatu zien euskaltzaleei erabakiaren aurka egin dezaten eskatuz. Langileen ustez, HABEk ez du euskalduntze -alfabetatze funtzioa bete nahi. Noizko beharren arabera berrantolamendua? ●

Bidaiarien tenplua

MERKATUAN gero eta proiektu osatuagoak agertzen dira kontsumitzaileen behar edota nahiak asetzeko. Baita mendi, abentura eta, oro har, bidaiarekin zerikusirik duen esparru zabal horretan ere. Bilboko Alde Zaharrean iazko urriaren bukaeran zabaldutako Borda denda, esparru zabal horri erantzun ahalik eta egokiena eskaintzeko jaio zen. Edozein eratako bidaiari eta mendizalek mundu erakargarri horretako azken bitxikeria ere aurki dezake Bordan. Hornikuntza integralean ari dira eta, apurka, lortzen ari dira.

Proiektua aspalditik dator eta mendi eta bidaietan espezializatutako Sua argitaletxea da bere bultzatzaia-

Borda liburutegian, bidaiariak beharrezkoa izan dezakeen edozer topa daiteke.

lea. Zazpi pertsonen osatutako kooperatibista taldea da proiektu hau aurrera ateratzearen arduraduna, eta Javi Pascual beraietako batetik azaltzen digunez, «*orain arte espero genuena baino askoz hobeto gainera*».

MENDI eta bidaietako libu-

ruak eta kartografia, tresneria, jantziak (Sud-West enpresa alemana ospetsuarenak) eta oinetakoak, eta bidai-aseguruak. Berezitasun moduan, mundu osoko musika etnikoaz osatutako 400 disko konpaktu, (Espainian beste bi bakarrik

daude) «*joan aurretik edo itzuleran bidaiariak bere burua girotu dezan edo zenbait gogoeta egiteko*», diosku Pacualek. Halaber, berezia da baita kanpamendu handietarako biltzen duen tresneria eta hornikuntza (300 pertsonarentzako dendak ere aurki daitezke!).

Baina oraindik proiektua gauzatzen ari da eta udarako zabalduko duten goiko solairurako proiektu interesgarriak daude martxan: bidai-agentzia eta ikastaroak. «*Munduko edozein lekutara eta era guztietako bidaiak eskainiko dira, Eurodisney edo Vienara joateko bidaia batetik trekking eta mendiko bidaietarako*». Ikastaro aldetik, eskalada, parapentea eta abenturari lotutako beste jarduerak asko izango dira bezeroaren eskura. «*Leben leku desberdinetara jo behar zenuen bidaia eta mendiko hornikuntzarako, Bordak guzti hori biltzen du. Horixe da gure erronka*» ■

LIBURU BIDAIAIRIAK

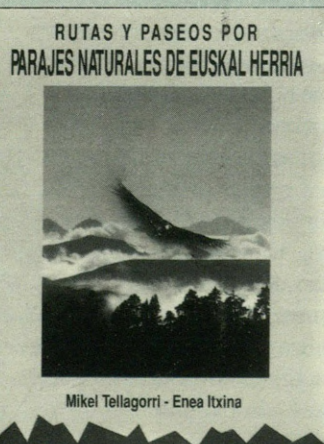
Mendigoizale sutsuentzat, Sua

SUA argitaletxearen helburuen artean, Euskal Herriko mendizale zein ibiltarien interesekoak

izan daitezkeen liburuak eskaintzearena dago. Hori dela eta, ibilaldi zein txango desberdinak bil-

tzen dituen bilduma bat osatzen ari da. Bilduma honen azken bi aleak kalean dira jada. «*Rutas y paseos por los castillos de Burgos*» eta «*Rutas y paseos por parajes naturales de Euskal Herria*».

Mapak eta argazki argigarriak dira bilduma osoko liburuen oinarria. Zaillegiak ez diren txangoak proposatuz beti. Euskal Herria eta inguruetako lurraldeak (Frantziakoak barne) ezagutzeko asmoa duten ibiltarientzat, opari ezin hobea kalean da. Hastea baino ez!

Euskal Herriako zazpi herrialdeak ukitzen dituzten 50 ibilaldi desberdin eskaintzen ditu suak bere «*Rutas y paseos*» bildumako atal honetan.

MOKO FINA

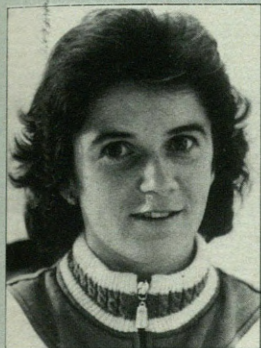
● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

ELKARRIZKETA

HURA OTORDUA!

MARIA LUISA
IRIZAR

Korrikalaria

**Ni bizi naiz
baserrian...**

Baserrian bizi da Irizar; bertako jaki garbietara ohitu antzera dago, beraz. Hargatik, babarrunetatik hasi eta dilistetaraino, baita arkume eta arrautzak ere, etxeok izaten ditu beti. Baserritik kalera bere us-
tez, alde ederra baitago oraindik jaki kontuetan. Itsasoak ere gauza ederrik ematen du Maria Luisaren gusturako: horra bestela txitarroa, edota labean egin eta baratxuriz lagunduriko berdel goxoak. Itsaso zabaletik harantz, hala ere, badira baserrikoarekin antza gutxiko hamaika sukaldaritza. Japonian, esaterako, ez zuten Maria Luisa oso kontent utzi. Eta hanburgesak ere —baserriko katuak jango ez litzukeenak— ez dira bere kutizia. Bere benetako kutiziak sagardotegiak dira, are gehiago, trikitixa eta guzti, Urnieta-ko Elutxetan omenalditxoak egin ziotenetik. Hangoa giro ederra zen. Aiako San Pedro bailarako Aristerrazu jatetxean topa daitekeenaren tankerakoa.

Martxel Aizpurua: «Eztiaren sekretua kontu handiz manipulatzeari da, ezer gehitu gabe»

Aizpuruaren esanetan, Euskal Herrian nagusi den erle beltzak gutxienez hamar ezti mota desberdin ekoizten ditu, beti inguruko landarediaren arabera.

ARGIA. Rwandan izan berri zara erlazantza dela eta.

MARTXEL AIZPURUA. Duela bi urte, bertan misiolari dagoen apaiz euskaldun bat etorri zen Gipuzkoako Erlazainen Elkartera han erleak bai baina teknika zaharkituak zituztela esanez, aholku eske. Hori dela eta, hilabetez joan naiz hara.

A. Zer lan betetzen du elkarteak?

M.A. 425 bazkide ditugu, eta

guztiei euren ezti ahalik eta txukunen lortzen eta banatzen laguntzen saiatzen gara. Informazioa emanez, materiala ere eskainiz...

A. Iaz beste elkarte bat sortu zenuten, Gipuzkoako Eztigileena. Zer dela eta?

M.A. Kalitatezko label-a dela eta, bertan sartzen diren 15 lagunak bildu eta elkarrekin merkaturatu asmoz. Interes profesionalagoz sortua da.

A. Zenbat ezti mota desber-

din daude Euskal Herrian?

M.A. Arruntena den milalorreaz gain, herrialdeka ezti desberdinak sortzen dira. Erromeroa, txilarra, ekilorea, gaztaina... Hamar bat ezti mota daude hemen. Kontua da ezti kontu handiz manipulatzeari, azken batean ez baitiogu ezer egiten eztiari, bere lekutik hartu eta potoan sartu besterik.

AMAGOIA IBAN

BA AL ZENEKIEN?

Eztiak ez diren erleen gaitzak

Duela lauzpabost urte Europara Asiatik heldutako Barroasia gaitzak jotako erleak egun kontrolatuta daude.

ERLEA gaitz desberdinek jo dezakete. Euskal Herrian nagusi den erle beltzari eragiten dioten gaitzak kontrolatuak daude... Duela lauzpabost urte, Barroasia izeneko gaitz bat heldu zen Europara Asiatik, ordura arte ezezaguna gure artean. Erleen odola zurrupatzaren duen akaro batek eragina, erleen itxuraldaketa eragiten du zorritxo honek. Hala ere, erakunde desberdinak lanean ari dira erle genetikoki indartsuagoak eta la-saiagoak lortzeko ■

BATA ZURIA ERANTZITA

JOXERRA
AIZPURUA

Elhuyar-eko kidea

Quadra 610

Izenburu ponpoxo hau Macintosh ordenadoreetako batena besterik ez da, merkaturatutako azkenarena hain zuzen ere. Dena den, badu gainerako mikroordenadoretatik bereizten duen ezaugarria, hots, pc eta Macintosh, aldi berean, izatea.

Nola lortu dute hau?

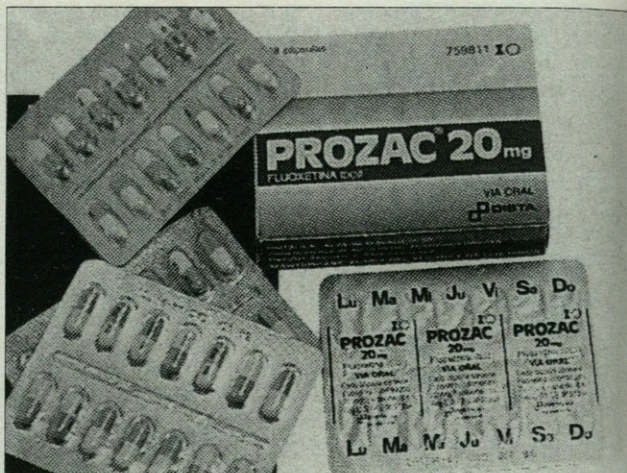
Plaka batean Motorola 68040 eta Intel1486 mikroprozesadoreak jarritz. Bi prozesadoreak independenteki lan egiten dute, beraz, Macintosh zein DOSeko aplikazioak independenteki eta aldi berean korritu dezakete. Gainera, ordenadore berari bi monitore jartzerik izango da bideo-txartelik erantsi gabe eta DOS zein Windows-eko aplikazioak Macintoshekin bateragarri den edozein inprimagailutan inprimatuko dira.

Hau irakurrita, edozeinek Macintosh eta

pc ordenadoreen artean bateragarritasun osoa lortu dela pentsa dezake eta esku artean daukadan informazioak era horretara pentsatzera bultzatzen du. Une honetara ailegatuta, kontuz esan beharra dago. Bateragarritasuna orain artekoa baino handiagoa izango dela ez dago dudarik, baina DOSentzat espezifiko diren programak espezifiko izaten segituko dute eta gauza bera Macintoshean gertatuko da. Adibidez, kontailitatea pc batean izan baduzu, orain Macintosh batean ikusiko duzu, baina sistema eragilea DOS izaten segituko du.

Oraingoz merkatutako diren ereduak 3 izango dira: 8MB/HD160, (MB/HD160 / CD-ROM eta 8MB/HD230 / CD-ROM. Prezioak 360.000 pta eta 430.000 pta artekoak izango dira. (Beraz, DOS, Windows edo Macintosh-eko CD-ROMak irakurtzerik izango da).

Dena den, berri honetan azaldutakoa, PowerPCk eskainiko duenarekiko tarteko bidetzat hartu behar dugu, orain dela hila-bete batzuk zutabe honetan bertan adierazi bezala, PowerPC izango baita konbergentzia totalaren bidea zabalduko duena... eta ez da asko falta.

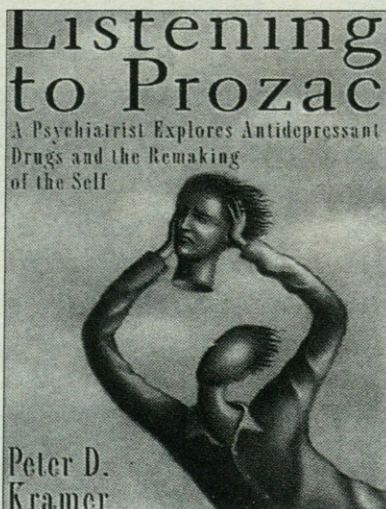

Prozac: droga edo miraria?

DEPRESIOAREN aurkako pilulak batetik bestera asko erabili ziren; baina baita aurkako kanpaina gogorrek ere, kalte larriak eragin ditzaketelakoan. Orain, berriro, depresioaren aurkako produktu bat arrakasta izaten ari da: Prozac. «Mende bukaerako droga» esaten diote batzuek; besteen ustez, aldiz, ez da droga bat eta lortzen dituen emaitzak oso onak dira. 1988an sartu zen EEBBetako merkatuan eta 1990erako zabalkunde a

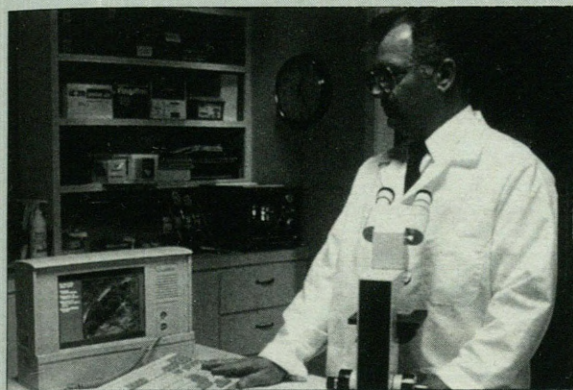
itzela zuen. Orain, nola ez, produktu honen sukarra European ere hedatu da.

PROZAC honen aldekoen ustez, ez du menpekotasunik sortzen, eta ondorio bakarra du ahoa lehorra uztea. Aldekoen esanetan, abantailak besterik ez ditu eskaintzen. Pilula honen ondorioz, hartzaileak izaera lasaigoa ageri du, harremanak hobeak dira, elkartasuna errazago azaltzen du eta inguruarekiko arreta handiagoa agertzen. Gainera, gehiago lan egiten da. Miraria topatu dute batzuek. Beste sendagile batzuentzat, aldiz, Prozac honen inguruan sortzen ari den ikusmina gehiegizkoa da, honek gerora sor ditzakeen ondorioak ez baitira ezagutzen. Pilula honek pisua galtzea eragin eta logurea ere ematen duela diote. Ezkorrenen ustez, berriz, Prozac gehiegi hartzeak irudimena murrizten du ■

Prozac-ari buruz EEBBetan kaleratu den liburu hau puntako bilakatu da denbora gutxian.

EKOLOGIA

Txip doktorearen esanetara

ZENBAIT medikuren hoztasunaz kexu direnek, beren susmoentzat indar berria hartuko dute Medica Panamericana argitaletxeak kaleratu berri duen produktua ezagutzean. Informatikoki gaitzen diagnosia osatzeko aukera gauzatu baita. Laster, ia 600 gaitz biltzen dituen diskete bilduma bat salduko da. Medikuntza orokorreko langileei zuzendua batez ere, gaitzen diagnosia eta sendabideak nola bideratu erakusten dute.

U2, REM eta UB40 taldeak Greenpeacearen disko ekologikoan parte hartu duten artean daude.

Eguzkiaren musika

GREENPEACE-KOEN adimenak ez du mugarik. Orain «Alternative NRG» izeneko disko bat argitaratu berri dute. Cyrus izeneko eguzki generadore mugikor bat erabiliz egin dute, urtebeteren buruan, 16 musikari

desberdinen abestien grabaketak eta nahasketak, eguzki izpiak izanik erabilitako energi iturri bakarra. Planetaren beroketa orokorraren aurkako kanpainarako dirua lortzearen burutu da proiektua ■

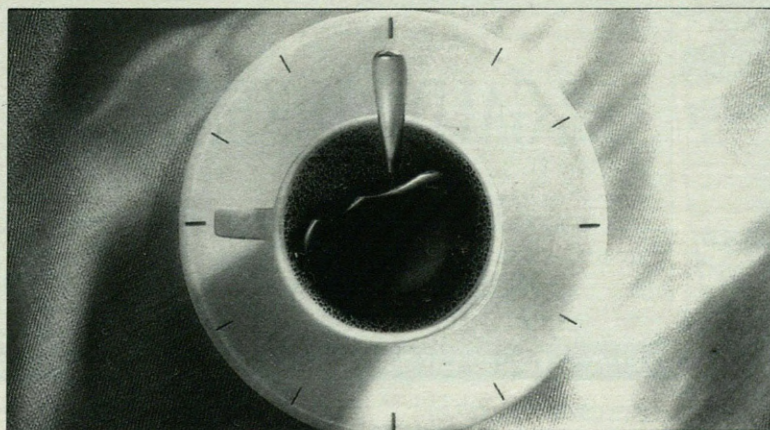
ETXE ZULOAN

IDEIA PRAKTIKOAK

Tik-tak zoroari zart

LO lasai egin nahi eta ezin ibiltzen bazara, iratzargailua dela eta, hona hemen aholku batzuk goizean bere txirrri entzun bitartean behintzat ahalik eta zarata gutxien jasateko. Izan ere, lo gutxi egitea baino kalte handiagokoa da lo gaizki egitea. Horrela, tik-tak doinua dela eta amesgaiztoak edota lo-ezik izaten bazara, bi eratara leundu dezakezu gaitza.

LEHENAK, erabatekoa ez izan arren, asko arintzen du zarata. Iratzargailua kanpai baten azpian jartzea beste-

rik ez duzu. Mermelada pototo bat, entsaladera txiki bat edota edalontzi baten artean aukera dezakezu, trankuluaren tamainaren arabera.

BIGARRENAK, erabatekoa izateagatik, lan gehixeago

eskatuko dizu. Erlojuaren kaxa oihartzungile bihurtu behar duzu. Horretarako, fieltro fajatxo bat jarri kaxa barruan, eta material bereko tira batzuk oin euskarriak eta kaxa oihartzungilearen artean.

Iratzargailuaren zaratak insomnioa eragiten du askotan. Baina erraza da erlojuaren doinua isilaraztea.

Kaxa hauek nabarmen-tzen ez baldin badakizu, edozein erlojularirengan a joan eta berak argituko dizkizu zalantzak. Hortik aurrera, ordu gutxi zein askotarako, lo behintzat lasai egingo duzu ■

TELEBISTA-IRRATIA

IKUSI BAIETZ

● Nazioarte mailako to-paketetan aurkezturiko umore esketx dibertigarrien bilduma dugu «**Al-gara**», asteartean, otsailaren 22an, 20.55etan ikusgai.

● «**Gu geu, euskaldunak**» programaren baitan, Juan Mari Irigoien idazlearen hitzaldia eskainiko da. Ostiralean, otsailaren 25ean, 11.15etan.

● Marrazki bizidunak, «Teletxiki» dokumentala, «Txorromorropikotaioko» lehiaketa eta «Gezurrik Handiena» antzerki atala tartekatzen ditu, ostegunero, 20.50etan, «**Konta ditzagun gezurrak**» gazteentzako saioak.

● Ostiralean, otsailaren

25ean, «**Hara nor dabilen hizketan hemen**», Amy Heckkerling-ek zuzendu eta John Travolta, Kristie Alley nahiz Olimpya Dukakis aktoreen esku egin den filmeak familia bateko kontuak dakartza. 22.35ean. Igandean, otsailaren 27an, «**Hotz hotzean**». Hiltzaile baten ibilerak kontatzen ditu. Zuzendaria: Michael Winner. Antzezleak: Charles Bronson, Jan-Michael Vincent eta Keenan Wynn.

● Kirolen atalean berriz, larunbatean, otsailaren 26an, 20.25etan, Barcelona eta Deportivo taldeen arteko futbol partiduak jasoko du ikusleen arreta eta grina.

TXORI BATEK ESAN DIGU

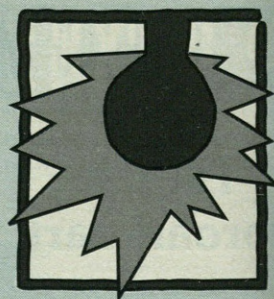

Martxoaren 3an programa berria estreinatuko du ETB-1ek, «Harira», zeinean etxeko hiru kazetarik politika munduko pertsonaia desberdinak elkarriketatuko dituzten. Hilabetearen behin egingo da, ostegunetan (hain zuzen ere, ostegunetan, programa bereziak bildu nahi dituzte, «Txokolatex»-en hilabetekoa, «Boulevard», «Hitzetik hortzera»-ren magazinea eta «Harira»). Kazetariak berriz, informatibo saioetan aritzen diren aurpegi ezagunak izango direla aitatu digute. Oraindik zehazteke daude, haatik. Ordubeteko elkarriketak izango dira.

ARGIA

EZ GALDU AUKERA HAU!

Orain harpidedun eginez gero, **Antxeta** argitaletxearen **komiki bilduma** dohainik

HARPIDETZA TXARTELA

Tel: (943) 37 15 45

Faxa: (943) 36 10 48

IZENA _____	1. DEITURA _____
2. DEITURA _____	HELBIDEA _____
TFNOA _____	HERRIA _____
KODE POSTALA _____	HERRIALDEA _____
BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____	
SUKURTS. HELBIDEA _____	SUKURTS. ZKA. _____
KONTUAREN ZENBAKIA _____	

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 1 eta 2 LASARTE-ORIA 20160

HARPIDETZA SARIAK
(BEZ barne)

Hego Euskal Herria
10.900 pzta
Ipar Euskal Herria
685 libera
Espainia 10.900 pzta
Beste Atzerriak
114.250 pzta
Airez 22.500 pzta

Libe Agirre: «Bilbon bizi naiz, baina ahal dudan guztietan baserrira itzultzen naiz»

Mungia inguruan dagoen Meñakako baserri batean hazia, nekazari mundua inoiz ez du ahaztu bizkaitar honek. Horrexegatik aurkezten du «Sustrai» saioa, nekazari munduari ETBk zuzentzen dion saio nagusia. Literatur zalea, Bizkaia Irratiako langilea, kirolaz botatzen ditu lanaren estresak.

ARGIA. *Sustraidun pertsonatza al duzu zeure burua?*

LIBE AGIRRE. Nahiko gogorra den arren, uste dut azken batean botatzea lortzen ari naizela.

A. *Non kokatzen dituzu sustrai horiek, kalean ala baserri giroan?*

L.A. Zalantzarik gabe, baserrian, bertan jaioa bainaiz. Orain dela gutxi arte bertan bizi izandakoa naiz, eta ahal dudan guztietan bertara hurbilzen naiz. Baserria aparteko gauza da niretzat. Ez da pisu bat bezalakoa. Nire ustez, baserria, etxebizitzaz gain, ola bat da, non baserritarrek lana egiten duen. Hori ez da gertatzen

hirietan.

A. *Hala ere, Bilbon bizi zara orain, hiri handi batean. Nola mantentzen duzu oreka hori?*

L.A. Lehen esan bezala, ahal dudan guztietan baserrira joanez.

A. *Nekazariei zuzendutako saio batek izango ditu baldintza zebatzak...*

L.A. Hizkuntzarena, eta estiloarena, baina dena den, ez dut uste egungo baserritarrek aparteko baldintzarik behar dutenik komunikabideetan, oso ongi informatuak egoten baitira.

A. *Mota guztietako egoerak eta nekazariak agertzen dira bertan. Zein izan da sek-*

tore bonetaz jaso duzun impresioa?

L.A. Duela urte mordo bat, baserrian gogor lan eginda ere, euren bizimodua atera zezaketen. Egun, Europako Elkartearen sartu eta gero, oso zaila da hori, baita gogor lan eginda ere. Ustiapen handiek dute etorkizuna, ez mendi nekazariek.

A. *Ordutegi nahiko berezia du zuen saioak. Nekazariei begira egina izan al da hori?*

L.A. Programazioa izan da arrazoi nagusia. Hala ere, larunbateko ordutegia nekazariarentzat egokia dela uste dut.

A. *Zure ustez, nekazari munduak ba al du sustrairik ETBn?*

L.A. «Sustrai» bera. Nekazari mundua ETBn ongi estalia dagoela uste dut. Informatiboek ere hor zeregirik betetzen dute.

IKUSITAKOAK IKUSITA

«088»

A skotan telebista batek ematen dituen produktuak komentatzen ditugunean iragarkiak ere dardela ahazten dugu. ETBri dagokionez, eta sailkapen bat egiteagatik, iragarkiak, kanpoan ekoiztutakoak eta hemen egindakoak artean bereiz ditzakegu.

Lehenengoak orokorrean aspalditik ezagutzen ditugu beste telebista batzutan ere ikusten bait ditugu, eta arraroak iruditzen zaizkigu gero euskaraz entzuterakoan. Bigarrenak, alderantziz, bakarrik ETBn ikus daitezke baina honek askotan ez die meriturik kentzen, besteak bezain kalitate onekoak izan daitezkeelako.

Honen etsenplutzat 088 zenbakiaren berri ematen dute. Modu umoretsuan eta denbora gutxitan, arriskutsuak izan daitezkeen egoeretan zenbaki hori jakitea eta markatzea aholkatzen dute.

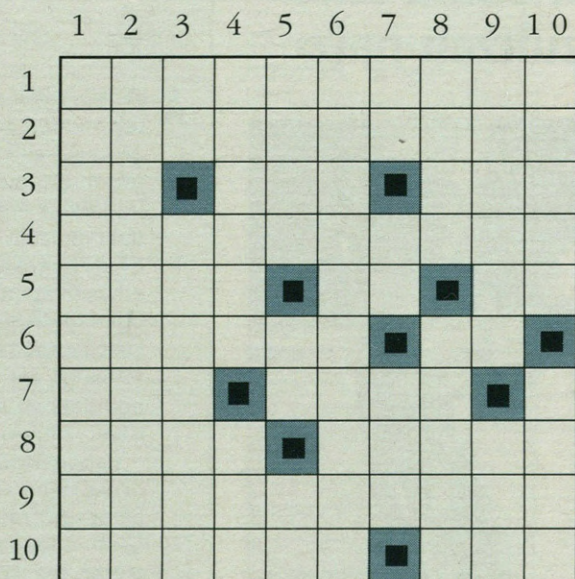
Aipatu bezalako adibideek azaltzen digute, askotan dirua baino gehiago irudimena erabiltzea dela arrakastaren gakoa. Iragarkiak aspergarriak izaten badira orokorrean, estilo honetakoak *zapin*-a erabiltzea ahanterazten digute.

FERNANDO VILLAR

AMAGOIA IBAN

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Proiektuak. 2.- Han-hemenka barreiatu. 3.- Titanioaren sinbolo kimikoa. Musika erritmo mota. Estatu Batuetako osabarik ezagunena. 4.- Otargile. 5.- Beldurra. Gauero egin ohi dugu. Bokal bikoitza. 6.- Gipuzkoako herria. Kontsonante bikoitza. 7.- Iratzea, garoa. Iparraldean, gurdia. Kontsonantea. 8.- Ur kirola. Rastafaria. 9.- Afrikako estatua eta uhartea. 10.- Ozigileak. Guztiak, denak.

GOITIK BEHERA: 1.- Zenon Zitiokoak sortu zuen eskola filosofiko mota. 2.- Pluralean, aleen edukiera-neurria. 3.- Iparretarrak. Ausartasun. 4.- Ohialak urratzeak sortzen duen hotsa. Ekialdean, joan. 5.- Adar. Bokal bikoitza. Galioaren sinbolo kimikoa. 6.- Pluralean, belar mota. 7.- Manganesoaren sinbolo kimikoa. Errepikatuz, nahi. Etengabea hedatzeko tasuna duen gorputza. 8.- Basamortuetako berdegune. Buru. 9.- Sailak. Jatorri atzizkia. 10.- Umea. Ogi.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Emakumea
Otarkeko
Tantaiak
Zikoinak

7 letra

Arakatu
Balerdi
Ganibet
Zamaria

4 letra

Aita
Akta
Alak
Amak
Aroa
Atea
Azti
Bala
Bare
Begi
Beta
Bizi

Gako
Gari
Iaio
Indo
Irin
Izen
Lana
Mari
Nota
Otan
Ziba
Zien.

2 letra

Ar
Bo
Ib
Ke
Ma
Ni
Ug
Ur

3 letra

Bit
Gar
Ira
Lar

ERANTZUN

zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, lantzeko ihauterietako pertsonaia ezagunaren izena alegia, ageriko zaizu.

1	2	3	4	
5	6	7	8	9

1. kiteko ahalmen ikitunak	▼	Perpau	▼	Sasoi	▼	Beldurti
▶		Gabarra		Gizon izena		▼
7		1		4		
Iruten duena	▶	500	▶	Kasik	▶	
Izan		(Ipar) Halere		Toka, zuen		
▶		Nago	▶	▼	Tona	▶
		Hobena			(Infin.) Ikasi	6
Idi, hitz elkarretan	▶	Bokala	▶	50	Hiru	▶
Inurriak	8	Norat atzizkia	▶	Asiako estatua	Itxura	▶
▶		▼		▼		
Bar	▶	Itsas bizidunak	▶			
Kopuru baten zenbatzea		Sodioa				
▶		▼				
	5			2	... egin, begiratu	▶
				Kontso- nantea	Kontso- nantea	
Bokal bakoitza	▶	Gizon izena	▶	▼	▼	
			9			
				3	Röntgen	▶

Hieroglifikoa

Zer darama besabeen?

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzagrama

LUIS
OTEGI

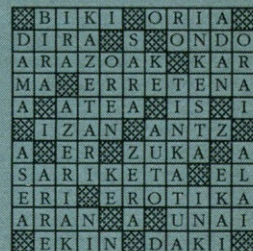
● A ● E ● I ●
I R A B A Z I
● T ● E ● A T A L A K
T X I R O T A S U N A
● O ● I T Z U L ● A R
U K O ● S A R E A A A
● O R I O ● R A B A T
A L O R ● B E K A T U
● A H A T E A ● R E ●
E T A ● R R ● G O R A
● E R D I A K ● A I A

EZKER ESKUIN: 1. Goizizenak. 2. Askatasuna. 3. II. Lore. Dr. 4. Zeuk. E. Ert. 5. Karakitea. 6. I. D. Iel. Az. 7. Lauak. Ee. A. B. Erreak. Gal. 9. A. I. Robota. 10. Kraka. Onak.

GOITIK BEHERA: 1. Gaizkileak. 2. Ostea. Ar. R. 3. IK. Urduria. 4. Talca. Au. K. 5. Ito. Kikara. 6. Zareta. Ko. 7. Ebe. Ebe. Bo. 8. nU. Er. Egon. 9. Andrea. Ata. 10. Kartazalak.

Hieroglifikoa: Orein bat

Kate hitzak

ZAILDU EZAIGUZU

"DISEINU ESCLUSIBO ETA KALITATE BIKINEZKO BETAURREKOEN BILA NABIL"

"GARANTIA OSOA ESKATZEN DUT"

"ETA PREZIO ONA, JAKINA"

MULTIOPTICASen Sara eta Berto eustura eksklusiboak

MULTIOPTICASen garantia txartelak EUROPAko 3000 optiketan balio dizu

2.850 pta. bakarrik

**ZINKUNEGI OPTIKAN
ERRAZTUKO DIZUGU**

2.850 pta.

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

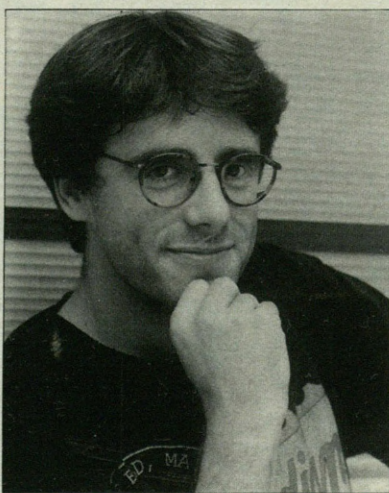
100 MultiOpticas
Hernani, 4 - DONOSTIA

Hizkuntza hila? Hizkuntza hilduratua!

KATALUNIAK, Euskal Herriak bezalaxe, ez du aginte nahikorik bertan normalizazio politika oinarritzeko, eta ez bakarrik hizkuntz arlokoa, nazio alorrekoa ere. «ABC» egunkaria eta Alderdi Popularrak baliaturiko lau familiak izan ezik, inork ez du zalantzan jartzen katalana ikasi beharra, eta inork ez du lortutakoa (gutxi) bazterrean utzi nahi.

Istiluen sorburura jotzeko CiUk PSOEn gobernu egonkortasuna mantentzeko eskainitako Kongresuko botoetara jo behar da, baina leherteta ez zen etorri «ABC»-k honakoa kaleratu arte: «Franco bezala, baina alderantziz: gaztelaniaren persekuzioa Katalunian» irakur zitekeen Pujolen argazkipean. Datuak nondik atera zituzten, bada, panorama nik deskribatu bezain baketsua izanik? Mihi gaiztoek, edo ez hain gaiztoek, gertakari hau zerarekin lotzen dute, alegia, Generalitateak «ABC» egunkaria sustapen aurrekontutik at utzi zuela, nahiz eta ordura arte egunkariak Palauren mesedeak jasotzen zituen eta Pujol «Urteko espainola» aukeratua zuen. Gainera, PP aldagaia dugu, saioa egin baitzuen CiUk PSOeri emandako laguntzak zekarren desgastea baliatzeko, artean «arazo» dela uste duen horretan sakonduz, hots, eznerdintasun katalana.

MADRILEKO Gobernua oso sentibera dabil eurek «giro autonomikoa» deituarekiko. Baliteke errege etxeak ere onetsia izatea Pujolek nahi duen markoa. Honen aurrean, espero zitekeenez, espainolis-

CARLES PUIGDEMONT

«El punt» egunkariko kazetaria

moaren indar biziak kemen guztiaz oldartzen ari dira, eta itxuraz zaurigarriena denari eraso egiten diote (nahiz eta tronpatuta egon eta zauriak beraiengan eragin).

Hor dabil «ABC» katalanaren aurka-ko ekinaldian, hizkuntza hau espainolaren parean izan daitekeela iradokitzen duen ororen aurka, irain lotsagarriak hedatuz beharrezkoa bada. Hor halaber «El País» Pujolek giro autonomikoari buruz eginiko agiria bonbardatzen eta Pujoli «La Republica»-k egin elkarriketa baten trankizpizioan «huts egiten». «El País»-en Pujolek «mugarik gabeko» agintea aldarrikatzen zuen (titulurako erabili zuten), baina esamolde hori ez zitekeen «La Republica»-k argitaratu elkarriketan inon topatu ahal. Akats hutsa? Gogo txarra?

Hortxe daude azkenik, Auzitegi

Gorena, eta PP aldarrikatzen osa dadila Senatuan elebitasuna aztertuko duen batzorde bat, gerra krimenetarako epaimahai moduko bat etorkinen semei katalana irakasteaz erantzukizuna dutenak epaitzeko.

ERASOAK egoneza sortu du, jakina, erasotzaileen aurka irauli dena. Normalizazioaren inguruko kontsentsu soziala ez da kondaira, ez da trantsizio-ondorengo mitoa. Errealak, ukigarria, eta hizkuntz normalizazioa oinarritzen den zutabea da dudarik gabe.

Amorru kontua da agian. Ernegatu egiten ditu ikusteak etorkin espainiarren seme-alaba eta bilobak oro har katalanak direla kultur eta administrazio aldetik, eta prozesua traumarik gabe gertatu dela, gaitzespen adierazpenik eragin gabe 11 urtez. Zein erreakzio izango dute bada katalunian egon eta katalana ikasi ez zuten Jimenez Losantos eta Amando de Miguel hauek, ikusirik orain senegaldar batek Empordako baserritar batek bezala dagiela birao, edo Down sindromedun gazte suitzar bat ikustean katalanez erantzuten telebistaz eginiko elkarriketa batean, gure herrira iritsi zela bi urte baino ez direla? Bi erantzun baino ez daude: edo erregelak dira, «eta ez dut uste», edo benetan zer diren agertu dute.

Kaleko jendea eta katalanaren hizkuntz errealitatearen arteko harremanen erakusgarriena agian Oscar Ribas, Andorrako lehendakariaren hitzok: «Nahiz eta katalana ez den hizkuntza hila, izan bada hizkuntza hilduratua».

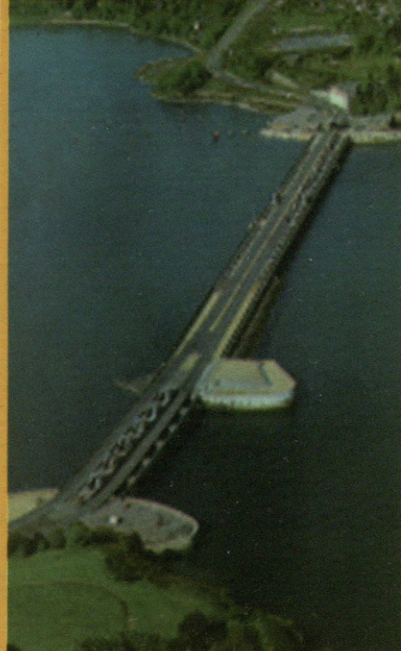
Elhuyar

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

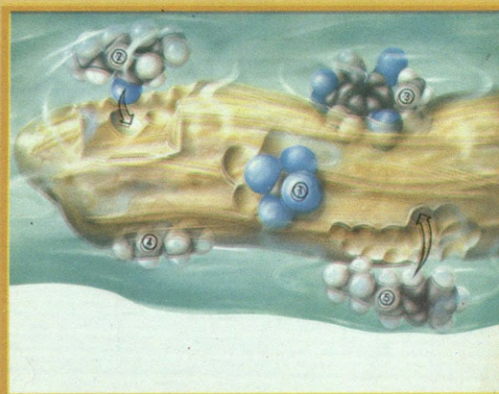
natura

teknologia

**Zientzia eta teknologiaz
informazio zuzen, zehatz eta
txukuna, edonork ulertzeko
moduan gure
kolaboratzaileen eta
erredaktoreen eskutik.**

zientzia

Elhuyar. Zientzia eta Teknika aldizkaria jaso nahi dut. Urtean honen hamaika ale jasoko ditut eta gainera doan **Elhuyar** aldizkariaren bi ale.

Izena _____

Helbidea _____ Tel. _____

Hiria _____ P.K. _____

Ordainketa:

Kontu korrontearen zenbakia: _____

Bankua: _____

Sukurtsala: _____

- ☐ 1994.erako 5.500 pta. Euskal Herria, Espainia eta Frantzia.
- ☐ Bi urterako 10.000 pta.
- ☐ Hiru urterako 15.000 pta.
- ☐ 1994.erako 7.000 pta. beste herrietan.

hilero zure eskutan

The logo for ETB 1, featuring the letters 'E', 'T', and 'B' stacked vertically in white inside a blue rectangle, followed by a large blue number '1' with a yellow vertical bar on its left side.

**E
T
B**

1

The logo for ETB 2, featuring the letters 'E', 'T', and 'B' stacked vertically in black inside a blue rectangle, followed by a large yellow number '2' with blue and purple swooshes on its right side.

**E
T
B**

2

Uhin Berria.
Irudi Berria.